[illegible] הלוי

[illegible] תאומים

Encyclopaedia

Suppl

1) FILIPOWSKI, H. E.
Sefer ha-asif
Leipzig 1849

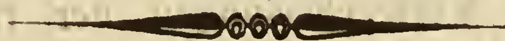
2) GALINA, Moses ben Eliahu
Sefer hokhmat ha-yad [illegible]

ספר האסיף

בו נאספו ענינים שונים מחכמי ישראל וזולתם בחכמות עיוניות ומעשיות: באורים על כתבי קדש והעתקות שונות מלשון אל לשון ומכתבי יד ישנים, לרוות כל איש ישראל אשר רוח חכמה מתנוססת בקרב לבו׳

מאת הצעיר באלפו

צבי בן יחזקאל פיליפאווסקי׳

LEIPZIG:

PRINTED FOR K. F. KÖHLER.

1849.

Berichtigung der ähnlichen mit einander verwechselten Buchstaben.

ב für כ, 48, 22; 112, 25; 126, 10; 133, 3.
ד - ר, 46, 21; 81, 4; 83, 15; 115, 18.
ה - ח, 101, 14.
ו - ז, 26, 18; 126, 19.
ו - י, 10, 24; 29, 5; 32, 6; 134, 21.
ז - ו, 9, 16; 12, 28; 15, 13; 16, 1; 19, 14; 35, 1; 40, 7; 101, 27; 103, 11, 17; 104, 13.
ח - ה, 83, 16; für ם, 107, 23; für ת, 107, 27; 108, 29.
י - ו, 10, 29.
כ - ב, 92, 4, 19; für נ, 128, 18; ך für ף, 107, 30.
ם - ה, 91, 18.
נ - ג, 135, 14.
ס - ם, 29, 9; 32, 7; 86, 16.
ת - ה, 109, 24; für ח, 132, 15; für ם, 37, 27.
בלו - בלוח, 83, 23; יעל für על, 133, 2; נמצא für נמצאו, 7, 16.

Manche Verwechselungen der נקודות werden leicht von jedem Leser berichtigt werden können.

*** Die ersteren Zahlen der Errata geben die Seiten die letzteren aber die Zeilen an.

הקדמה לספר האסיף

כאשר סובב סובב ילך הרוח, הולך אל דרום וסובב אל צפון ושב על סביבותיו, כן סובב סובב ילך רוח החכמה על פני חלדי בימי קדם שמענוהו מרחף על פני אדמת יון ופעניציאה, שם התנוסס בקרב יושביה, לא נחו ולא שקטו, וישאו עיניהם בשמים לרום ובארץ לעומק, ויתחכמו על כל חפץ אשר תחת השמים ברוחב לבם עד אין חקר — ויפן הרוח מזה וילך ויער את יושבי ארץ איטליא, גם שם מצא און לו, כי חכמיה הפיתגרים היו לשם ולתפארת עד אפסי ארץ; ואחרי נפול ממשלת רומי חלף מזה ויעבר אל הערביים בארץ ספרד ומצרים ואפריקא בכל חוף הים הגדול, ומשם אל ארצות צרפת ואשכנז; כה העתיק הרוח את אהלו מארץ אל ארץ מעם אל עם ומזמן אל זמן — פה דורשי חכמה אָבָדו, ושם חדשים מקרב נולָדו־ אלה תמו, ואלה קמו׳ ואף בימינו ארץ מארץ תְּבֶרְלִי׳ הביטו אל ילידי צרפת ואשכנז והנה אור במושבותם, וחזו אל ארץ רוסיא ובנותיה וחשכת אפלה תכסמו, לא ידעון אור, אלה יעופו השמימה, עד גבעות עולם יגבהו, ואלה ירדו שאולה!

הנה כגורל העם גורל האדם הפרטי, יש אחד מני אלף אשר ישליך נפשו מנגד למען אהבת החכמה, לא ללחם ועשר ישים לבו׳ ויש אשר יסבו כדבורים למען בצוע בצע, והחכמה תהי להם לאבן מכשול, ובשנאה יהדפוה מדלתותם׳ יש עשרות ישמחו לקראת דורשי תושיה, ורבבות ירדפום עד ירכתי בור; אלה מחמת הקנאה, יען מתנכרה החכמה בעיניהם, ואלה מתכלית שנאה, כי בין טוב לרע

לא ידעו׳ בין המעט אלה הראשונים אשר זכרתי שמתי גורלי גם אני — ואהי כאחד הנרדפים מהם — לא למען בצוע בצע יצאתי בין מלקטי שושנים, אך למען היטיב לצעירים זולתי אשר כמוני כמוהם נסים לקול רודף; והיתה להם פרי עמלי פת תנחומים, למען ידעון כי לא עליהם לבדם כלה זעם, כי גורל אחד לכל אחיהם, ובזאת תנחם גם לבי׳

שמעו נא אחי, זה שנתים (כשלש שנים אחרי שבתי בארץ בריטאניא) אמרתי אל לבי להוציא לאור מדי שנה בשנה בימי האסיף אחד אחד מספרי קדמונינו אשר עוד לא ראה פני תבל׳ ואאמין כי בשבתי סמוך לאוצר הספרים בעיר אקספֿארד, מקום אשר אלפי ספרי העברים הקדמונים כלואים, אוכל לבצע את מעשי, בהעתיקי ספר אחד בכל פעם, ולהוציאהו שלם או חלק ממנו בתוך ספר האסיף אשר לפניכם, ומלבד אלה אמרתי להוסיף ענינים אחרים הכתובים מחכמי זמנינו׳ והנה מלאתי את דברי זה פעמים׳ אמנם אחרי כבדה עלי המלאכה מאד, כי איכה אשא לבדי הטרחת הרב הזה? (כי מלבד דמי הדפוס עוד עלי לחבר ולסדר ולהגיה את כל הספר), אמרתי לבקש עזרכם לתמכני במשאת ידכם כיד ד״ הטובה עליכם, ושלחתם אלי ענינים יקרים לקורות בני ישראל מימי קדם ועד עתה, יהיו בחכמת הפילוסופיא, או באורי כתבי קדש או השיעורים (Mathematic) או זולתם׳ אולם טרם תשלחו מאתכם את פריכם טעמו וראו אם טוב הוא ואם הבשיל כל צרכו׳ ומאת ה׳ ישלם לכם פעלכם׳ בשנה הבאה אם יגזור ד״ בחיים אולי אוציא לאור ספר מצרף לכסף מאת ר״ עזריה האדומי הנמצא בכ״י באקספארד, וליתר אשבחהו כי נודע הוא לכל קוראי ספרו מאור עינים, ובזה אצא ואומר שלום׳

המסדר׳

הקדמה לספר ההתחלות

הפילוסוף המפורסם אבונצר אלפרבי (Alfarabi) נולד בעיר בלך פרב (Balch Farab) באזיא הקטנה הנקראת בלשון ההגרים בשם אטרר (Otrar) במאה השביעית לאלף החמישי ויגוע וימת בעשירית למאה השמינית; הוא היה אחד מתלמידי אם ועיר בחכמים בגדד (Bagdad), ובזמן אחד עם ר״ סעדיה גאון· אביו היה עשיר גדול מאד, אבל אלפרבי מאס בעשר ויבחר לו חכמת הפילוסופיא לסגלה מכל הון ויקר אשר על פני האדמה; גם חכמת השיעורים (Mathematic) והרפואה (Medicine) היתה לו לנחלה, ועל כלם השכיל מאד בחכמת ההגיון (Logic)· ויהי אלפרבי הלך וגדול בחכמה עד כי חכמים וידועים ונשיאי ארץ בשמעם את חכמתו ערבה נפשם לתת לו יתר שאת ויתר עוז עליהם; אמנם הוא בענותו לא חפץ בכל הכבוד הזה, או לסבת אהבתו את החכמה או לסבת עצבון רוח אשר בו, ויבחר לשבת בודד בחיי ענוה· כי אף בימי הקרת שם תבן משכבו· פניו היו תמיד זועפים, במאומה לא מצא נחת זולת בחכמת הפילוסופיא· בדאגתו תמיד אל חסרונות והבלי חיי בני האדם וביראתו להתהלך בארחות כל מתי חלד, פן יושחתו מדותיו, הקדיש כל עתותיו להגות כיום כלילה בחכמה ומוסר, וישם לבו לכל ספרי אריסטו, ויחבר על שיטתו ששים ספרים שונים, ויהיו אז לתורה בפי הערבים והעברים, ורבים מספריו תורגמו משפת ערבית לעברית· תכונת רוב ספריו היתה בחכמת ההגיון והטבע (Physic), ובמה שאחר הטבע (Metaphysic), ובתוך ספריו בחכמת הטבע נזכרו גם

ספרים אחרים ממנו בחכמת המחזה (Optic), והתכונה (Astronomy)׃

ספר ההתחלות מהמחבר הנ"ל היוצא לאור עתה ראשונה הוא ג"כ על פילוסופיא, על ענין הוית הנמצאים ותחלתם, מתורגם ללשון עברי מאת ר' שמואל אבן תבון, ולא נדפס עד היום הזה, ואני הנה מצאתיו בכתובים פה לונדון באוצר ספרי המלכות בשתי העתקות שונות; האחת נכתבה מאת שלמה ידידיה בי"ר משה יביבה בשנת הל"ג ליצירה, וסימנה באוצר הספרים (Plut. 14, 763), והשנית נכתבה בזמן מאוחר כמו רי"ד לאלף הששי, ושם כותבה לא נמצא בה, וסימנה (Plut. 5, 507), ואחרי שמתי שתי העתקות האלה אשה מול אחותה מצאתי אותן משונות מעט במליהן ולא בעניניהן בכמה מקומות, והעתקה המאוחרת אף אם גם בה פגעו שגיאות המעתיקים (כי נשמטו בה לפעמים הרבה שורות שלמות הנאחזות בין מלה אחת ובין מלה הדומה לה, כדרך כל סופרים המדלגים מתיבה לתיבה), נראה לי יותר מוגה מהראשנה, ובנוסח הנדפס אשר לפנינו בחרתי הטוב משתיהן כאשר הורה אותי שכלי, ובכל מקום ספק אשר לא חפצתי להכריע בדעתי הערכתי שתי הנוסחאות למען ישכיל כל קורא בהן ויכריע הוא לפי דעתו׃ הספר הזה יקר בכללו מאד לכל מבין, וראוי הוא להתבאר ע"י באור מיוחד כאשר נעשה לכל ספרים הדומים לו בערכם; וכל איש ישראל אשר יתנדב לבו לפרשו כראוי וישלח דבריו אלי, (אם לא יתארך באורו יותר מדי) לא אחדל מתת להם מקום בספר האסיף לשנה הבאה איה"ש׃

---

*) כל איש אשר יחפוץ לשלוח איזה מכתב להוציאהו לאור בתוך ספר האסיף ישלח אל האדון שטיל ללונדון, ודמי הפאסט מכל המכתבים ישלמו מראש׃ האדרעססע היא זאת: Mr. *Steill*, Paternoster Row London

תכונת הענינים הבאים בספר האסיף לשנת התר״ט ליצירה׳

Page

ספר ההתחלות
לאבונצר אלפרבי׳

אמר אבונצר ההתחלות אשר בהם עמידת הגשמים והמקרים אשר להם, ששה מינים גדולים להם שש מדרגות גדולות כל מדריגה מהם תאחוז מין מהם׳ הסבה הראשונה במדריגה הראשונה׳ הסבה השנית במדריגה השנית׳ השכל הפועל במדריגה השלישית׳ הנפש במדריגה הרביעית׳ הצורה במדריגה החמישית׳ החומר במדריגה הששית׳ — ומה שבמדריגה הראשונה אי אפשר שיהיה הרבה אלא אחד פשוט לבד׳ ואמנם מה שיהיה בכל אחד משאר המדריגות הם רבים׳ ושלשה מהם אינם גשמים ולא הם בגשמים, והם הסבה הראשונה והשנייה והשכל הפועל׳ ושלשה הם בגשמים ואין עצמותם גשמים׳ והם הנפש והצורה והחומר׳ והגשמים ששה סוגים, השמימיי׳ והחי המדבר׳ והחי בלתי מדבר׳ והצמחים׳ והמחצבים׳ והיסודות הד׳׳ והכלל המחבר מן הששה סוגים מן הגשמים הוא העולם׳ והראשון הוא אשר ראוי שיאמן בו שהוא האל והוא הסבה הראשונה הקרובה למציאות השניים ומציאות השכל הפועל, והשניים הם סבות הגשמים השמימיים, ומהם הגיעו עצמי אלו הגשמים׳ וכל אחד מהשניים יתחייב ממנו מציאות אחד מן הגשמים השמימיים׳ והעליון מן השניים במדריגה יתחייב ממנו מציאות הרקיע הראשון׳ והתחתון מהם יתחייב ממנו מציאות הכדור אשר בו הירח׳ והאמצעיים אשר בין שניהם יתחייב מאחד אחד מהם מציאות אחד אחד מן הגלגלים אשר בין אלו השניים׳ ומספר השניים כפי מספר הגשמים

השמימיים · והשניים הם אשר ראוי שיאמר בהם הרוחניים והמלאכים והדומים להם, והשכל הפועל פעולתו ההשגחה בחי המדבר· ודרישת הגעתו בתכלית מדריגות השלימות אשר לאדם הוא שיגיעהו והוא תכלית ההצלחה וזה שישוב האדם במדריגת השכל הפועל ואמנם יהיה כן כשיהיה נפרד מן הגשמים בלתי צריך בעמידתו אל דבר אחר ממה שהוא למטה ממנו מגשם או חומר או מקרה· ושישאר על זאת השלימות תמיד· והשכל הפועל עצמותו אחת גם כן אבל מדריגתו תאחוז ג"כ מה שיזוקק מבעלי החיים המדברים והחזוק בהצלחה· והשכל הפועל הוא אשר ראוי שיאמן בו שהוא הרוח הנאמן ורוח הקודש ויקרא בדומה לשני אלו השמות מן השמות· ומדריגתו הנקרא אישים ר"ל מלכות שמים והדומה לזה מן השמות·

ואשר במדרגת הנפש מן ההתחלות רבים· מהם נפשות בעלי הגשמים השמימיים, ומהם נפשות בעלי החיים המדברים· ומהם נפשות הבעלי חיים בלתי מדברים· ואשר לבעלי החיים המדברים הם הכח המדברת· והכח המתעורר· והכח המדמה· והכח המרגיש · והכח המדבר הוא אשר בו יאחוז האדם התכמות והמלאכות ובו יבדיל בין הנאה והמגונה מן הפעולות והמדות· ובו יחשוב במה שראוי שיעשה ושלא יעשה וישיג בו כמו כן המועיל והמזיק והערב ובלתי ערב· והמדברת ממנה עיונית וממנה מעשית, והמעשית ממנה מלאכתית, וממנה מחשבית· והעיונית היא אשר בה יאחוז האדם ידיעת מה שאין מדרכו שיעשהו אדם כללי· והמעשית היא אשר בה ידע מה שדרכו שיעשהו האדם ברצונו· והמלאכתית ממנה היא אשר בה יאחוז המלאכות והאומנות· והמחשבית היא אשר בה יהיה ההשתכלות והמחשבה בדבר ממה שראוי שיעשה או שלא יעשה· והמעוררת היא אשר בה יהיה ההתעוררות האנושית כשיבקש הדבר או שיברח ממנו או שיתאוהו או

שימאסהו, או שיקריבהו או שירחיקהו׳ ובו יהיה השנאה והאהבה והריעות והאיבה והיראה והבטחון והכעס והרצון והאכזריות והרחמנות ושאר מקרי הנפש׳ והמדמה הוא אשר ישמור רישומי המוחשים אחר העלמם מן החוש וירכיב קצתם אל קצתם, ויפריד קצתם מקצתם בהקיץ ובשנה הרכבות והפרדות קצתם אמתיות וקצתם כוזבות׳ ולו עם זה השגת המועיל והמזיק והערב ובלתי ערב זולת הנאה והמגונה מן המדות והפעולות׳ והמרגיש מבואר ענינו והוא אשר ישיג המוחשים בחושים החמשה הידועים לכל וישיג הערב ובלתי ערב׳ ולא יכיר המזיק והמועיל ולא הנאה והמגונה׳ ואמנם החי בלתי מדבר הנה קצתו ימצאו לו השלש כחות הנשארות זולתי המדברת, והכח המדמה יעמוד בו מקום הכח המדברת בחי המדבר׳ וקצתו ימצא לו הכח המרגשת והכח המתעוררת לבד׳ ואמנם נפשות הגשמים השמימיים הם נבדלות מאילו הנפשות במין נפרדות עליהם בעצמיהם ובהם יתעצמו הגשמים השמימיים ובעבורם יתנועעו בסבוב, והם יותר נכבדות ויותר שלימות ומציאותם יותר נכבד ויותר שלם מנפשות מיני בעלי החיים אשר אתנו׳ וזה כי הם לא יהיו בכח כלל ולא בעת מן העתים׳ אבל הם בפועל תמיד בעבור כי מושכליהם לא יסורו מהיותם בהם מתחילת הענין והם ישכילו מה שישכילו תמיד׳ ואולם נפשותינו אמנם יהיו תחלה בכח ואחר כן ישובו בפועל, וזה כי הם יהיו תחלה תכונות (נ"א מוכנות) מזומנות שישכילו המושכלות ואחר זה יגיעו להם המושכלות וישובו אז בפועל׳ ואין לגשמים השמימיים מן הנפשות המרגשת והמדמה׳ אבל יש להם הנפש אשר בה ישכילו לבד והיא דומה בזה קצת דמיון לנפש המדברת׳ ואשר ישכילו נפשות השמים הם המושכלות בעצמיהם׳ ואלו הם העצמים הנפרדים מהחומר׳ וכל נפש מהם תשכיל הראשון והשכיל עצמותה הנקרא בערבי דאת׳ ר"ל עצם׳ ותשכיל מן השניים זה אשר נתן לה עצמה הנקרא בערבי גוהר פי׳

עצמי ואולם רוב שבמושכלות אשר ישכילם האדם מן הדברים אשר הם בחמרים הנה לא ישכילום הנפשות השמימיות׳ כי הם במדרגה יותר גדולה בעצמיהם מלהשכיל המושכלות אשר למטה מהם׳ והראשון ישכיל עצמותו׳ ואם היה עצמותו בפנים מה הוא הנמצאות כלם הנה הוא כאשר השכיל עצמותו כבר השכיל בפנים מה הן הנמצאות כולם׳ כי שאר הנמצאות אמנם קבל כל אחד המציאות ממציאותו׳ והשניים הנה כל אחד ישכיל עצמותו וישכיל הראשון׳ ואמנם השכל הפועל הנה הוא ישכיל הראשון והשניים כלם וישכיל עצמותו׳ והוא גם כן ישים הדברים אשר אינם בעצמותם מושכלות מושכלות בפועל׳ והמושכלות בעצמותם הם הדברים הנפרדים מן הגשם ואשר אין עמידתם בחומר כלל׳ ואלו הם המושכלות בעצמיהם, והנה עצמי אלו ג"כ ישכילו ויושכלו׳ והנה הם יושכלו מצד מה שישכילו, והמושכל מהם הוא אשר ישכיל ואין שאר המושכלות כן׳ וזה כי האבן והצומח על דרך משל הם מושכלים׳ ואין מה שיושכל מהם ג"כ ישכיל׳ ואשר הם גשמים או הם בגשמים אינם הם בעצמיהם מושכלים ואין דבר מהם כלל עצמו שכל בפועל, אבל השכל הפועל הוא אשר ישים אותם מושכלות בפועל, וישים השכל הפועל קצתם שכל בפועל, ויגביה אותם מן המדריגה אשר הם עליה מן המציאות אל מדריגה במציאות יותר נכבדת ממה שנתן להם בטבע מזה, כי הכח המדברת אשר בה האדם אדם אינה בעצמה שכל בפועל ולא נתן לה בטבע שתהיה שכל בפועל, אבל השכל הפועל ישים השכל בפועל, וישים שאר הדברים מושכלות בפועל לכח המדברת, וכאשר הגיעה הכח המדברת שכל בפועל שב גם כן זה השכל אשר הוא עתה בפועל דומה לדברים הנפרדים וישכיל עצמותו אשר הוא בפועל שכל ושב המושכל ממנו הוא אשר ישכיל ויהיה עצם שכל

בשיהיה מושכל מצד מה שישכיל ויהיה אז המושכל והמשכיל והשכל בו דבר אחד בעינו ובזה ישוב במדריגת השכל הפועל וזאת המדריגה אשר יגיע בה האדם נשלמה הצלחתו׃ ויחס השכל הפועל מן האדם יחס השמש מן הראות וכמו שהשמש תתן לראות האור וישוב הראות באור אשר קבל מן השמש רואה בפועל אחר שהיה רואה בכח ובאור הזה יראה השמש בניצוצו אשר היא הסבה כשיראה הרואה בפועל, ובאור גם כן ישובו המראים אשר הם נראים בכח נראים בפועל׃ וישוב ג"כ הראות אשר הוא ראות בכח ראות בפועל׃ כן השכל הפועל יקנה לאדם דבר ירשמהו בכח המדברת, יחס הדבר ההוא מן הנפש המדברת יחס האור מן הראות, ובזה הדבר תשכיל הנפש המדברת השכל הפועל, ובו תשים הדברים אשר הם מושכלים בכח מושכלים בפועל, ובו ישוב שכל האדם אשר הוא שכל בכח שכל בפועל ובשלימות עד שישוב קרוב ממדריגת השכל הפועל, וישוב שכל בעצמותו אחר שלא היה כן׃ ומושכל בעצמותו אחר שלא היה כן׃ וישוב אלוהי אחר אשר היה חמרי וזו היא פעולת השכל הפועל׃ והצורה היא בעצם הגשמי כמו צורת הכסא בכסא, והחומר כמו העצים לכסא׃ והצורה היא אשר בה ישוב העצם המוגשם עצם בפועל׃ והחומר הוא אשר בו יהיה עצם בכח כי הכסא הוא כסא בכח מצד שהוא עץ וישוב כסא בפועל כאשר הגיעה צורתו בעץ׃ והצורה עמידתה בחומר והחומר מונח לשאת הצורות׃ כי הצורות אין להם עמידה בעצמותם והם צריכות כשיהיו נמצאות אל נושא ונושאם החומר׃ והחומר הנה מציאותו בעבור הצורות והיתה הכוונה הראשונה מציאות הצורות׃ ובעבור שאין להם עמידה כי אם בנושא מה׃ הושם החומר נושא לשאת הצורות ולזה כאשר לא ימצאו הצורות היה מציאות החומר לבטלה, ואין בנמצאות הטבעיות דבר בטל ולזה אי

אפשר שימצא החומר הראשון ריק מצורת מה׃ והחומר התחלה וסבה על דרך נושא לשאת הצורות לבד ואינו לא פועל ולא תכלית ואין לו מציאות לבדו מבלתי צורה׃ והחומר והצורה כל אחד מהם יקרא הטבע׃ אלא כי הראוי יותר מהם בשם הזה היא הצורה׃ הדמיון בזה הראות הנה הוא עצם וגוף העין חומרו והכח אשר בה יראה היא צורתו, ובהתחברם יהיה הראות ראות בפועל וכן שאר הגשמים הטבעיים׃ ואולם הנפשות הנה הם כל אשר יתמידו שלא ישלמו ושלא יעשו פעולתם יהיו כחות והכנות לבד מזומנות לקבל רשומי הדברים כמו הראות קודם שיראה וקודם שיגיע בו רושם הנראה׃ והמדמה קודם שיגיע בו רשומי המדומות, והמדברת קודם שיגיעו בו רשומי המושכלות, וכל המושכלות יהיו צורות, וכאשר הגיעו בהם הרשומים בפועל ר״ל רשומי המוחשים בכח המרגשת ורישומי המדומים בכח המדמה ורישומי המושכלים בכח המדברת נבדלו אז מן הצורות׃ ואם היו אילו הרישומים המגיעים בתכונות הקודמות דומות לצורות אשר בחומר אין אלו נקראות צורות כי אם על דרך הדמיון והיו רחוק מהן מן הצורות רשומי המושכלות המגיעים בכח המדברת כי הם קרובות אפשר שיהיו נפרדות מן החומר ויהיה מציאותם בכח המדברת רחוק בדמיון מאוד למציאות הצורות בחומר׃ ואולם כאשר תגיע השכל בפועל דומה בשכל הפועל אז לא יהיה השכל צורה ולא דומה בצורה׃ אבל כי קצת אנשים יקראו העצמים בלתי מוגשמים כולם צורות בשתוף השם׃ וישימו הצורות מה שהם בלתי נפרדות מן החומר ובלתי צריכות אליו ומופשטות ממנו׃ ומהם מה שהם בלתי נפרדות מן החומר והם הצורות אשר זכרנו אותם, וזאת החלוקה היא חלוקת השם המשותף׃ והצורות אשר הם צריכות אל החומר הם על מדריגות׃ והמדריגה התחתונה מהם היא היסודות הד׳׃ והם ד׳ בד׳ החמרים

אשר מיניהם אחד בעינו, כי מה שהוא חומר לאש הוא בעינו אפשר שיושם חומר לאויר ולשאר היסודות · ושאר הצורות הם צורות הגשמים המתחדשות מעירוב היסודות וממזגם · וקצתם יותר נעלה מקצתם כי קצת צורות הגשמים המחצבים גדול במדריגה מקצתם, וצורות הגשמים המחצבים יותר נעלות מצורות היסודות · וצורות הצמחים כפי מעלתם יותר נעלות מצורות הגשמים המחצבים · וצורות מיני בעלי החיים בלתי מדברים כפי מעלתם יותר נעלות מצורות הצמחים, ואחר צורת החי המדבר והיא צורת החיות הטבעי אשר לו במה שהוא מדבר והיא יותר נעלת מצורות בעלי החיים בלתי מדברים · והצורה והחומר הראשון הם יותר חסרים מאלו ההתחלות במציאות · וזה כי כל אחד מהם צריך בעמידתו ומציאותו אל האחר · כי הצורה אי אפשר שימצא לה עמידה כי אם בחומר, והחומר הוא בעצמו וטבעו נמצא בעבור הצורה וישותו הוא שישא הצורה · וכאשר לא תהיה הצורה נמצאת לא יהיה החומר נמצא בעבור החומר הזה והוא האמתי אין צורה לו בעצמותו כלל · ולזה יהיה במציאותו ריק מן הצורה מציאות בטל · ואי אפשר שימצא בענינים הטבעיים דבר בטל כלל ולזה כאשר לא יהיה החומר נמצא לא תהיה הצורה נמצאת מפני כי הצורה צריכה אל נושא · ואחר זה לכל אחד חסרון מיוחד לו ושלימות מיוחד לו שאיננו לאחר · וזה כי הצורה בה יהיה השלימות שבשני מציאויות הגשם והוא מציאותו בפועל, והחומר בו יהיה החסרון שבשני מציאויות הגשם והוא מציאותו בכח, והצורה נמצאת לא בעבור שימצא בה החומר ולא שיהיה נבראת בעבור החומר · והחומר נמצא בעבור הצורה ר"ל כדי שיהיה עמידת הצורה בו ובזה יהיה יתרון הצורה על החומר, והחומר יהיה לו יתרון על הצורה באשר הוא לא יצטרך במציאותו אל שיהיה בנושא והצורה צריכה אל

זה׳ והחומר אין הפך לו ולא העדר ינגדהו, והצורה יש לה העדר או הפך, ומה שיש לו העדר או הפך הנה אי אפשר שיהיה מתמיד המציאות, והצורה תדמה אל המקרים כי היא עמידתה בנושא ועמידת המקרים בנושא ג״כ׳ ויובדלו הצורות מן המקרים באשר נושא המקרים לא הושמו בעבור מציאות המקרים ולא כדי שישאו המקרים׳ ואמנם נושאי הצורות והם החמרים הושמו כדי שישאו הצורות׳ והחומר נושא לצורות מתהפכות והוא מקבל הצורות ולהיפך הצורות ההם או העדרם והוא יעתק מצורה אל צורה תמיד מבלי הפסק׳ ואינו בצורה יותר ראוי מהפכה אבל קבלו ההפכים על השווי׳ ואולם העצמים בלתי גשמים לא ישיגם דבר זה מחסרון אשר ייוחד הצורה והחומר כי כל אחד מהם עמידתו לא בנושא׳ ומציאות כל אחד מהם אינו בעבור זולתו לא על דרך החומר ולא על דרך הכלי לזולתו׳ ולא על דרך העבודה לזולתו ואין בו צורך אל שהוף (נ״א שיתוסף) מציאות יועילהו בעתיד, ושיעשה הוא בזולתו או יעשה זולתו בו, והנה הוא אין הפך לדבר ממנו ג״כ ולא העדר ינגד לו׳ ואילו יותר ראוים שיהיו עצמים מן הצורה והחומר׳ והשניים והשכל הפועל למטה מן הראשון ואם היו שלא ישיגם הפנים האילו מן החסרון הנה הם אינם נצלים מן החסרון ג״כ זולת אלו׳ וזה כי עצמיהם נקנים מזולתם ומציאותם נמשך למציאות זולתם ועצמיהם לא יגיעו מן השלימות עד שיסתפקו בנפשיהם מאשר יקבלו המציאות מזולתם׳ אבל מציאותם שופע עליהם ממה שהוא יותר שלם המציאות מהם, וזה החסרון יכלול כל נמצא זולת הראשון׳

ועם זה הנה השניים והשכל הפועל כל אחד מהם לא יסתפק כשיגיע להם הוד השלימות ועדיו ולא יופיו ולא הנאתו ולא השלימות בשיסתפק עד שישכיל עצמותו לבד אבל יצטרך עם זה אל אשר ישכיל עם עצמותו עצמות נמצא

אחר יותר שלם ממנו, ויותר נעלה ממנו, הנה בעצמות כל אחד מהם מאלו הפנים רבוי מה אם היה מה שישכיל דבר מה, הנה עצמותו בפנים מה ישוב הדבר ההוא על שיש לו עם זה עצמות מיוחד לו׳ והנה מעלת עצמותו לא תשלם כי אם בעזר רבוי מה, ולזה (ס"א לא) היה הרבוי במה שיתעצם בו הדבר חסרון במציאות הדבר ההוא, אלא שאלו אין בטבע מהם שיהיה להם הוד המציאות ויופיו ועדיו כשישכילו מה שהוא למטה מהם במציאות ומה שימצא מאת כל אחד מהם ומה שימשך למציאות כל אחד מהם מן הנמצאות אין דבר מהם שיתחבר בו או יורשם בו, ואין ג"כ עצמותו נצרכת בשימצא מאתו זולתו אל כלי או ענין אחר זולת עצמותו ועצמו, אבל עצמותו מספקת לבדה מבלי שתעזר בהמצא (ס"א התחברות) זולתה בכלי או בעניין מה זולת עצמו, ואולם הנפשות אשר הם בגשמים השמימיים הנה הם נקיות מכל מיני החסרון אשר בצורה ובחומר אלא שהם בנושאים והם דומים לצורות מאילו הפנים זולתי כי נושאיהם אינם חמרים אבל כל אחד מהם מיוחדת בנושא מה אי אפשר שיהיה נושא לדבר זולתו׳ ויובדלו מן הצורות מן הפנים האלו, וימצא להם ממיני החסרון כל מה שימצא לשניים ויוסיפו עליהם בחסרון כי הרבוי אשר בו התעצמותם נוסף ממה שיתעצמו בו השניים, והנה הם אמנם יגיע להם הנוי והיופי כשישכילו עצמותם וישכילו השניים וישכילו הראשון ועוד אחר זה ימשך למציאותם אשר בו התעצמותם שימצאו נמצאות אחרות יוצאות מעצמיהן, וכן הנה הם לא יסתפקו כשישפע מאתם מציאות אל זולתם מבלתי כלי ומבלתי ענין אחר יהיה להם, אבל הם צריכים בשני הדברים יחד אל דברים אחרים יוצאים מעצמותם ר"ל בשני הדברים עמידתם ושיתנו לזולתם המציאות׳ והשניים נקיים מכל מה שיצא מעצמותם וזה בשני הדברים יחד זולתי

שהם לא יקנו הרוממות והמעלה כשישכילו מה שלמטה מהם מן הנמצאות ולא שיהיה מציאותם חסר עליהם מבלתי שישפע מהם מציאות אל זולתם · ואולם הנפשות אשר בבעלי החיים · הנה המרגשת והמדמה כאשר נשלמו במה שיגיע מהם מרשומי הדברים המוחשים והמדומים שב בהם דמיון מה מהדברים הנפרדים אלא שזה הדמיון לא יוציאם ממדריגת המציאות החמרי וממדריגת הצורות · ואולם החלק המדבר מן הנפש הנה הוא כאשר נשלם ושב שכל בפועל הנה הוא יהיה קרוב בדמיון בדברים הנפרדים, אלא כי שלמות מציאותו ושובו בפועל ורוממותו ועדיו ויופיו אמנם לא יקנם כשישכיל הדברים אשר למעלה ממנו במדרגה לבד, אבל כשישכיל הדברים אשר הם למטה ממנו במדריגה ויגדל הרבוי במה שיתעצם בו מאד · ויהיה מציאותו קצר לבדו עליו בלתי משפיע אל מה שהוא מזולתו בעת שישוב נפרד פירוד שלם לכל חלקי הנפש זולתו, ואולם בעת שיהיה נפרד למתעורר ולמדמה ולמרגיש הנה הוא ינתן מזולתו המציאות וידמה שיהיה מה שיגיע מאתו לזולתו, אמנם הוא כדי שיתוסף במה שינתן לו מזה מציאות יותר שלם, וכאשר נפרד ממנו הכלי לא יהיה אפשר שיהיה ממנו פעולת זולתו וישאר מתקצר על מציאות, כי הנה ידמה שלא יהיה בעצמו שישפע ממנו מציאות אל זולתו אבל ענינו מן המציאות שישאר בעצמו שמור המציאות תמיד ויהיה סבה מן הסבות על שהוא תכלית לא על שהוא פועל · ואמנם הראשון און בו חסרון כלל, ולא באחד מן הפנים, ואי אפשר שיהיה מציאות יותר שלם ממנו, ולא בדמיון מדריגת מציאותו לא יהיה לו יתרון עליו ולכן אי אפשר שיהיה קונה מציאותו מאת דבר אחר, יותר קודם ממנו · והוא שיהיה קונה זה מאת מה שהוא חסר ממנו יותר רחוק ולזה ג"כ הוא נבדל בעצמו מכל דבר זולתו הבדלה שלימה, ואי

אפשר שיהיה המציאות ההוא אשר לו ליותר מאחר, כי כל מה שמציאותו זה המציאותו אי אפשר שיהיה בינו ובין אחר לו ג"כ זה המציאות בעינו הבדל כלל כי הוא אם היה ביניהם הבדל היה מה שיובדלו בו דבר אחר זולת מה שנשתתפו בו, ויהיה הדבר אשר נבדל כל אחד מהם מתחלק במאמר ויהיה כל אחד מחלקיו סבה לעמידת עצמות ולא יהיה ראשון, אבל יהיה שם נמצא יותר קודם ממנו בו עמידתו וזה שקר בו כי הוא ראשון, ומה שאין הבדל ביניהם אי אפשר שיהיו רבים ולא שנים ולא יותר, וג"כ אם היה אפשר שיהיה דבר זולתו לו המציאות הזה בעינו היה אפשר שיהיה מציאות חוץ ממציאותו לא יהיה לו יתרון עליו ובדמיון מדרגתו ואם כן מציאותו למטה ממציאות מה שיתחבר לו שני המציאויות יחד, הנה מציאותו אם כן מציאות בו חסרון, כי השלם הוא מה שלא ימצא יוצא חוץ ממנו דבר איפשר שיהיה לו, וא"כ מציאותו אי אפשר שיהיה חוץ מעצמותו לדבר מה כלל, ולזה אי אפשר שיהיה לו היפך כלל׳ וזה כי מציאות הפך הדבר הוא בדמיון מדריגתו במציאותו ואי אפשר שיהיה במדריגתו מציאות כלל לא יתעשר עליו שאם יהיה היה מציאותו מציאות חסר, וגם כן הנה כל מה שיש לו הפך הנה שלימות מציאותו הוא בהעדר הפכו, וזה כי מציאות הדבר אשר לו הפך אמנם יהיה עם מציאות הפכו כשיהיה נשמר בדברים מחוץ ודברים יוצאים מאת עצמותו ועצמו׳ והנה לא יהיה בעצם אחד משני ההפכים ספיקות (נ"א ספוק) כשישמר עצמותו מאת הפכו, וא"כ יתחייב שיהיה לראשון סבה מתאחדת (נ"א מה אחרת) בה מציאותו, ולכן אי אפשר שיהיה במדרגתו נמצא אבל יהיה הוא לבדו נפרד והוא אחד מן הצד הזה׳ וגם כן הוא בלתי מתחלק בעצמותו במאמר, ורצוני שהוא לא יתחלק אל דברים בו התעצמו, וזה שהוא אי אפשר שיהיה המאמר אשר יבאר עצמותו יורה חלק

מחלקי המאמר על חלק ממה שיתעצם בו, הנה אם יהיה
כן היו החלקים אשר בהם התעצמו הם סבות מציאותו על
דרך מה שיהיו הענינים אשר יורה עליהם חלקי הגדר סבות
למציאות הדבר המוגבל על דרך מה שיהיו החומר והצורה
סבות למציאות מה שיהיה עמידתו בהם, וזה אי אפשר
בו כי הוא ראשון׃ ואם היה שלא יתחלק בזאת החלוקה
הנה הוא מאשר לא יתחלק חלוקת הכמות ושאר מיני
החלוקה יותר רחוק, והוא ג"כ אחד מזה הצד האחר׃ ולזה
אי אפשר שיהיה מציאותו אשר נבדל בו מזולתו מן
הנמצאות זולת אשר הוא בו בעצמותו נמצא ולזה יהיה
אחיזתו ממה שזולתו באחדות היא עצמותו כי אחד מעניני
האחדות הוא המציאות המיוחד אשר בו יאחוז כל נמצא
ממה שזולתו והוא אשר בו יאמר לכל נמצא אחד מצד מה
שהוא נמצא המציאות אשר ייוחד בו׃ והענין הזה מענינו
שוה המציאות׃ והראשון גם כן באילו הפנים אחד ויותר
אמת מכל אחד זולתו בשם האחד וענינו, והנה הוא אין
חומר לו ולא באחד מן הפנים והנה הוא בעצמו שכל כי
המונע לדבר משיהיה משכיל בפועל הוא החומר׃ והוא
מושכל מצד מה שהוא שכל והנה אשר הוא ממנו שכל
הנה זה הוא מושכל לזה אשר הוא ממנו שכל, ולא יצטרך
כשיהיה מושכל אל עצמות אחרת יוצאת ממנו תשכילהו׃
אבל הוא בנפשו ישכיל עצמותו וישוב במה שישכיל מעצמותו
משכיל, וכאשר עצמותו השכל מושכל, וכן לא יצטרך כשיהיה
שכל ומשכיל אל עצמות אחרת יקנהו מחוץ אבל יהיה שכל
ומשכיל כאשר ישכיל עצמותו כי העצמות אשר ישכיל הוא
אשר יושכל, וכן הענין כשהוא יודע כי הוא לא יצטרך
כשידע אל עצמות אחרת יקנה בידיעתה המעלה חוץ
מעצמותו, ולא כשיהיה ידוע אל עצמות אחרת ידעהו אבל
הוא מספיק בעצמו כשידע ויודע, ואין ידיעתו בעצמותו זולת

עצמו באשר הוא מדע והוא ידוע והוא יודע עצמות אחד ועצם אחד׳ וכן באשר הוא חכם כי הנה החכמה הוא שישכיל הנכבד שבדברים (נ"א מהדברים) ביותר נכבדת מהידיעות ובמה שישכיל מעצמותו וידעהו ידע הנכבד מהדברים ביותר נכבדת שבידיעות והמדע אשר הוא יותר נכבד הוא המדע המתמיד אשר לא יסור למה שהוא מתמיד (לא יסור?) ולזה הוא חכם ולא בחכמה קנה אותה בידיעת דבר אחר חוץ מעצמותו אבל בעצמותו די ספוק כאשר ישוב חכם כשידעהו ׳ והנוי וההדר והעדי בכל נמצא הוא שימצא מציאותו וישיג שלימותו האחרון, וכאשר היה הראשון מציאותו יותר נכבד מכל מציאות, מעלתו א"כ יותר נשגבה ממעלת כל בעל מעלה וכן עדיו והדרו ונויו בעצמו ועצמותו וזה בנפשו מעצמו ובמה שישכילהו מעצמו וכאשר היה ההנאה והשמחה והששון והעונג אמנם יגיעו יותר כאשר יושג הנכבד בהשגה האמתית ׳ וכאשר היה הוא הנכבד במוחלט והנהדר והמפואר והשגתו לעצמותו ההשגה האמתית והמדע הנכבד הנה התענוג אשר יתענג בו הראשון עונג לא נבין אנחנו תכליתו ולא נדע שיעור גודלו כי אם בהקש ובערך אל מעט ממה שנמצא מן התענוג אצל מה שנחשוב כאשר השגנו מה שהוא יותר נכבד ויותר יקר אצלנו השגה אמתית או בחושים או בדמיון או בידיעה שכלית, ואם היינו אנחנו אצל הענין הזה יגיע לנו מן התענוג מה שנחשוב שהוא נשגב מכל תענוג בגודל ונהיה אנחנו אצל נפשותינו מתענגים במה שהשגנו מזה בתכלית התענוג, זהקש ידיעתנו והשגתו הנכבדת והנאתו אצל ידיעתנו אנחנו והשגתינו הנאות והנהדרת הוא הקש שמחתו ותענוגו בנפשו אל מה שנשיגהו אצל זה מן התענוג והשמחה והעדון בנפשותינו, ואם היה שאין יחס להשגתינו אל השגתו ולא לידועים לנו אל ידועיו׳ ואם היה לו יחס הוא יחס מה קטן

א"כ אין ערך להתענגנו ושמחתנו והנאותינו בנפשותינו אל מה שיש לראשון מזה, ואם היה לו יחס הוא קטן מאד כי איך יהיה יחס שהוא חלק קטן אל מה ששיעורו בלתי תכלית בזמן ולמה שהוא חסר חסרון רב אל מה שהוא בתכלית השלימות, ואם היה ההתענגות בעצמותו יותר והשמחה בו והעידון יותר גדול הנה הוא יאהב עצמותו ויחשקהו׃ הנה הוא מבואר כי הראשון יחשוק עצמותו בהכרח, ויאהב אותו וירצה אותו חשק ורצון יחסו למה שנתענג בו ממעלת עצמותינו ביחס מעלתו ושלימות עצמו אל (נ"א אבל) מעלתנו ושלימותנו אשר נרצה בו מנפשותינו, והאוהב ממנו הוא האהוב בעינו, והרוצה ממנו הוא הרצוי והוא האהוב הראשון, והחשוק הראשון, וכאשר נמצא הראשון המציאות אשר לו יתחייב בהכרח שימצא מאתו שאר הנמצאות הטבעיות אשר אינם לבחירת האדם כפי מה שהם עליו מן המציאות אשר קצתו נודע בחוש וקצתו נודע במופת ומציאות מה שימצא מאתו על צד השפעת מציאותו על מציאה דבר אחר, ועל שמציאות זולתו נשפע ממציאותו ועל הצד הזה יהיה מה שימצא מאתו אינו סבה לו באחד מן הפנים לא על שהוא תכלית למציאותו ולא על שהוא יקנהו שלימות מה כמו שנמצא זה ברוב הדברים ויהיו הדברים ההם הם התכלית אשר בעבורם מציאותינו ורבים מהם יקנו לנו שלימות לא היה לנו׃ והראשון אין הכוונה ממציאותו הוא המצאתו שאר הדברים ויהיו הם תכליות למציאותו ויהיה למציאותו סבה אחרת חוץ ממנו, ולא גם כן בתתו לזולתו המציאות ישיג שלימות אחרת ממה שהוא עליו משלימות עצמותו כמו שישיג זה מי שייטיב בממון או בדבר אחר ויקנה במה שיתן מזה הנאה או גדולה או כבוד או דבר זולת זה מן הטובות והשלימויות ויהיה מציאות זולתו סבה לטובה תגיע לו ומציאות לא היה לו, ואלו הדברים כלם שקר שיהיו בראשון כי הוא

יפיל ראשונותו וקדמותו וישים זולתו קודם ממנו סבה למציאותו, אבל הוא נמצא בעבור עצמותו וישיג עצמו וימשך אליו שימצא מאתו זולתו, ולזה מציאותו אשר בו שפע המציאות אל זולתו הוא בעצמו ומציאותו אשר בו התעצמו בעצמותו הוא בעינו מציאותו אשר יגיע מציאות זולתו מאתו׳ ולא יתחלק אל חלקים עד אשר יהיה באחד מהם התעצם עצמותו, ובאחד הגיע דבר אחר מאתו, ולא ג״כ יצטרך כשישפיע ממציאותו מציאות דבר אחר אל דבר זולת עצמותו וזולת עצמו כמו שנצטרך אנחנו, ורבים מהנמצאות הפעולות אל זה׳ ואין מציאותו במה שישפע מאתו מציאות זולתו יותר שלם ממציאותו אשר בו התעצמו ולזה שב מציאות מה שימצא מאתו בלתי מתאחר ממנו בזמן כלל׳ אבל אמנם יתאחר ממנו בשאר מיני האיחור׳ והשמות אשר ראוי שיקרא בהם הם שמות אשר יורו מן הנמצאות אשר אתנו על השלימות ועל מעלת המציאות מבלתי שיורה בדבר מהשמות ההם ממנו על השלימות ועל המעלה אשר היה המנהג שיורה עליהם בשמות ההם מן הנמצאות אשר אצלנו אבל השלימות אשר ייחדהו בעצמו, ואם כן הנה מיני השלימות אשר היה המנהג שיורה עליהם בשמות ההם הרבים מינים רבים יחלק עליהם ויתעצם בכללם, אבל ראוי שיורו ממנו בשמות ההם הרבים על עצם אחד ומציאות אחד בלתי מתחלק כלל, ואם כן כאשר יזדמן בשם מן השמות ההם שיהיה מורה בקצת מה שאתנו על מעלה ושלימות יוצא מעצמו הנה ראוי שיושם מה שיורה עליו השם ההוא מן הראשון שלימות ומעלה בעצמו כמו היפה אשר יורו בו בהרבה מן הנמצאות על שלימות בתבנית או מראה או מצב לא בעצם ההוא׳ והשמות אשר יורו על השלימות והמעלה בשמות אשר אצלנו מהם מה שיורו על מה שהוא לו בעצמותו לא מצד שהוא סמוך לדבר אחר כמו הנמצא

והאחד והדומים להם, אמנם כמו הישר והמיטיב אלו (נ"א לו) השמות, אמנם במה שאצלנו הנה הם יורו על מעלות ושלימות גדר חלק זהו בסמיכות אשר לו אל דבר אחר חוץ ממנו עד שיהיה הסמיכות היא חלק מכלל מה שיורה עליו השם ההוא ושיהיה שם המעלה ההיא והשלימות ההוא עמידתו במה שהוא סמוך אל זולתו · והדומים לאלו השמות כאשר הועתקו ונקרא בהם הראשון כמו שיורו בהם על הסמיכות אשר לו אל זולתו במה שישפיע ממנו מן המציאות וראוי שלא תשים ההצטרפות חלק משלימותו אשר הורה עליו בשם ההוא ולא שהשלימות ההוא עמידתו בסמיכות ההוא, אבל ראוי שתשים השם ההוא מורה על עצמותו ושלימותו ותשים הסמיכות נמשכת ומשגת לזה השלימות ועל שעמידת הסמיכות ההוא בעצמו ובזה השלימות אשר לו· ותשים הסמיכות נמשכת ומשגת בהכרח למה שעצמו העצם ההוא אשר נזכר · והשמות אשר ישתתף בהם זולתו מהם מה שיכלול כל הנמצאות ומהם מה שישתתפו קצת הנמצאות בהם· והרבה מן השמות אשר ישתתף בהם זולתו יתבאר בו כי השם ההוא יורה תחלה על מציאותו (נ"א שלימותו) ואחר שנית על זולתו לפי מדריגתו מן הראשון במציאות כמו שם הנמצא ושם האחד, הנה שני שמות אלו אמנם יורו תחלה על מה שיתעצם בו הראשון, ואחר כן יורו על הדברים מצד שהם מתעצמים מן הראשון ושהם נחלקים מן הראשון ונקנים מאתו, והרבה מן השמות המשותפים אשר יורו על עצם הראשון ועל מציאותו הנה הם כאשר יורו על זולתו יורו על מה שידמה בו מן הדמיון במציאות בראשון, אם דמיון רב אם דמיון מעט, ויהיו אלו השמות יאמרו על הראשון בקודם שבמינים והאמתי · ויאמרו על זולתו במינים מאוחרים, ואינו נמנע שיהיה קריאתנו לראשון באלו השמות מאוחרות בזמן מקריאתנו בהם אל זולתו כי הנה הוא מבואר כי רבים מהם אמנם

קראנו בהם הראשון על צד ההעתקה מזולתו אליו, ואחר אשר קראנו בהם זולתו בזמן וזה כי הקודם בטבע במציאות אינו נמנע שיהיה מאוחר בזמן ולא ישיג הקודם ההוא חסרון, כי הנה בעבור שיהיו אצלנו שמות רבים יורו על שלימויות מפורסמות אצלנו, והיה רבים מהם אמנם נעשה אותם הוראה על השלימויות ההם מצד שהם שלימויות לא מצד שהם המינים מן השלימיות, היה מן המבואר כי היותר נכבד שבשלימיות אשר אין שלימות יותר שלם מהם ראשון בשם ההוא בהכרח הנה כל מה ששערנו אנחנו בשלימות בנמצאות יותר שלם שמנו אותם יותר אמתי בשם ההוא עד אשר יעלה בידיעתם אל אשר הוא תכלית השלימות, ונשים אותו הנקרא הראשון בשם ההוא בטבע, ואחר כן נשים שאר הנמצאות ענינם מן השם ההוא עניני מדריגתם מן הראשון וזה כמו הנמצא וכמו האחד · וקצתם יורו על מין מן השלימות מבלתי מין, ומאלו המינים מה שהוא בעצמו הראשון ביותר נכבד שבמינים אשר יהיה עליהם זה המין · ונעלה במחשבה אל העליונה שבמדריגות שלימות המין ההוא עד שלא ישאר פנים מפני החסרון כלל · וזה כמו המדע והשכל והחכמה, וכדמיון אלו יתחייב בהכרח שיהיה יותר קודם ויותר אמתי בשם המין ההוא, ומה שהוא ממיני השלימיות יחובר בו חסרון או פחיתות מה שבמציאות, ועוד היה הפרדו ממה שיחובר בו יסיר עצמו מן השלימות, הנה אין ראוי שיקרא בשם המין ההוא מן השלימות · וכאשר היה כן הנה הוא מאשר יקרא בשמות אשר יורו על פחיתות המציאות יותר רחוק · ואחר הראשון ימצאו השניים והשכל הפועל ·

הדבור בשנים · והשניים על מדריגות במציאות כי לכל אחד מהם ג"כ מציאות מה שיתעצם בו עצמו ומציאות אשר יחדהו הוא בעינו מציאותו אשר ישפע מאתו מציאות דבר אחר ולא יצטרכו כאשר ישפיעו מאת מציאותם לזולתם אל דברים יוצאים מעצמיותיהם והם כלם יקחו המציאות מן הראשון · וכל אחד מהם ישכיל הראשון וישכיל עצמותו ואין בכל אחד מהם די ספוק כשיהיה שמח אצל נפשו בשישכיל עצמותו לבד אבל כאשר ישכיל הראשון עם השכילו לעצמותו · וכשיעור יתרון הראשון על מעלת מציאותו יהיה יתרון שמחתו בנפשו כאשר השכיל הראשון על שמחתו בנפשו כאשר השכיל מציאותו, וכן הקש התענגו בעצמותו כאשר השכיל הראשון אל התענגו בעצמותו אשר השכיל עצמותו לפי תוספת יתרון הראשון על יתרון עצמותו, וכן רצונו בעצמותו וחשקו לעצמותו, ויהיה האהוב הראשון והרצוי הראשון אצל נפשו הוא במה שישכילהו מן הראשון, ושנית במה שישכילהו מעצמותו · הנה הראשון אם כן לפי הסמיכות אל אלו ג"כ הוא האהוב הראשון והחשוק הראשון הנה אלו אם כן כולם יחלקו חלוקת מה, והשלימות אשר בכל אחד מהם והחסרון אשר בו ומה ראוי שיקרא בו בכל אחד מהם קל על זה הדמיון וזה בהקשנו אותו אל מה שנאמר בראשון, ואלו השניים כבר נשלם כל אחד מהם מתחלת הענין מציאותו אשר לו על השלימות, ולא נשאר לו מציאות יהיה אפשר שישוב בעתיד ויתפשט אצלו זולת מה שנתן לו מתחלת הענין, ולזה היו אלו לא יתנועעו ולא יתפשטו אל דבר כלל אבל ישפע ממציאות כל אחד מהם מציאות גלגל גלגל · והראשון מהם יתחייב מאתו מציאות גלגל הראשון עד שיכלה אל הגלגל האחרון אשר בו הירח, ועצם כל אחד מהגלגלים מורכב משני דברים מנושא ומנפש, והנפש אשר בכל אחד מהם נמצאת בנושא

והיא מהלקי הנפש שכל הפועל הנה היא תשכיל עצמותה ותשכיל השניים אשר מאתם מציאותה ותשכיל הראשון, ועצמי הגשמים השמימיים יחלקו במה שהם עצמים אל דברים רבים והם ממדריגות הנמצאות במדריגה הראשונה מן החסרון בעבור צורך הדבר אשר בו נתעצמו בפועל אל נושא מה והם בהם ידמו העצמים המורכבים מחומר וצורה, ועם זה הנה הם בלתי מספיקים בעצמיהם כשיגיע מאתם דבר אחר זולתם ולא יגיעו משלימותם ויתרונם אל שישפע מאתם פעולה אל זולתם בלתי שיגיע להם מציאות אחר יוצא מעצמיהם, ומן הדברים אשר בהם התעצמם והיוצא ממה שיתעצם בו הדבר מן הנמצאות הוא כמה או איך או זולת זה משאר המאמרות · ולזה היה כל אחד מאלו העצמים בעלי שעורים מוגבלים ותמונות מוגבלות ובעלי איכיות אחרות מוגבלות ושאר מה שימשך לאלו מן המאמרות בהכרח זולת שהוא אמנם היה לו מכל זה הנכבד ממנו, ונמשך לזה כי היה המקום אשר לו יותר נכבד שבמקומות כי היה מתחייב בהכרח שיהיה כל גשם מוגבל במקום מוגבל · ואלו העצמים ג"כ כבר הם דרך מציאותם על השלימות ונשאר מהם דבר מועט אין דרכו שיתם פתאום מתחלת הענין אבל אמנם דרכם שימצא להם דבר דבר בעתיד תמיד והם לזה יתפשטו סביבם להשיגו ואמנם השגתו בתמידות התנועה ולזה יתנועעו תמיד ולא הפסק תנועתם, ואמנם יתנועעו ויתפשטו אל הפחות שבמציאויותיהם, ואולם הנכבד שבמציאויותיהם ומה שהוא יותר קרוב אל הנכבד כבר תם מתחלת הענין, ונושא כל אחד מהם אי אפשר שיהיה מקבל לצורה אחרת זולת הצורה המגעת לו מתחלת הענין · ועם זה הנה אין בעצמיהם הפכים · ואמנם הנמצאות אשר למטה מן הגשמים השמימיים הנה הם בתכלית החסרון מן המציאות, וזה כי הם לא ינתנו מתחלת הענין

כל מה שיתעצמו בו על השלימות · אבל אמנם נתן להם עצמיהם אשר להם בכח הרחוק לבד לא בפועל כי היה אמנם לא נתן להם חמרם הראשון לבד ולזה הם מתפשטים תמיד אל מה שיתעצמו בו מן הצורות · והחומר הראשון הוא בכח כל העצמים אשר תחת כל השמים, ומצד מה שהוא עצמים בכח יתנועע אל אשר יגיע עצמים בפועל · עוד הגיע מחלופו ואיחורו ופחיתות מציאותו עד שלא היה אפשר להשתדל ולהתפשט מצד נפשו אל שלימותו כי אם במניע מחוץ, ומניעו מחוץ הוא הגשם השמימיי וחלקיו ואחר השכל הפועל כי הנה אלו יחד ישלימו מציאות כל הדברים אשר תחת הגשם השמימיי, והגשם השמימיי הנה עצמו וטבעו ופעולתו שיתחייב מאתו תחלה מציאות החומר הראשון, ועוד מאחר זה יתן לחומר הראשון כל מה שיש בטבעו ואפשרותו והכנתו שיקבל מן הצורות הויות מה שהיינה, והשכל הפועל מוכן בעצמו וטבעו שיעיין בכל מה שזמן לו הגשם השמימיי ונתן לו ואיזה דבר ממנו קבל בפנים מה ההצלה מהחומר ופרודו ממנו השתדל הצלתו מן החומר ומן ההעדר וישיבהו במעלה הקרובה אליו, וזה כשישיב המשכלות אשר הם בכח מושכלות בפועל ומזה יגיע השכל אשר היה שכל בכח שכל בפועל, ואי אפשר שישוב כן דבר זולת האדם, וזו היא ההצלחה הגמורה אשר היא יותר נכבדת ממה שאפשר האדם שישיגהו מן השלימות · ומאלו השנים ישלמו מציאויות האדם אשר נשארו מתאחרים והוצרך אל הוצאתם אל המציאות בפנים אשר דרכם שיצאו אל המציאות בהם, ובפנים אשר דרכם שיתמיד מציאותם בהם · והגשמים השמימיים רבים והם יתנועעו בסבוב סביב הארץ מינים רבים מן התנועות וישיג כלם כח הגלגל הראשון והוא אחד ולכן יתנועעו כולם בתנועה הגלגל הראשון, ולהם כחות אחרות יובדלו בהם ויתחלפו בהם

הנעתם, והכח אשר ישתתף בה כלל הגשם השמימי יתחייב מאתה מציאות החומר הראשון המשותף לכל מה שתחת השמים, ויתחייב מן הדברים אשר יובדלו בהם מציאות הצורות הרבות המתחלפות בחומר הראשון, ועוד ישינו הגשמים השמימיים מקרה בעבור חלוף מצבם קצתם מקצתם ובעבור חלוף מצבם מן הארץ שיתקרבו פעמים אל הארץ ויתרחקו פעמים ושיתחברו פעמים ויפרדו פעמים ויראו פעמים ויסתרו פעמים; ויקרה להם שימהרו פעמים ויתאחרו פעמים ואלו ההפכים אינם בעצמיהם · אבל בסמיכותם קצתם אל קצתם, או בסמיכויותיהם אל הארץ או סמיכויותיהם בהכרח לשני הדברים יחד, ומאלו ההפכים אשר ישגו סמיכויותיהם יתחדשו בחומר הראשון צורות מתהפכות ויתחדשו בגשמים אשר תחת הגשם השמימיים מקרים מתהפכים ושינויים מתהפכים, וזאת היא הסבה הראשונה במתהפכים הנמצאים בחומר הראשון ובגשמים אשר תחת השמים, וזה כי הדברים המתהפכים ימצאו בחומר אם בעבור דברים מתהפכים או בעבור דבר אחר אין הפך בעצמותו ועצמו אלא שהוא מן החומר על עניינים ויחסים מתהפכים · והגשמיים השמימיים אינם מתהפכים בעצמיהם אבל יחסם מן החומר הראשון יחסים ממנו והם ממנו בענינים מתהפכים ·

והחומר הראשון והצורות המתהפכות הראשונות אשר יתחייב מציאותם בו הם אשר בהם ישלמו הדברים האפשריים המציאות והנמצאות האפשריות הם הנמצאות המתאחרות אשר הם יותר חסרות המציאות והם מעורבות מן מציאות ולא מציאות · וזה כי בין מה שאי אפשר שלא ימצא, ובין מה שאי אפשר שימצא שהם שתי קצוות רחוקות מאד יתאמת על סתירת כל אחד משתי אלו הקצוות והוא מה שאפשר שימצא ומה שאפשר שלא ימצא וזהו המעורב מן מציאות ומן לא מציאות והוא הנמצא אשר ינגדהו ההעדר

ויתחבר בו ג"כ העדר, כי הנה ההעדר לא מציאות מה שאפשר שימצא, ובעבור שהיה האפשר מציאותו הוא אחד מדרכי הנמצא והמציאות האפשר אחד מדרכי המציאות המנגדים, הנה הסבה הראשונה אשר מציאותו בעצמו, אמנם לא ישפע במציאות מה שאי אפשר שלא ימצא לבד אבל ישפע במציאות מה שאפשר שלא ימצא עד שלא ישאר דבר מדרכי המציאות שלא נתנו, והאפשר אין בנפש טבעו שיהיה לו מציאות אחד בהגעה אבל הוא אפשר שימצא כך ושלא ימצא, ואפשר שימצא דבר ושימצא מה שהוא כנגדו ועניינו משני המציאויות המתנגדים ענין אחר ואין בשימצא זה המציאות יותר ראוי משימצא המתנגד לו, והמתנגד הנה הוא אם העדר או הפך או שניהם יחד ולזה יתחייב שימצאו הנמצאות המתנגדות על אחד משלשה פנים או בשני עתים או בעת אחד משני צדדים מתחלפים או שיהיו שני דברים ימצא כל אחד מהם מציאות מתנגד למציאות האחר · והדבר האחר אפשר שימצא שתי המציאיות המתנגדות בשני פנים לבד או בשני עתים או משני צדדים מתחלפים, והמציאויות המתנגדות אמנם יהיו בצורות המתהפכות והגיע הדבר על אחד מהמתהפכים היא מציאותו על ההגעה ואשר אפש' שימצא שתי המציאויות המתהפכות הוא החומר כי הנה בחומר יהיה מציאותו אשר לו על זולת ההגעה ובצורה יהיה מציאותו אשר הגיע לו הנה שתי מציאויות מציאות מגיע בדבר מה ומציאות בלתי מגיע בדבר אחר ולזה מציאותו באמתת חמרו שיהיה פעם זה ופעם זה, ובאמתת צורתו שימצא מציאותו זה זולת נגדו · ולזה יתחייב בהכרח שיתן השתי מציאויות יחד וזה לפי אמתת זה פעם ולפי נגדו פעם, והאפשר על שני דרכים אחד מהם מה שהוא אפשר שימצא דבר מה ושלא ימצא הדבר ההוא וזה ההומר, והשני מה שהוא אפשר שימצא

בעצמותו ושלא ימצא וזהו המורכב מן החומר והצורה, והנמצאות האפשריות על מדריגות והתחתונה מהם מה שלא יהיה לו מציאות מגיע ולא באחד משני ההפכים וזהו החומר הראשון ׳ ואשר במדריגה השנית מה שהגיעו להם מציאות בהפכים אשר הגיעו בחומר הראשון והם היסודות ואלו כאשר הגיעו נמצאות בצורות מה הגיע להם בהגיע צורותם אפשרות שימצאו מציאויות אחרים מתנגדים ג״כ וישובו חמרים לצורות אחרות עד כי כאשר הגיעו להם ג״כ הצורות ההם נתחדש להם בצורות השנייות אשר נתחדשו להם אפשרות שימצאו ג״כ מציאויות אחרות מתנגדות בצורות אחרות מתהפכות וישובו הם ג״כ חמרים לצורות אחרות עד כי כאשר הגיעו להם אותם ג״כ הגיע להם בהם אפשרות שימצאו ג״כ מציאויות אחרים מתנגדים וישובו חמרים לצורות אחרות ולא יסור כן עד אשר יכלה אל צורות אי אפשר שיהיו הנמצאות המגיעות בצורות ההם חמרים לצורות אחרות ויהיו צורות הנמצאות ההם צורות לכל צורה שקדמה לפניה, ואלו האחרונות היותר נכבדות שבנמצאות האפשריות ׳ והחומר הראשון הפחות שבנמצאות האפשריות והאמצעיות ביניהם ג״כ על מדריגות וכל מה שיהיה מהם יותר קרוב אל החומר הראשון היה יותר פחות וכל מה שהיה יותר קרוב אל הצורות היה יותר נכבד, והחומר הראשון מציאותו הוא שיהיה לזולתו תמיד ואין לו מציאות בעבור עצמותו כלל, ולזה כאשר לא ימצא זה אשר הוא בעבורו נברא לא ימצא הוא ג״כ ולזה כאשר לא תמצא צורה מאלו הצורות לא ימצא הוא ג״כ, ולזה אי אפשר שיהיה החומר הראשון נפרד מצורת מה שום עת כלל ׳ ואולם הנמצאות אשר צורתם צורת הצורות הנה הם בעבור עצמותם תמיד ואי אפשר שיהיו בצורתם נבראות בעבור זולתם ר״ל שיתעצם בהם דבר אחד ושיהיו חמרים לדבר אחר׳ ואולם

האמצעיות הנה הם כבר היו נבראות בעבור עצמותם ונבראות בעבור זולתם עוד כל אחד מהם יש לו אמתות וראוי בחמרו ואמתות וראוי בצורתו, ואשר לו באמתת חומרו הוא שימצא דבר אחר מתנגד למציאות אשר הוא לו ומה שיש לו באמתת צורתו הנה הוא שישאר על המציאות אשר לו ולא יסור ׃ ואם היה לו שני עניינים ראויים מתהפכים הנה היושר שיפרע כל אחד משני חלקיו השוים וימצא פעם דבר מה ואחר יפסד וימצא דבר מתהפך למציאות הראשון, ועוד זה ג"כ ישאר פעם ואחר יפסד וימצא דבר אחר הפך לראשון וכן תמיד וג"כ כל אחד מאלו הנמצאות המתהפכות חמרו חומר למתנגד לו, הנה אצל כל אחד מהם (ס"א משניהם) דבר הוא לזולתו, ואצל זולתו דבר הוא לו כי היו חמריהם הראשונים משותפים ויהיו כאלה לכל אחד אצל כל אחד מן הצד אמתות מה וראוי שישוב מכל אחד לכל אחד והיושר בזה מבואר והוא שהוא ראוי שימצא א' מה שאצל כל אחד ויפרעהו ׃ והנמצאות האיפשריות בעבור שלא יהיה להם בנפשם ספוק ויתפשטו מצד נפשם אל מה שנשאר עליהם מן המציאות כי היו אמנם נתן להם החומר הראשון לבד ולא כשהגיע להם מציאות היה בהם ספוק שישמרו מציאויותיהם על נפשותם ולא ג"כ כאשר היה להם חלק שוה ממציאות אצל הפכו יהיה אפשר לו מצד נפשו שיתפשט לקנותו התחייב בהכרח שיהיה לכל אחד מהם מחוץ פועל תניעהו ויתעוררהו אל אשר הוא לו הוצרך אל שומר ישמור עליו מה שכבר הגיעו לו מן המציאות, והפועל הראשון אשר יניעם אל צורתם וישמרם עליהם כאשר הגיעו להם הוא הגשם השמימיי וחלקיו ויעשה זה על פנים מהם שיניע בזולת אמצעי ובזולת כלי דבר מהם אל הצורה אשר בה מציאותו ומהם שיתן לחומר כח יתעורר בה מצד נפשו והתנועע הצורה אשר בה מציאותו ומהם שיתנו לדבר מה כח יניע לדבר

ההוא בכח ההוא דבר אחר אל זולתו אל הצורה אשר בה מציאות אותו האחר ומהם שיתנו לדבר מה כח ויתן הדבר ההוא אל דבר אחר כח ינוע בהם האחר ההוא חומר אל הצורה אשר דרכה שתמצא בחומר ובזה יהיה כבר התנועע החומר באמצעות שני דברים אחרים, וכן פעמים יהיה הנעתו לחומר באמצעות שלשה דברים או יותר על זה הסדר, וכן ינתן ג״כ לכל אחד מה שישמור בו מציאותו או שיושם עם צורתו אשר בה מציאותו כח אחרת או כשיושם מה שישמור בו מציאותו בגשם אחר יוצא ממנו וישמור מציאותו כשישמר עליו אותו הגשם האחר המושם לזה ואותו האחר הוא העובד לזה בהשמר מציאותו עליו ופעמים יהיה שמירת מציאותו עליו אם בעבודת גשם אחר לו או בעבודת (נ״א בעזר) גשמים רבים מזומנים כדי שישמר בהם מציאותו, ורבים מן הגשמים יתחברו אליהם עם זה כחות אחרות יעשו בהם מן החמרים דומיהם כאשר יתנו להם צורות דומות לצורות אשר להם, ואלו החמרים פעמים יפגע בהם הפועל ובהם הפכו הצורות אשר אצלם דרך הפועל שיניעם ויצטרך עם זה אל כח אחרת יסיר בה הצורה ההיא המתהפכת, ובעבור שיהיה ג״כ בלתי נמנע שיהיה זולתו יעשה בו כמו שהיא פעולתו בזולתו ויחפש לבטלו כמו שיחפש הוא בטול זולתו יתחייב שיהיה באלו כח אחרת יעמוד בה כנגד המתהפך אשר יחפש בטול מציאותו ואשר בו יסיר מציאות זולתו ויפשיטהו צורתו אשר בה מציאותו, פעמים יהיה כח בעצמותו מחוברת אל הצורה אשר בה מציאותו ופעמים תהיה הכח ההוא בגשם אחר חוץ ממציאותו ותהיה אם כלי או עובדת לו כשיתעורר החומר המזומן לו מפני (נ״א מהפכי) הגשם ההוא׳ דמיון זה האפעה הנה זימן המין כלי ליסודות ועובד להם כשיעורר משאר בעלי החיים חמרי היסודות וכן הכח אשר יעשה בה מן החמרים דומה לו במין פעמים תהיה

מחוברת בצורתו בגשם אחד ופעמים יהיה בגשם אחר חוץ מעצמותו כמו שכבת הזרע לבעלי החיים הזכר הנה הוא כלי לו, ואלו הכחות ג"כ צורות בגשמים אשר להם אלו הכחות ודמיוני אלו הדברים הם לזולתם ר"ל שהם נבראות בעבור שיהיו כלים או עובדים לזולתם, ואלה הכחות כלים וכאשר יהיו מחוברים בצורה בגשם אחר יהיו כלים בלתי נפרדים, וכאשר יהיו בגשמים אחרים יהיו כלים נפרדים, ואלו הנמצאות לכל אחד מהם ראוי ואמתות בחמרו וראוי ואמתות בצורתו, ומה שראוי בחמרו הוא שימצא הפך המציאות אשר הוא לו, ואולם מה שיהיה ראוי באמתת צורתו הוא שימצא המציאות אשר הוא לו אם לעצמותו לבד או שיהיה מציאותו באמתת צורתו בעבור זולתו ואם שיהיה היותו ראוי באמתת צורתו שיהיה לו זולתו ר"ל שיהיה לו דבר אחד נברא בעבורו, ואם שיהיה מין אחד יתחבר בו השני דברים וזה שיהיה לעצמותו ושיהיה לזולתו ויהיה ממנו דבר אחר ימצא לעצמותו ויעשה בעבור זולתו, ומה שהוא בעבור זולתו באמתת צורתו הנה הוא אם חומר לו או כלי או עובד לו, ועם שנברא זולתו בעבורו הנה הוא אם חומר לו או כלי או עובד לו, ויגיע תחלה מהגשמים השמימיים ומההחלפות תנועתם אל היסודות, ואחר הגשמים המחצבים ואחר הצמחים ואחר החי בלתי מדבר ואחר החי המדבר, ויתחדשו אישי כל מין מהם על דרכים מן הכחות רבים אין מספר, ועוד לא יסתפקו באלו הכחות אשר הושמו בכל מין מהן כשיעשו או ישמרו מציאותם מבלתי שיהיו הגשמים השמימיים ג"כ במיני תנועתם יעזרו קצתם על קצתם, ויבטלו פעולות קצתם עם חלוף ועקב עד כאשר יעזרו זה בעת מה על הפכו יבטלהו בעת אחרת ויעזרו הפכו עליו וזה במה שיוסיף מן החום על דרך משל או הקור או יחסר מהם במה שדרכם שיפעלו או יתפעלו בחום או בקור הנה הם יוסיפו אותם פעמים ויחסרו

אותם פעמים · והגשמים אשר תחתם בעבור השתתפם בחומר הראשון וברבים מן החמרים הקרובים ולהתדמות צורותם והתהפך צורות הקצת שבקצתם יעזר קצרת וקצתם יבטל קצתאם על הרוב ואם על המעט לפי התדמות כחותם והתהפכם כי המתהפכים יבטלו והמתדמים יעזרו ויסתבכו אלו הפעולות בנמצאות האפשריות ויתחברו ויגיעו מהם מזגים רבים אלא שהם ילכו אצל התקבצם על חבור ושווי ושיעור יגיע בו לכל נמצא מן הנמצאות חלק שוה הנחלק לו מן המציאות בטבע אם לפי חמרו ואם לפי צורתו ואם לפי השני דברים יחד, ומה שהוא באמתת צורתו ויהיה אם לעצמותו אם לזולתו אם לשני הדברים יחד · והחי המדבר אמנם לפי צורתו הנה הוא אינו בעבור מין אחר לא על דרך החומר ולא על דרך הכלי והעבדות, ואולם מה שלמטה ממנו הנה כל אחד מהם באמתת צורתו אם שיהיה לזולתו לבד ואם שיתחבר בו שני הדברים יחד שימצא לעצמותו ושימצא לזולתו, והאמת שיפרע בטבע שני חלקיו השוים יחד וכל אלו הדברים אם שילכו על השווי ואם על הרוב ואם על המיעוט וההוה על המיעוט הוא מתחייב לטבע האפשר חיוב הכרחי ואינו בהכנס עליו זר, ועל הפנים האלו בדרך הזאת התמידו הנמצאות האפשריות והנהיגו ענינם והלך ענין השיווי בהם עד שהגיע לכל אפשר חלקו השוה מן המציאות לפי הראוי בו, והדברים אשר בהם אלו הכחות הפועלות או השומרות פעמים יעשו בהם הגשמים השמימיים אחר אשר הגיעו בהם הכחות פעולות מתהפכות לכחות וימנעו מקבלם, וכן פעמים ימנעו אלו מקבול פעולות קצתם בקצתם, ויחלשו קצתם מקצתם, והאפשריים אשר בהם כחות פועלות פעמים יהיה אפשר שלא יעשו אם לחולשתם ואם למניעת הפכים עליהם אם לכח הפכיהם ואם בעבור שהפכיהם יעזרו אותם מחוץ דברים דומים להם ואם שיבטל פעולת הפועל מבטל

אחר מצד אחר ׃ ואמנם הגשמים השמימיים הנה הם פעמים אפשר שלא יעשו ושלא יגיעו מאתם בנושאיהם אשר תחתיהם פעולה לא בעבור חולשה תהיה בהם מנפשם אבל בעבור המנע נושאיהם מקבול פעולתם או בשיהיה פועל אחר מן האפשריים יעזר נושאיהם ויחזקם בו האפשריים בעבור שנתן להם הכחות מתחלת הענין והונחו יעשו קצתם בקצת היה אפשר שיהיו הפך פעולות הגשמים השמימיים או יתדמו להם ויהיו הגשמים השמימיים אחר נתינתם הכחות ההם עוזרים להם או מבטלים ׃ ואלו הגשמים האפשריים והמציאות הנמצאים בטבע מהם מה שמציאותו בעבור עצמותו לא כדי שיעשה בדבר אחר ולא שיסודר מאתו פועל מה אם בעצמותו ואם בזולתו, ומהם מה שהוכן בעבור שיקבל פועל זולתו, ואשר הוא נברא בעבור עצמותו לא בעבור דבר אחר כלל פעמים יסודר מאתו פועל מה על צד שפע מציאות במציאות דבר אחר, ואלו כלם כאשר היו בענין מן המציאות דרכם בענין ההוא שיהיה מאתם הדבר אשר דרכם שיהיה מאתם בלתי מבטל עצמיותיהם היה הענין ההוא ממציאותם שלימותם האחרון, וזה כמו ענין הראות בעת שיראה, וכאשר היו בענין מן המציאות אין דרכם בענין ההוא לבדו שיהיה מאתם מה שדרכו שיהיה מאתם מבלתי שיעתק אל מציאות יותר נכבד מן המציאות אשר לו עתה היה הענין ההוא שלימותו הראשון, וזה כמו יחס ענין הכותב הישן בכתיבה אל ענינו והוא ער או כמו ענינו בו יגע או אצל המנוחה מן היגיעה אל ענינו בו והוא יכתוב, והדבר כאשר היה אל שלימותו האחרון והיה זה מה שדרכו שיסודר מאתו פועל לא יתאחר מאתו פעולתו והגיע משעתו בלא זמן, אמנם אם יתאחר פועל מה שהוא על שלימותו האחרון במונע שהוא חוץ מעצמותו וזה כמו מה שימנע אור השמש מן הדבר המסתתר

בכותלי והדברים הנפרדים מהחומר הנה הם בעצמיהם על שלימיותיהם האחרונים מתחלת הענין ולא יתחלק דבר מהם אל שני ענינים ענין הוא כהם על שלימותו הראשון וענין הוא בהם על שלימותו האחרון ובעבור שהם אין הפכים להם ולא לנושאיהם הנה אין מונע להם בשום פנים כלל ולא יתאחרו מאתם פעולותיהם · והגשמים השמימים הנה הם בעצמיהם על שלימיותיהם האחרונות ופעולתם המתהווה מהם החלה הגעת גדליהם (נ"א גשמיהם) ושיעוריהם ותמונתם ושאר מה שהוא להם ממה שלא יתחלף עליהם ופעולתם ההוה מאתם שנים היא תנועתם וזה פעולתם על שלימיותם ואין להם הפכים מחוץ ולכן לא תפסק תנועתם ולא בשום עת כלל, אמנם הגשמים האפשריים הנה כבר יהיו פעמים על שלימיותיהם האחרונים, ובעבור כי לכל אחד מהם הפכים היה שיתאחר מאתם פעולתם בעבור שני הדברים האלה יחד או לאחד מהם כי הכותב לא יסודר מאתו פועל מה או בעבור שהוא ישן או טרוד בענין אחר או כי חלקי הכתיבה אינם עומדים בדעתו בעת ההיא · או בעבור שאלו כלם על השלימות אבל לו מונע מחוץ, והמכוון במציאות אלו כלם שיהיו על שלימיותיהם והדבר אמנם יהיה בטבע לא בהכרח על שלימותו הראשון כדי שיגיע מאתו השלימות האחרון אם בעבור שהוא דרך אליו או בעבור שהוא עוזר עליו כמו השנה והמנוחה לחי בעקב היגיעה מן הפועל ישוב בה הכח אל הפועל, ועוד כי אלו ג"כ הגיע מקצתם שהיו עצמיהם בלתי מכפיקים כשהגיע להם שלימיותיהם מבלתי שימצאו נמצאים אחרים יוצאים מעצמיהם משאר המאמרות האחרות וזה כשיהיה להם גשמים ותמונות ומצבים ושאר המאמרות מקושי או רכות או חום או קור או זולתו משאר המאמרות · ורבים ממיני אלו הגשמים הנה מה שתחרה כל מין מהם מן האישים עמידתו מחלקים מתמידים ותמונותם בלתי מוגבלות

כמו היסודות והגשמים המחצבים, ואמנם תהיינה תמונותיהם לפי מה שיקרה מפועל מה עליהם לפי תמונות דברים המקיפים בהם וכן שיעורי גדליהם בלתי מוגבלים אלא שהם אינם בלתי מתיחסות בגודל וחלקיהם יתחברו פעמים ויפרדו פעמים ומהם מה כשהתחברו פעמים במקום אחד ידבקו, ומהם מה כשהתחברו יתמששו לבד ולא ידבקו, ואין פרידותם ודביקותם על סדר מוגבל אבל כמו שיקרה לפי הפועל לחבורם ופרודם, וכן אין בהכרת יטה מה שתחת כל אחד מהן קצתם מקצתם אבל ילך זה בהם כפי מה שיקרה אבל שלימיותיהם לא יגיעו, ואם היו אלו המקרים בהם על איזה ענין שהזדמן הנה אלו הדברים בהם מן האפשריים על השווי, ואולם הצמחים והחי הנה מה שתחת כל אחד מהם נאחז בטבע קצתו, ומקצת מיוחד במציאות אין המציאות ההוא לזולתו ולזה לא ימנה בהם מספר בטבע, ולא אחד מהם מְחֻבָּר מחלקים בלתי מתדמים במספר, וכל אחד מחלקיו מוגבל בגודל והתבנית והאיכות והמצב והמדריגה וסוגי הדברים האפשריים להם מדריגות במציאות לפי מה שאמרנו והתחתון מהם עוזר העליון על המציאות האפשר לכל אחד מהם, אולם היסודות הנה הם יעזרו כללם בחלקיהם כלם בפנים הג׳ בדרך החומר ובדרך העבדות והכלים ׳ ואולם המחצבים הנה הם יעזרו הנשארים לא בכל מין מהם ולא בכל דרך מדרכי העזר אבל מין מהם בדרך החומר ומין בדרך העבדות כמו ההרים בהויות המימות הטבעיים מן המעיינות ומין בדרך הכלי, ומיני הצמחים כבר יעזרו החי באלו הצדדים הג׳ וכן החי בלתי מדבר יעזור החי המדבר באלו הפנים השלשה, הנה קצתם יעזרו אותו על דרך החומר וקצתם על דרך העבדות וקצתם על דרך הכלי, ואולם החי המדבר הנה הוא כאשר לא היה סוג אחד מן האפשריים יותר נכבד ממנו לא יהיה בו עזר בשום פנים לדבר אחר יותר נכבד ממנו, וזה

כי הוא בדבר לא יהיה חומר לדבר אחר ולא כלי לדבר זולתו ולא הוא בטבע עובד לזולתו כלל ׃

ואולם עזרו במה שהוא מדבר בדבור וברצון לא בטבע למה שהוא זולתו מן האפשריים וקצתם לקצתם נניח זכרונם כי הנה פעמים יעשה בדבור פעולות יהיו במקרה עובדות לרבים מן הדברים הטבעיים כמו בקיעת המים ונטיעת האילנות וזריעת הזרעים והרבעת הבהמות ומִרְעָתָם ומה שדומה לזה ׃ ואולם בטבע אין דבר ממנו יעבוד מין אחר זולת מינו ואין ממינו כלי למין אחר כלל. ואולם עזרת השפל מסוגי הדברים האפשריים הנה הוא כמו שאמרנו אין דבר מן החי המדבר יעבוד ולא יעזור מה שלמטה ממנו מן המינים כלל וזה בצורתו וזה ראוי שיובחן מאתנו בעזרת המינים קצת בקצת ׃ ואולם החי בלתי מדבר הנה הוא במה שהוא חי לא יהיה חומר לדבר יותר חסר ממנו כלל כי הנה הוא אין דבר ממנו בצורתו חומר לצמחים ׃ ואולם על דרך העבדות והכלי הנה הוא בלתי נמנע ׃ אבל קצת החיות נבראות בטבע לעבדות היסודות כאשר ישיבו אליהם הדברים הרחוקים מהם כמו החיות בעלות הארס השונאות בטבע לשאר מיני בעלי החיים כמו האפעה הנה הם יעבדו היסודות בארסם כאשר ישיבו מיני בעלי החיים אליהם, וכן הארס אשר בצמחים ואפשר שיהיו אילו ארס במציאות בסמיכות ׃ והנה המין ההוא יעבוד שני דברים ׃ וראוי שתדע כי החיות הצפעייות אינם כמו מין אפעה כי ארס מין האפעה אינם כדי לתקן מאכלם משאר בעלי חיים אבל שהם שונאים בטבע כל מיני בעלי החיים ויכוונו לבטלם ׃ והצפעים אין טריפתם השנאה בטבע אבל שהם יחפשו בו המזון ומין האפעה אינו כן, והמתצבים הנה הם במה שהם כן אינם חומר ליסודות אבל יעזרו אותם בדרך הכלי כמו ההרים בהויות

המימות · וממיני החי והצומח מהם מה שאי אפשר שיגיע ההכרחי מענינם כי אם בהתקבץ קבוץ מאישיהם קצתם עם קצתם · ומהם מה שכבר ישיג כל אחד מהם ההכרחי ואם יפרד קצתם מקצתם, אבל לא יגיע אל הטוב שבענינו כי אם בהתקבץ קבוץ מאישיהם קצתם עם קצתם · ומהם מי שישלם לכל אחד מה שישיג ענונו ההכרחי והנכבד ואם יפרד קצתם מקצתם · אבל שהם אם יתקבצו לא יעיק קצתם קצת מדבר ממה שהוא לו, ומהם מה שהם כאשר יתקבצו יעיק קצתם קצת אם מן ההכרחי ואם מן הטוב מענינו, ולזה ממיני בעלי חיים מה שיפרד מאישיהם קצתם מקצת תמיד בכל עניינו עד בהולדה כמו רבים מבעלי חיים אשר בים · ומהם מה שלא יפרדו קצתם מקצה כי אם בהולדה לבד · ומה שלא יפרד קצתם מקצת ברוב עניינים כמו הנמלים והדבורים ורבים זולתם כמו העופות אשר ירעו ויעופו אגודות, והאנשים מן המינים אשר אי אפשר שישלם ההכרחי מענינם ולא שישיגנו היותר נכבד מענינם כי אם בקבוצים קבוצים רבים מהם ביישוב אחד והקבוצים האנושיים מהם גדולים מהם בינונים ומהם קטנים, והקבוצים הגדולים הם קבוצי אומות רבות יתקבצו ויפזרו, והבינוני היא אומה, והקטן הוא אשר תקיף אותו המדינה, ואלו הג׳ הם הקבוצים השלמים, והמדינה היא הראשונה ממדרגות השלימות · ואולם החבורים בעיירות וכאחד מחלקי המדינה והשווקים והבתים הם הקבוצים החסרים ואלו מהם שהוא יותר חסר מאד והוא הקבוץ אשר בבית והוא חלק מן הקבוץ אשר בשוק והקבוץ אשר בשוק הוא חלק מן הקבוץ אשר בחלק אחד מחלקי המדינה, והקבוץ אשר בחלק אחד מחלקי המדינה הוא חלק מן הקבוץ המדיני ; והקבוצים אשר בחלקי המדינה והקבוצים אשר

בעיירות שניהם בעבור המדינה זולת כי ההפרש אשר ביניהם כי החלקים הם חלקי המדינה והעיירות עבדי המדינה, והקבוץ המדיני הוא חלק האומה והאומה תחלק למדינות, והקבוצים האנושיים השלימים במוחלט יחלקו לאומות, והאומה תוכר מאומה בשני דברים טבעיים בצורות הטבעיות ר"ל פרצוף פניהם ובמדות הטבעיות, ובדבר שלישי מונח ר"ל מוסכם ולו מבוא בדברים הטבעיים והוא הלשון, ר"ל הדבור אשר בו יהיה הבאור ומן האומות מה שהם גדולות ומה שהם קטנות · והסבה הטבעית הראשונה בחלוף האומות באלו העניינים דברים אחד מהם חלוף החלקים השמימים אשר נוכח ראשם מן הכדור הראשון, ועוד מכדור הכוכבים הקיימים ועוד חלוף מצבי הכדורים הנוטים מחלקי הארץ ומה שיקרה להם מן הקירוב והריחוק וימשך לזה חילוף חלקי הארץ אשר הם יישוב האומות; הנה אלו החלופים אמנם ימשך מתחילת הענין מנוכח הארץ מחלקי הכדור הראשון, עוד חלוף מה שנוכח הארץ מכדור הכוכבים הקיימים עוד חלוף מצבי הכדורים הנוטים ממנה וימשך לחלוף חלקי הארץ חלוף האדים אשר יעלו מן הארץ וכל ארמת חדש מארץ הנה הוא יהיה דומה לארץ ההיא וימשך לחלוף האדים חלוף האויר וחלוף המימות בעבור כי המימות בכל עיר אמנם יהיו מן האדים אשר תחת הארץ בעיר ההיא, וחומר (נ"א ואויר) כל עיר מוקף באד אשר יעלה אליו מן הארץ, וכן ימשך ג"כ מה שנוכח ראשם מן הכדור הראשון וחלוף כדור הכוכבים הקיימים וחלוף מצבי הכדורים הנוטים וחלוף האויר וחלוף המימות וימשך זה לחלוף הצמחים וחלוף מיני בעלי החיים בלתי מדברים ויתחלפו מזוני האומות וימשך לחלוף מזונם חלוף החמרים והזרעים אשר מהם יתהוו האנשים אשר הם חלוף ההולכים, וימשך לזה חלוף הצורות וחלוף המדות הטבעיות, וכן הנה חלוף מה שנוכח

ראשם מחלקי השמים יהיה גם כן סבה להתחלף הצורות והמרות בזולת הצד אשר זכרנו׳ וכן חלוף תאויר יהיה סבה לחלוף הצורות והמרות בזולת הצד אשר זכרנו׳ עוד יתחדש מעזר אלו חלופים יתחלפו בהם צורות האומות ומרותיהם ועל הצד הזה ובדרך הזאת התחברות אלו הטבעיים והתקשר קצתם בקצת ומדריגתם ואל זה השיעור יגיעו הגשמים השמימיים בשלימיות אלו׳ ומה שישאר אחר זה מן השלימיות האחרות אין מדרך הגשמים שיתנו אותם אבל זה מדרך השכל הפועל ואין מאלו מין שיהיה אפשר שיתן לו השכל הפועל השלימיות הנשארות זולת האדם׳ והשכל הפועל הוא במה שיתן לאדם על דמיון מה שעליו הגשמים השמימיים, כי הנה יתנו לאדם כח וההתחלה בו יתפשט או בו יוכל האדם להתפשט מצד נפשו אל שאר מה שנשאר עליו מן השלימיות, וזאת ההתחלה היא החכמות הראשונות אשר יגיע בחלק המדבר מן הנפש, ואולם יתנו לו הידיעות ההם אחר אשר יקדם באדם ויגיע לו תחלה החלק המרגיש מן הנפש, והחלק המתעורר אשר בו יהיה התשוקה והתאוה נמשכים לחוש׳ וכל אלו השניים מחלקי הגוף והוא באלו השנים יגיע הרצון, כי הנה הרצון אמנם יהיה תחלה תשוקה מהרגש והתשוקה תהיה בחלק המתעורר וההרגש בחלק המרגיש, עוד יגיע אחר זה החלק המדמה מן הנפש והתשוקה הנמשכת לו ויגיע רצון שני אחר הראשון והנה הרצון הזה תשוקה מדמיון׳ ומאחר שיגיעו אלו השנים אפשר שיגיעו לו אלו הידיעות הראשונות אשר יגיעו מן השכל הפועל בחלק המדבר ויתחדש אז באדם מין הרצון השלישי והוא התשוקה מן הדבור וזהו המיוחד בשם הבחירה וזהו אשר יהיה באדם לבד זולת שאר בעלי החיים ובזה יוכל האדם שיעשה הטוב והרע הנאה והמגונה ובעבור זה יהיה העון והצדק כלומר החובה והזכות׳ ואולם שני מיני

רצון הראשונים ככר יהיו בחִי בלתִי מדבר וכאשר הגיעו אלו באדם יוכל בהם שיתפשט אל ההצלחה ושלא יתפשט, ובהם יוכל שיעשה הטוב והרע והנאה והמגונה וההצלחה הוא הטוב במוחלט וכל מה שיועיל בשתושג בו ההצלחה ותגיע בו הוא ג"כ טוב לא בעבור עצמותו אבל בעבור תועלתו בהצלחה וכל מה שיעיק מההצלחה כפנים מה הנה הוא הרע במוחלט והטוב המועיל בהשיג ההצלחה פעמים יהיה דבר ממה שהוא נמצא בטבע ופעמים יהיה ברצון והרע המעיק בהשגת ההצלחה פעמים יהיה דבר ממה שהוא נמצא בטבע ופעמים יהיה ברצון · ומה שהוא בטבע הנה יתנוהו הגשמים השמימיים לא מכוונה בהם לעזור השכל הפועל על כוונתו ולא כוונה לחלוק עליו כי הנה אין המועיל ולא המזיק ממה שיתנוהו הגשמים השמיימים והוא מכוון מהם לעזור השכל הפועל על זה ולא המעיק לו מן כוונתו מן הטבעיות הוא כוונה מן הגשמים השמימיים להפך השכל הפועל בדבר ההוא, אבל בעצם הגשמים השמימיים שיתנו כל מה שבטבע החומר שיקבלהו בלתי נשואים בזה במה שיועיל בכוונת השכל הפועל ולא במה שיזיק, ולזה לא ימנע שיהיה בכל מה שיגיע מן הגשמים השמימיים פעמים הנאות בכוונת השכל הפועל ולא שיזיק ופעמים ההפך· ואולם הטוב הרצוני והרע הרצוני והם הנאה והמגונה הנה הם יתחדשו מן האדם לבד והטוב הרצוני אמנם יתחדש בדרך אחד· וזה כי כחות הנפש האנושית חמש · המדברת העיונית, והמדברת המעשית, והמתעוררת, והמדמה, והמרגשת, וההצלחה אמנם ישכילה האדם וישער למה היא בכח המדברת העיונית ולא דבר אחר משאר הכחות, וזה כשילמוד ההתחלות והידיעות הראשונות אשר נתן לו השכל הפועל, וכאשר ידע אותם ואחר השתוקק להם בכח המתעוררת והשתכל במה שראוי שיעשה עד שישיגם במדברת המעשית ועושה אותם

אשר הוציא מלבו בעצה: מן הפעולות בכלי הכח המתעוררת והיו המדמה והמרגשת אשר הם בו סועדות ומהנות למדברת ועוזרות לה בהעיר האדם אל הפעולות אשר ישיג בהם ההצלחות היה אשר יתחדש אז מן האדם טוב כלו, ובפנים הזה לבדו יתחדש הטוב הרצוני, ואולם הרע הרצוני הנה הוא יתחדש כאשר אומר, והוא כי המדמה והמרגיש אין אחד מהם ישער הצלחתו ולא המדברת ג"כ תשער ההצלחה בכל עניון, אבל אמנם תשער המדברת בהצלחה כאשר התפשטה אל השגתה, ובכאן דברים ממה שאפשר שידומה לאדם שהוא הוא אשר ראוי שיהיה הבטחון והתכלית בחיים כמו הערב והמועיל וכמו הכבוד והשררה והדומים לזה׳ וכאשר יתרשל האדם להשלים החלק המדבר העיוני ולא ישער בהצלחה ויתעורר אצלה ויעמיד לתכלית אשר יכוין אותו בחייו דבר אחר זולת ההצלחה ממועיל או ערב או נצוח או כבוד והשתוקקם במעוררת ויעיין בהוצאתו מלבו מה שיגיע בו התכלית ההוא במדברת המעשית ויעשה הדברים ההם אשר הוציא מלבו בכלי הכח המתעוררת והעירוהו המדמה והמרגיש ועל זה יהיה מה שיתחדש אז רע לו׳ וכן כאשר היה האדם כבר השיג ההצלחה וידע אותה אלא בעבור שהוא לא ישים אותו בטחונו ותכליתו לא ישתוקק אליה או תשוקתו תשוקה חלושה, וישים תכליתו אשר ישתוקק אליו בחייו דבר אחר זולת ההצלחה ויעשה שאר כחותיו כשישיג בהם התכלית ההיא היה מה שיתחדש ממנו רע כולו, וכאשר היה המכוון במציאות האדם שישיג ההצלחה והיה זה הוא השלימות האחרון אשר יאמן שינתן לו במה שאפשר שיקבלוהו מן הנמצאות האפשריות הנה ראוי שיאמר בפנים אשר בו אפשר שישוב האדם אצלה אל ההצלחה ואמנם יהיה זה כשיהיה השכל הפועל כבר נתן תחלה המושכלות הראשונות אשר הם הידיעות הראשונות, ואין כל אדם נברא

מוכן לקבל המושכלות הראשונות, כי אישי האדם יתחדשו
בטבע מכחות שיש להם אחת על אחת יתרון ועל מדרגות משתנות
ויהיה מהם מי שלא יקבל בטבע דבר מן המושכלות הראשונות,
ומהם מי שיקבלם על זולת ענינם כמו השוטים, ומהם מי
שיקבלם על ענינם, ואלו הם אשר בריאתם האנושית שלימה
ואלו לבד בלתי הראשונים אפשר שישיגו ההצלחה, והאנשים
אשר בריאתם שלימה להם בריאה משותפת הוכנו בה לקבל
מושכלות הם משותפות לכולם יתפשטו בה אל עניינים
ופעולות משותפים ועוד מאחר זה ישתנו ויתחלפו ויהיה להם
בריאה מיוחדת לכל אחד מהם ולכל כח, ויהיה בהם מי
שהוא מוכן לקבל מושכלות רבות בלתי משותפות אבל מיוחדות
יתפשט בהם אצל סוג מה ואחר זולת שישתתף האחד מהם עם
חברו בדבר שהוא בו מיוחד, ויהיה האחד מוכן לקבל מושכלות
ישכיל דבר מה בסוג ואחד מוכן לקבל מושכלות הרבה יכשרו
לכל מה שבסוג ההוא׳ וכן פעמים יתחלפו גם כן ויהיה
יתרון האחד על חבירו בכחות אשר יוציאו מלבם בהם
הענינים אשר דרכם בסוג מה שיושגו בהוצאה מלב כי הנה
אינו נמנע שיהיו שנים ינתנו מושכלות אחדות בעיניהם
יוכשרו לסוג מה, ויהיה לאחד מהם טבע להוציא מלבו
המושכלות ההם מן הסוג ההוא דברים מעט, ויהיה האחר
לו יכולת בטבע להוציא מלבו כל מה שבסוג ההוא׳ וכן
פעמים ישתוו שנים ביכולת על הוצאתם מלבם דברים בעינם
אבל כי אחד מהם יותר מהיר להוציא מלבו והאחר יותר
מאחר, ויהיה האחד מהם יותר ממהר להוציא מלבו הטוב
שבסוג ההוא והאחר לפחות שבסוג ההוא׳ ופעמים
יהיו ג״כ שנים שווים ביכולת להוציא מלבם ובמהירות,
ויהיה אחד מהרת עם זה לו יכולת שיורה זולתו וילמד
מה׳ שכבר הוציא מלבו והאחד אין לו יכולת על
ההוראה והלמוד׳ וכן פעמים יהיה לאחד מהם יתרון ביכולת

על הפעולות המדיניות, והבריאה אשר יהיה בטבע לא יפסיד אחד ולא יכריחנו אל הפועל ההוא אמנם תהיה הבריאה ההיא על שיהיה פועל הדבר ההוא אשר הורהו אליו בטבע נקל עליהם, ועל האחר כאשר הונח מחשקו ולא יניעהו מחוץ דבר אל הפכו יתנער אצל הדבר ההוא אשר יאמר שהוא מוכן לו, וכאשר הניעו אל הפך זה מניע מחוץ יתנער ג"כ אל הפכו אבל בקושי וסתום וטורח עד אשר יקל זה עליו ויעבור טבעו בו, אבל פעמים יקרה שיהיה כאשר הם מוטבעים על דבר מה שיקשו מאוד ממה שנבראו עליו, אבל אפשר שלא יהיה אפשר ברבים מהם וכן כשיקרה להם מחלת הולדם מקרה וחולי מתמיד טבעי בשכלם, ואלו הבריאות כלם יצטרפו [נ"א יצטרכו] עם מה שהוטבעו עליו שיתנהג בהם ברצון ויתיסד בדברים אשר הם מוכנים אצלם עד שיהיה מהדברים ההם על שלימיותיהם האחרונות או הקרובות מן האחרונות, ופעמים תהיה בריאה גדולה חשובה בסוג מה שיונח ולא ילומד ולא יתנהג בדברים אשר הם מוכנים להם ויאריך בהם הזמן על זה ויבטל כחם, ופעמים יהיה מהם מי שילומד בדברים הפחותים אשר בסוג ההוא ויוציא תועלת הפעולות וההוצאה מלבו בדברים הפחותים אשר בסוג ההוא׃ והאנשים יהיה להם יתרון בטבע במדריגות לפי יתרון מדריגות סוגי הטבעיים, והחכמות אשר הוכנו בטבע אליהם, ועוד האנשים אשר הם מוכנים בטבע אצל סוג מה יהיה להם יתרון לפי חלקי הסוג ההוא כי אשר הם מוכנים בחלק מן הסוג ההוא יותר פחות הם למטה מאשר הם מוכנים בחלק ממנו יותר נכבד, ועוד כין אשר הם מוכנים בטבע בסוג מה ולחלק מן הסוג ההוא יהיה להם יתרון בטבע ג"כ לפי שלימות ההכנה וחסרונו, ועוד בעלי הטבעים השווים יהיה להם יתרון אחר זה כיתרונם בהתיסדם בדברים אשר

הם אליהם מוכנים, והמתיסדים מהם על השווי יהיה
להם יתרון אחר זה כיתרונם להוציא מלבם, כי אשר לו
יכולת ההוצאה מלבו בסוג מה אדון למי שאין לו יכולת,
ואשר לו יכולת להוציא מלבו דברים רבים אדון על מי
שיש לו יכולת להוציא מלבו דברים יותר מעט, ועוד אילו
יהיה להם יתרון כיתרון כחותם הנקנות מן המוסר על טוב
ההוראה והלמוד, ורצוני כי אשר לו יכולת על ההוראה
והלימוד הוא ראש למי שאין לו בסוג ההוא כח על ההוראה,
וג"כ בעלי הטבעים הפחותים אשר הם יותר חסרים מבעלי
הטבעים בסוג מה כאשר התיסדו בסוג ההוא הם יותר
נכבדים מאשר לא יתיסדו בדבר מבעלי הטבעים החשובים,
ואשר יתיסדו בנכבד ממה שבסוג ההוא ראשים על אשר
יתיסדו בפחות שבסוג ההוא, ואשר היה חשוב בטבע בסוג
מה והתיסד בכל מה שהוכן לו בטבע הנה הוא אינו אדון
על מי שלא יהיה בסוג ההוא השוב הטבע לבד אבל גם
על מי שהוא בסוג ההוא חשוב הטבע ולא התיסד או התיסד
בדבר מועט ממה שבסוג ההוא, וכאשר היה המכוון במציאות
האדם שישיג ההצלחה הגמורה הנה הוא יצטרך בהשגתה
שידע ההצלחה וישים אותה תכליתו ונגד עיניו· ועוד יצטרך
אח"ז אל אשר ידע הדברים אשר ראוי שידעם עד שישיג
בהם ההצלחה, ועוד שיעשה המעשים ההם ובעבור מה
שנאמר מחלוף הבריאה באישי האדם אין בבריאת כל אדם
שידע מצד נפשו ההצלחה· ואילו הדברים אשר ראוי שיעשה
אותם אבל יצטרך בו אל מלמד ומורה, וקצתם יצטרכו אל
הוראה מועטה וקצתם אל הוראה רבה ולא ג"כ כאשר הורה
על אחד מאלו השנים הוא בלי ספק יעשה מה שכבר לומד
והוא אליו בלתי משלח עליו מחוץ ומעורר אליו וע"ז רוב
האנשים יצטרכו אל מי שיודיעם כל זה ויעוררם לעשותו·
ואין ג"כ בכח כל אדם שיורה זולתו, ולא ג"כ

בכח כל אדם שיצוה זולתו על הרבה מהדברים, ומי שלא יהיה לו יכולת על שיעורר זולתו אל דבר מהדברים כלל ולא שיעשהו בו, ואמנם היה לו היכולת על שיעשה תמיד מה שהורה עליו לא שיהיה זה אדון כלל ולא בדבר אבל שיהיה עבד תמיד בכל דבר, ומי שיהיה לו יכולת על שיורה זולתו אל דבר מה ויצוהו עליו או שיעשהו בו הוא אדון בדבר ההוא על אשר אי אפשר לו שיעשה הדבר ההוא בהכנת נפשו, ומי שלא יהיה לו כח להוציא מלבו הדבר מצד נפשו אבל היה כאשר הורה אליו ולמדוהו הנה ילמדהו, ועוד היה לו יכולת על שיעורר זולתו אל הדבר ההוא אשר למד אותו והורה אליו ויעשה אותו כי היה אדון על אדם ועבד מאדם אחר, והאדון פעמים יהיה אדון ראשון ופעמים אדון שני, והאדון השני הוא אשר יהיה אדונו אדם ויהיה אדון לאדם אחר, ופעמים יהיו אלו שתי האדוניות בסוג מה כמו עבודת האדמה דרך משל או הנגרות או הרפואה, ופעמים יהיה זה בהצטרפות אל הסוגים האנושיים והאדון הראשון במוחלט הוא אשר לא יצטרך לו בדבר כלל, אל שיהיה אדונו שום אדם׳ אבל יהיה כבר הגיעו לו החכמות והידיעות בפועל ולא יהיה בו צורך בדבר אל אדם שיורהו או שילמדהו ויהיה לו יכולת על טוב השגת דבר ממה שראוי שיעשה מן הפרטים ויכולת על טוב ההוראה לכל זולתו אל מה שיעשה אותו ויכלתו לעשות כל מה שדרכו שיעשה דבר מה במעשה ההוא אשר הוא מוכן אצלו ויכולת לשער המעשים ולהגבילם ולהדריכם אל ההצלחה, ואמנם יהיה זה בבעלי הטבעים הגדולים החשובים כאשר דבקה נפשו בשכל הפועל ואמנם יעשה זה כשיגיע לו תחלה השכל המתפעל ועוד שיגיע לו אחר זה השכל אשר יקרא הנקנה ובהגיע הנקנה יהיה לו הדבקות בשכל הפועל כפי מה שנזכר בספר הנפש, והאיש הזה הוא מלך באמת אצל

הראשונים והוא אשר ראוי שיאמר בו שיבוא אליו הנבואה, כי האדם אמנם יתנבא כאשר הגיע למדריגה הזאת וזהשלא נשאר בינו ובין שכל הפועל מחיצה, כי השכל המתפעל יהיה דמיון החומר והנושא לשכל הנקנה, והשכל הנקנה דומה לחומר והנושא לשכל הפועל ואז ישפע מן השכל הפועל על השכל המתפעל הכח אשר בו ואפשר שיעמוד על גבולי הדברים והפעולות והדרכים אל ההצלחה · וזאת ההשפעה המתהוה מן השכל הפועל אל השכל המתפעל כאשר יתמצע ביניהם השכל הנקנה היא הנבואה, ובעבור כי שכל הפועל משפיע בעבור מציאות הסבה הראשונה, הנה אפשר בעבור זה שיאמר כי הסבה הראשונה היא נותנת את הנבואה אל האדם הזה באמצעות השכל הפועל, ואדנות האיש הזה הוא אדנות הראשונה, ושאר האדניות האנושיות מתאחרות מזאת ומתהוות ממנה ואותם הם מדריגתה והאנשים אשר יתנהגו באדנות האדון הזה הם הטובים הנכבדים והמצליחים, ואם היה אומה האומה ההיא היא הנכבדת, ואם היו אנשים מתחברים בישוב אחד היה זה הישוב אשר יתחברו התת האדנות הזה היא המדינה החשובה, ואם לא היו מקובצים בישוב אחד אבל בישובים חלוקים יתנהגו אנשיהם באדנות אחרות זולת זאת היו אנשים נכבדים גרים בישוב ההוא ויקרה חלוקתם אם בעבור שלא יזדמן להם עדיין מדינה שיתקבצו בה או שיהיו כבר היו במדינה אבל קרה לה צרות מאויב או מגפה או בצורת או זולת זה והוצרכו אל הפירוד, וכאשר יקרה שיהיו מאלו המלכים בעת אחת קבוץ במדינה אחת או עם אחד או באומות רבות הנה קבוציהם יהיו כמלך אחד להשתוות מחשבתם וכוונתם ורצונם ודרכם, וכאשר ימשכו בזמנים אחד אחד הנה נפשותם יהיו כנפש אחת ויהיה השני על דרך הראשון והבא על דרך העובר וכמו שהוא אפשר לאחד מהם שישנה תורתו ככר

הורה אותה הוא בעת אחת כאשר ראה הטוב לשנותה בעת אחרת כן הבא אשר הוא חלף העובר אפשר לו שישנה מה שהורה העובר כי העובר אלו היה רואה הענין היה משנה אותו, וכאשר לא יזדמן אדם בענין הזה ילקחו התורות אשר רשמו הראשונים ונכתבו ונזכרו ותתנהג בהם המדינה ויהיה האדון מנהיג המדינה בתורות הקבועות הכתובות הלקחות מן האומות העוברות באותה הדת וכאשר עשה כל אחד מאנשי המדינה מה שדרכו היה מועיל אליו וזה אם שיהיה יודע זה מצד נפשו או שיהיה האדון הורהו וצוהו יקנוהו פעולותיו אלו תכונות נפשיות יפות כמו שההתמדה על הפעולות היפות כפעולות הכתיבה יקנה האדם יופי מלאכת הכתיבה והיא תכונה נפשית · וכל מה שהתמיד עליו יותר היה יופי הכתיבה בו יותר חזק והיה התענגו בתכונה המגעת לנפשו יותר רב ושמחתו בנפשו על הכתיבה ההיא יותר חזק וכן הפעולות המעוררות [נ"א המשוערות] המיַשְׁרות אל ההצלחה כי הם יחזקו חלקי הנפש המוכנת בבריאה אל ההצלחה וישיבו אותם בפועל ועל השלימות וישיג מכחותם בשלימות המיוחד להם אל אשר היו מסתפקים בזולת החומר ויגיע שיהיו נקיות ממנו ולא יפסדו בהפסד החומר כי שבו בעמידתם ומציאותם בלתי צריכות אל חומר ויגיע להם אז ההצלחה, ומבואר כי ההצלחות אשר יגיעו לאנשי המדינה יהיה יתרונם בכמות ואיכות לפי יתרון השלימיות אשר קנו בפעולות המדיניות ולפי זה יהיה יתרון התענוגים אשר ישיגו בהם וכאשר השיגו שהיו נפרדות מן החומר בלתי מוגשמות הסתלקו מהם המקרים אשר יקרו לגשמים מצד מה שהם גשמים ולא יהיה אפשר שיאמר בהם שהם יתנועעו ולא שהם ינוחו וראוי אז שיאמר אליהם המאמרים אשר יאותו במה שאינו גשם וכל מה שיפול בנפש האדם מדבר יתואר בו הגשם מצד מה שהוא גשם ראוי שישולל מן הנפשות הנפרדות · והבנת ענינם בזה וציורם

קשה בלתי נהוג כמו שיקרה לציור העצמים אשר אינם גשמים ולא הם בגשמים וכאשר יעברו ויבטלו גופותם ונמלטו נפשותם ועלו הנה יחליפום אותם אנשים אחרים עמדו אחריהם במדינה במקומם ועשו פעולותם ומלטו ג"כ נפשות אלו וכאשר בטלו גופותם שבו אל מדרגות הראשונים העוברים מן הכת ההיא ויקרבו אותם על הצד אשר יתקרב בו מה שאינו בגשמים ונדבקו הנפשות הדומות מאנשי הכת האחד קצתם בקצת וכל מה שרבו הנפשות הדומות הנפרדות ונדבקו קצתם בקצת היה תענוג כל אחד מהם יותר וכל אשר ישיג בה מאחריהם תענוג מי שהשיג בהם עתה בהדבקות העוברים ויוסיפו תענוגי העוברים בהתחבר הנפשות בהם כי כל אחד תשכיל עצמותה ותשכיל כמו עצמותה פעמים רבות ויתוסף מה שיושכל מהם בהשיג הבאים בהם בעתיד מן הזמן ויהיה תוספת תענוגי כל אחד כאשר יבוא מן הזמן בלא תכלית וזה ענין כל כת וזאת היא ההצלחה הגמורה באמת אשר היא כוונת השכל הפועל, וכאשר יהיו פעולות מדינת מה בלתי סלולות אל ההצלחה הנה הם יקנו אותם תכונות רעות מתכונות הנפש כמו שפעולות הכתיבה כשיהיו רעות יקנו בתיבה רעה וכן פעולות כל מלאכות כאשר היו רעות יקנו הנפש תכונות מסוג המלאכה ההיא רעות וישובו נפשותם חולות ולזה יתענגו בתכונות אשר יקנו אותם בפעולתם כמו חולי הגופות, כמו בעלי הקדחת להפסד הרגשתם יתענגו בדברים המרים ויהיו להם למתוק, ויקוצו בדברים המתוקים וישובו מרים בחכם, כן חולי הנפשות להפסד דמיונם יתענגו ויבחרו התכונות הרעות, וכמו שבחולים מי שלא יכיר בחליו, וכהם מי שיחשוב עם זה שהוא בריא, ומי שזה דרכו מן החולים לא ישמע אל מאמר רופא כלל כן כל מי שיהיה מחולי הנפשות לא יכיר חליו ויחשוב עם זה שהוא נכבד בריא הנפש והנה הוא לא ישמע אל מאמר

מורה ולא מלמד ולא מתקן, ואז ישארו נפשותם חומריות בלתי שלימות לא יפרדו מן החומר עד כשיבטל החומר יבטלו הם ג"כ י ומדריגות אנשי המדינה בארונות והעבדות יהיה להם יתרון לפי בריאת אנשיהם ולפי הרצונם אשר ינהגו בהם, והאדון הראשון הוא אשר יסדר הכתות וכל איש מכל כת במדריגה אשר ראויה לו, וזה במדריגת עבדות או במדריגת אדנות, ויהיו שם מדריגות יקרבו ממדריגתו, ומדריגות ירחקו ממנה הרבה, ויהיו ג"כ מדריגות האדנות וירדו מן מדריגה העליונה מעט מעט עד אשר ישובו אל מדריגת העבדות אשר אין בה אדנות ואין למטה ממנה מדריגה אחרת, והאדון אחר שיסודרו אלו המדריגות הנה הוא כאשר רצה אחר זה מצוה בענין רצה שיצוה על אנשי המדינה או על כת מאנשי המדינה ויעוררם אצלה יצוה זה אל הקרובה מן המדריגות אליו ומהם אל הבאים אחריהם ואחר לא יסור כן עד שיגיע אל מי שיסודר לעדות בענין ההוא, ותהינה המדינה אז נקשרים חלקיה קצתם בקצת, ומחוברת קצתה בקצת ומסודרת בהקדים קצת ואחר קצת ותהיה דומה בנמצאות הטבעיות אשר יתחילו מן הראשון ויכלו אל החומר הראשון והיסודות וקשריה וחבוריה דומים בקשרי הנמצאות המשתנות קצתם בקצת וחבורם והמדינה ההיא דומה בסבה הראשונה אשר בה מציאות שאר הנמצאות ואחר לא יסורו מדריגות הנמצאות ירדו מעט מעט ויהיה כל אחד מהם אדון ועבד עד שיכלה אל הנמצאות האפשריות אשר אין אדנות להם כלל אבל הם עבדים וימצאו בעבור זולתם תמיד הם החומר הראשון והיסודות, והשגת ההצלחה אמנם תהיה בהסיר הרעות מן המדינות ומן האומות לא הרצוניות מהם לבד אבל גם הטבעיות ושיגיע להם הטובות כלם הטבעיות והרצוניות, ומנהיג המדינה והוא המלך אמנם פעולתו שינהיג המדינות בהנהגה יתקשרו בה חלקי המדינה קצתם בקצת

ויתחברו ויסודרו בסדר יעזרו בו להסיר הרעות והשיג הטובות ושיעיין על מה שיתנוהו הגשמים השמימיים ומה שהיה מהם עוזר ניאות בפנים מה הועיל בפנים מה בהשגת ההצלחה ישאירהו ויוסיף בו ומה שהיה מזיק ישתדל בשישוב מועיל ומה שלא יהיה אפשר זה בו יבטלהו או ימעיטהו, ובכלל יחפש לבטל הרעות כלם ולהמציא הטובות כלם ויצטרך בכל אחד מאנשי המדינה החשובה שידע התחלות הנמצאות הגדולות ומדריגתם וההצלחה והאדנות הראשון אשר למדינה החשובה ומדריגות אדנויותיהם, ועוד אחר זה הפעולות המשובחות אשר כשיעשו ישיג בהם ההצלחה ושלא יקצר על ידיעת אלו הפעולות מבלתי שיעשו ויקח אנשי המדינה לעשותם והתחלות הנמצאות ומדריגותם וההצלחה ואדנות המדינה החשובה אם שיציירם האדם וישכילם או שידמה אותם לציורם הוא שיורשמו בנפש האדם עצמיותיהם וכמו שהם נמצאות באמת, ודמיונם הוא שיורשמו בנפש האדם דמיונם ומשליהם ועניינם יחקה אותם והדומה במה שיהיה בדברים הנראים כמו האדם על דרך משל כשנראהו הוא בנפשו ונראה דמיונו במים או במראה, והנה ראותינו לו דומה ציור השכל להתחלות הנמצאות ולהצלחה ומה שזולת זה וראותינו האדם במים וראותנו משלו דומה הדמיון כי ראותנו משלו וראותנו אותו במראה הוא ראותנו למה שיחקה אותו כן דמותנו אלו באמת ציור מה שיחקה אותם ציוריהם בנפשם, ורוב האנשים אין כח להם אם בבריאה אם בהרגל להבין אלו ולציירם ואותם ראוי שידמה להם התחלות הנמצאות ומדריגותם, והשכל הפועל והאדנות הראשון איך יהיה ועניינם שאותם הם אחדים לא יתחלפו ואולם מה שיוחקו בו הם דברים רבים קצתם הם יותר קרוב אל המוחקים וקצתם יותר רחוק כמו שיהיה זה בנראים כי דמיון האדם הנראה במראה הוא יותר קרוב אל האדם הנראה באמת

מדמיון משל האדם הנראה במים ולזה אי אפשר שיוחקו אלו הדברים לכל כת ולכל אומה בזולת הענינים אשר יחוקו בהם לכת האחרת והאומה האחרת ולזה כבר יהיו אומות חשובות ומדינות חשובות יתחלפו אמונתם, ואם היו כלם יאמינו הצלחה אחת בעצה כי האמונה היא רשומי אלו או רשומי דמיונם בנפשות כי כל העם בעבור שיקשה עליהם להבין אלו הענינים בנפשם לפי מה שהם עליו מן המציאות חופשו להודיעם להם בפנים אחרים ואלו הם מיני החקויים ויחוקו אלו הדברים לכל כת ולכל אומה בדברים אשר הם יותר ידועות אצלם ופעמים אפשר שיהיה הידוע יותר אצל כל אחת מהן בלתי הידוע אצל האחרת, ורוב האנשים אשר יאמינו ההצלחה אמנם יאמינו אותה מדומה לא מצויירת, וכן ההתחלות אשר ישכילם ויתנהג בהם ויגודלו וידומו אמנם הם מקובלים אצל רוב האנשים והם מדומים אצלם לא מצויירים וכאשר יאמינו ההצלחה מצויירת ויאמרו ההתחלות מצויירות הם החכמים, וכאשר ימצאו אלו הדברים בנפשותם מדומות ויאמרו אותם ויאמינו אותם על שהם כך הם מאמינים, והענינים אשר יחוקו באלו יהיה להם יתרון כי קצתם יהיה יותר מחוכם ושלם בדמיון וקצתם יותר רחוק מהם וקצתם יותר חסר בדמיון וקצתם יותר קרוב אל האמת וקצתם יותר רחוק ממנו וקצתם מקומות המחלוקת בהם מעט או נסתרות או יהיה ממה שיקשה סתירתם וזיופם אין נמנע שיהיו הדברים אשר ידומו בהם אליהם אלו ענינים מתחלפים והיו בחלופיהם מתייחסים וזה שיהיו ענינים יחוקו אותם ודברים אחרים יחוקו אלו ודברים שלישיים יחקו אלו הדברים או יהיו ענינים המתחלפים אשר יחוקו אותם ר"ל התחלות הנמצאות וההצלחה ומדריגתם בחיקוייהם בשוה · וכאשר היו כלם בשוה ביופי חיקוייהם או במיעוט מקומות הסתירות או הסתרתם יעשו כלם או איזה מהם

שיזדמן ואם יהיה להם יתרון יבחרו היותר שלם מהם בחוקו׃ ואשר מקומות הסתירה שהם בלתי נמצאים כלל או מעטים או נסתרים ואחר מה שהיה יותר קרוב מהם אל האמת ויעזוב מה שיהיה זולת אלו החקויים, והמדינה החשובה יהיה הפכה המדינה הסכלה והמדינה הרשעה והמדינה הטועה׃ ואחר הגרעינים במדינה החשובה כי הגרעינים במדינות ענינם בהם ענין הקצת בחטה או הקוצים הצומחים בין הזרוע או שאר הירקות שאינם מועילות והמזיקות בזרוע ובנטיעות, ואחר הבהמיים בטבע מן האנשים כי הבהמיים בטבע אינם מדיניים ולא יהיה בהם קבוץ מדיני כלל, אבל יהיו קצתם על דמיון מה שהם עליו הבהמות האנושיות, וקצתם כמו הבהמות המדבריות, וקצת אלו דמיון הצפעים ולכן ימצא בהם מי שישכנו במדבר מפורשים וימצא בהם מי שישכנו בו מקובצים, ויתחברו חבור החיות ובהם מי שישכון במדינות ובהם מי שלא יאכל כי אם בשר החי, ובהם מי שירעה עשבי השדה, ובהם מי שיטרוף טריפת הארי ולא ימצאו בקצוי המקומות המיושבים כי אם בקצוות הצפון או בקצוות הדרום, ואלו ראוי שינוהגו מנהג הבהמות׃ ומה שהיה מהם אנושיים ויהיה תועלת להם בדבר מן המדינות יסעו ויעבודו בהם ויעשו כמו שעושים הבהמות, ומה שהיה מהם לא יהיה תועלת בו ומה שהיה מזיק יעשה בו כמו שיעשה בשאר החיות המזיקות, וכן ראוי במי שקרה שיהיה מבני אנשי המדינה בהמיי, ואולם אנשי המדינה הסכלה הנה הם מדיניים ומדינותם וקבוציה המדיניים על מינים רבים, מהם קבוצים הכרחיים במדינת ההכרחיי, ומהם קבוץ אנשי החמור במדינה החמודה, ומהם קבוץ הפחות במדינה הפחותה, ומהם קבוץ הכבוד במדינת הכבוד, ומהם קבוץ הנצוח במדינת הנצוח, ומהם קבוץ החירות במדינה המקובצת ומדינת הבני חורים, והמדינה ההכרחיית והקבוץ

ההכרחיי הוא אשר בו יהיה ההעדר על קנין ומה שהוא הכרחי בעמידת הגוף וחלקיו ומיני קניית אלו הדברים רבים כמו עבודת האדמה ורעיות הבהמות והצידה והלסטיות וזולתם, והצידה והליסטיות כל אחד מהם הם תחבולה או רציחה, ופעמים יהיו מן המדינות ההכרחיות מה שיתחסרו בה כל המלאכות אשר יקנה בהם ההכרחי ומהם מה שיהיו הקנינים להכרחי בה מלאכה אחת אם עבודת האדמה לבדה או מלאכה אחרת זולת זאת, והנכבד מאלו אצלם והטוב מהם בתחבולה והנהגה והביא במה שישיגנו אל ההכרחי מן המלאכות אשר בהם קנייני אנשי המדינה והאדון מאלו הוא אשר לו יופי ההנהגה וטוב התחבולה כאשר יעשה במה שישיגנו בו הדברים ההכרחיים ויופי ההנהגה בשמירתם עליהם ולא יתן להם אלו הדברים מצד נפשו, ומדינת החמוד וקבוץ אנשי החמוד הוא אשר בו יעזרו להשיג העושר והממון ולהרבות מקניני ההכרחיות ומה שעומד במקומם מן הכסף והזהב וקבוצם למעלה משיעור הצורך לא לדבר זולת אהבת הממון לבד והכילות עליו ולא יוציא מהם כי אם בהכרחי ממה שבו עמידת הגופות, וזה אם מכל מיני הקנינים או מן המינים אשר יובאו בעיר ההיא, והנכבד מאלו אצלם העשיר יותר מהם והטוב מהם בתחבולה בהשגת הממון וארוניהם הוא האיש היכול על טוב ההנהגה להם במה שיקנה להם הממון ובמה שישמרהו בו עליהם תמיד, והממון יגיע מכל הפנים אשר מהם אפשר שיגיע ההכרחי והם עבודת האדמה ורעיית הבהמות והליסטיות והצדה, ואח"כ המעשים הרצונים כמו הסחורה והשכירות וזולת זה, ומדינת הפחיתות והקבוץ הפחות הוא אשר בו יעזרו על ההפלגה בתכלית תענוג מן המוחש או בתענוג מן המדומה מן השחוק והליצנות או שניהם יחד, וזאת ההפלגה בתענוג מן המאכל והמשגל, ורצו ביותר מהנה מאלו לבקשת ההנאה לא לבקשת למה

שכו מעמידת הגופות ולא למה שיקבל תועלת בו הגוף בשום פנים אבל מה שיערב ממנו לבד וכו מן השחוק והליצנות וזאת המדריגה היא ההצלחה וטוב המזל אצל אנשי ההיכלות, אבל כי כוונת זאת המדינה אמנם אפשר להם להשיגה אחר השגת ההכרחי ואחר השגת הממון וכהוצאות רבות והטוב מהם והמצליח מהם יותר טוב המזל ומהם מי שהשיגו סבות השחוק יותר וסבות ההנאות יותר, והמדינה הנכבדת וקבוץ הכבוד הוא אשר בו יעזרו להגיע אל שיכובדו במאמר ובמעשה, וזה אם כשיכבדום אנשי המדינות האחרות, ואם בשיכבד קצתם קצת וכבוד קצתם לקצת אם על השווי או על היתרון, והכבוד בשווי אמנם יהיה כשיחלפו, כי עשה אחד מהם לאחר מין מן הכבוד כדי שיעשה לו האחר בעת אחרת זה המין מן הכבוד או מין אחר כחו אצלם כח המין ההוא, ואשר הוא ביתרון הוא כשיעשה אחד מהם לאחר מין מן הכבוד, ויעשה האחר לראשון מין כבוד שכחו יותר גדול מן המין הראשון וילך כל זה כראוי כשיהיה השני ראוי לכבוד אל שיעור מה, והראשון ראוי לכבוד יותר גדול וזה לפי שיעור הראוי אצלם כי הדברים הראויים אצל האנשים הסכלים אינם החשיבות, אבל אם הממון או הֲבָאַת סבות ההנאה והשחוק והשיג הרב מאלו השנים או השגת רוב ההכרחיי כשיהיה האדם נעבד ויהיה לו ספוקו מכל מה שיצטרך אליו מן ההכרחי או שיהיה האדם מועיל וזה כשיהיה מטיב במעשה על אחרים מאחד מאלו השלשה, ובכאן דבר אחד אהוב מאוד אצל רבים מן האומות האנשים הסכלים והוא הנצוח בערבי אלפאין והוא מענין דרכי הנצוח כי המתנבן אצל רבים מן האומות טוב המזל, ולזה ראוי ג״כ שימנה זה מן הדברים הראוים לאנשי הסכלים, וכי אחד ממה שראוי שיכובד האדם בו אצלם שיהיה ידוע בנצוח מדבר אחד או שני דברים או דברים רבים ולא יהיה מנוצח אם בנפשו

או בעבור רוב קרוביו, וכוחם או בשניהם יחד ושלא יושג בנמאס וישג הוא זולתו כנמאס כאשר ירצה הנה זה אצלם ענין מעניני טוב המזל וראוי בו האדם הכבוד אצלם והגדול בזה הענין יכובד יותר או שיהיה האדם בעל יחס אצלם, והיחס ישוב אל אחד מהדברים אשר עברו, וזה שיהיו אבותיו או זקניו אם עשירים או שיהיה התענוג והדומים לו הגיע להם הרבה או שיהיה שהם נצחו בדברים רבים או שהיו מועילים לזולתם מן הדברים האלו אם לרבים או לאנשי מדינה או שיהיה כבר באו להם הכלים האלה מהסברת פנים או בעשותם כל כחם או במסירת נפשם למות, הנה אלו מכלי הנצוח · ואולם הכבוד אשר יהיה בשווי פעמים יהיה כראוי מדבר אחר מחוץ, ופעמים היה הכבוד בנפשו הוא הראוי עד שיהיה האדם עושה הראוי אשר התחיל וכבר מקבל הראוי בכבודו שיכבדהו האחר על דמיון מה שעליו המעשים החשוקים, והראוי לכבוד אצלם יותר הוא אדון מדרכו שיסובבו לו זה היתרון יעלה עד שיגיע אל מי שהוא ראוי מן הכבודות יותר ממה שיהיה ראוי לו שום אדם שיהיה במדינה זולתו, ויהיה זה הוא אדון המדינה ומלכה, וכאשר היה כן הנה ראוי שיהיה זה הוא אשר יהיה לו מן הראוי יותר מראוי אשר לכל מי שזולתו, והדברים הראוים אצלם אשר ספרנו · וכאשר היה כן הנה ראוי שיהיה לו מן היחש יותר ממה שלזולתו אם היה הכבוד ביחש לבד, וכן אם היה הכבוד אצלם בממון לבד עוד יהיה יתרון לאנשום ויסודרו לפי שיעור הממון והיחס, ומי שלא יהיה לו ממון או יחש לא יכנס בדבר האדוניות והכבודות, וכן אם היו הדברים הראויים ענינים לא יעברהו טובם ואלה הם הפחותים מאדני הכבוד ואם היה אמנם יכובד בעבור הועילו לאנשי המדינה במה שהוא מחשבת אנשי המדינה ורצונם וזה אם שיועילם בממון או בהנאות

או כשיגיע אליהם מזולתם כבודות או דברים אחרים ממה שהוא מתאוות אנשי המדינה או כשיתן להם מנפשו אלו הדברים · ולא יבקש הוא דבר זולת הכבוד לבד כמו שיגיע הממון ולא יבקש הממון להם ההנאות · ולא יבקש ההנאות אבל יבקש הכבוד לבדו והשבח וההודאה וההגדלה במאמר ובפועל ושיוָדע שמו בזה אצל שאר האומות בזמנו ואחריו וישאר זכרו זמן ארוך וזהו אשר ראוי לו הכבוד אצלם וזה בהרבה מן הזמנים יצטרך אל עושר וממון שיתן זה במה שיגיעו בו אנשי המדינה אל תאוותיהם ממון או הנאה או שניהם וכמה שישאר בו עליהם · וכאשר היו פעולותיו אלו יותר גדולות הנה ראוי שיהיה ממונו יותר גדול ויהיה ממונו זה אוצר המדינה וקצתם יבקשו הממון לזה ויראו כי פעולתו זאת היא הכבוד והחרות ויקח זה הממון מן המדינה אם על דרך ההוצאה או שינצח עם אחר זולת אנשי המדינה על ממונם ויביא אותם אל בית ממונו וישימהו אוצר יוציא ממנו ההוצאות הגדולות במדינה בעבור שישיג בהם הכבוד יותר · ולא ימנע כאשר היה אוהב הכבוד באיזה דבר שיזדמן שישים לנפשו יחס ולבנו אחריו ושישאר לו זכר אחריו לבנו וישים המלוכה בבנו או באחד ממשפחתו עוד לא ימנע מהשים לנפשו ממון יכובד עליו ואם לא יועיל בו זולתו עוד יכבד עם כדי שיכבדוהו הם ג"כ ויקבץ כל הדברים אשר אפשר שיכבדוהו אנשים עליהם, עוד ייוחד הוא בדברים בלתי זולתו ממה שיש לו בהם מעלה ושם והגדלה ושבח אצלם מבניינים ומלבושים ותכשיטים עוד נבדל מן האנשים, עוד חקק חוקי הנכבדות, וכאשר נמשכה לו אדנויות מה וישובו האנשים שיהיה הוא ומשפחתו מלכם הדר האנשים או על מדריגות יגיע ממדריגתם לזה בזה הכבוד והגדולה וחקק לכל מדריגה מין מן הכבוד וחלק יהיה ראוי בו הכבוד כמו ממון או בנינים או מלבושים או

תכשיטים או מרכבות או זולת זה ממה שיגדל בו עניינו וישים זה על מדריגות׃ ומאחר זה יהיה מקרב אל האנשים אצלו מי שיש לו מן הכבוד יותר או שיעזור אותו על גדולתו עוד יותר הוא יכבד ויתן הכבודות לפי שיעזר זה׃ והאוהבים לכבוד מאנשי מדינתו יתנהגו עמו במה שיוסיפו בו כבודותיהם אשר יעשה להם ויכבדם מאשר למטה מהם ומאשר למעלה מהם מאנשי המדינות בעבור זה ותהיה זאת המדינה בעבור אלו הדברים דומה למדינה החשובה וכל שכן כאשר היו הכבודות ומדריגות האנשים מן הכבודות בעבור המועיל והמועיל (למי) שזולתו אם מן הממון או מן ההנאות או מדבר אחר ממה שיבקשהו המבקש לדברים המועילים׃ וזאת המדינה היא יותר טובה מכל המדינות הסכלות והם אשר יקראו אנשים למטה משאר האנשים הסכלים והדומה לאלו השמות אלא כי הענין באהבת הכבוד כאשר גבר בהם מאוד תשוב מדינת הגבורים ותהיה חפשית ותשתנה ותשוב מדינת הנצוח׃ ואמנם מדינת הנצוח וקבוץ הנצוח הם אשר בו יעזרו שיהיה להם הנצוח׃ ואמנם יהיו בו כאשר יכללם כלם אהבת הנצוח אבל יעזרו באהבתם ברב ובמעט ויעזרו במיני הנצוחים ומיני הדברים אשר ינוצחו האנשים עליהם כמו שיהיה קצתם יאהב הנצוח על דם האדם ויהיה קצתם יאהב הנצוח על ממונו וקצתם יאהב הנצוח על נפשו עד שיעבירהו ויסודרו האנשים בהם במדריגות לפי גודל מה שיאהבהו האחד מן הנצוח ומיעוט מה שיאהבהו האחר ותהיה אהבתם שינצחו זולתם אם על דמם ורוחם אם על נפשם עד שיעבירו אותם אם על ממוניהם עד שישללו אותם מהם ותהיה אהבתם וכוונתם מזה הנצוח והאונס וההכנעה ושלא ימלוך הנאנס מנפשו או מדבר אחר ממה שיהיה מנוצח עליו בדבר כלל ושיהיה תחת ממשלת האונס בכל מה שירצה האונס עד כי האחד מן האוהבים לנצוח והאונס כאשר היה לו מחשבה או רצון

מדבר מה ואחר השיג הדבר ההוא בלא אונס לשום אדם על זה, ואח"כ יקחהו לא יביט אליו ומהם מי שיראה האונס במריבה לבד קצתם יראה שיאנוס בשני הדברים יחד בעוות והמריבה ולזה יראו רבים מאשר יאנסוהו על הדם לא יהרגו האדם כאשר ימצאו אותו ישן ולא יקחו ממינו ממנו עד שיקיצוהו אבל יראו שיקחוהו במלחמה ושיהיה פועל יעמוד כנגד האחד עד שיאנוס אותו וישיג אליו מה שימצאוהו הנה כל אחד מאלו יראה הנצוח ולא יראה שינצח כל אחד זולתו מאנשי המדינה ומזולתם אלא שהם ימנעו מנצח קצתם קצת על בניהם (נ"א דמיהם) וממונם לצורך קצתם אל קצת כדי שישארו חיים וכדי שיעזרו עד שינצחו זולתם וכדי שיהיו נמנעים מהיותם מנוצחים מזולתם ואדוניהם הוא הנאות כטוב ההנהגה כאשר יעשה אותם ללכת במה שראוי שיעשו עד שיראו המנצחים המיד ושיהיו נמנעים מהיותם מנוצחים מזולתם תמיד לעולם הוא אדוניהם ומלכם ויהיו אויבים למי שהוא בלעדיהם ויהיו חוקיהם כלם חוקים וגדרים אם ילכו בהם היו יותר ראויים כשינצחו זולתם ויהיו גיאותם ותפארתם אם ברוב הנצוח או בגדולה מלקיחת מספר הנצוח וכליה, ומספר הנצוח וכליה יהיה או בעצת האדם או בגופו או במה שהוא חוץ מגופו אם בגופו שיהיה לו גבורה וחוץ מגופו שיהיה לו כלי זין ובעצתו שיהיה טוב העצה במה שינצח בו זולתו, ואלו יקרה להם הגאות והאכזריות ורוב הכעס וההכבדה ורוב התאוה כמו המלואי מן המאכל והמשתה והרבוי מן המשגל וההפלגה על כל הטובות ושיהיה זה באונס ובעל כרחו ממי שיוקח זה ממנו ויראו שינצחו על כל דבר ועל כל לקיחה וזאת פעמים תהיה המדינה כלה כן עד שיראה לבבם אשר יכוונו לנצח מי שאינו מן המדינה ולא יראו לנצח אחד מאנשי המדינה לצרכם אל הקבוץ לא לדבר

זולת זה, ופעמים יהיו המנוצחים שכנים להם במדינה אחת אחר כן האונסים אם שיהיו על השוה מאהבת האונס והנצוח ויהיו שוות המדריגות בהם או שיהיו על מדריגות לכל אחד מהם דבר כבר נצח עליו מן האנשים (נ"א הנאנסים) השכינים להם מעט ויותר ממה אשר לאחרים מזה וכן יראו שיהיה לאחד על האחר יתרון בכחות ובעצות אשר ינצחו בהם עד שיגיע אל מלך ימשול עליהם וינהיג ענין המנצחים במה שיגיעו בו מכלי הנצוח, ופעמים יהיה המנצח אחד לבדו ולהם האנשים הסכלים בשאר האנשים אין להם לבב שינצח אחד מהם על דבר יקחהו לנפשו אבל לבבו לנצח על דבר שיהיה לזה האחד חבה ויהיה זה האחר יספיק לו מענינו עד שיעמוד בו חייו וגבורתו אשר יעשה ואשר יצוד וינצח לזולתו כמו הכלבים הנצים ויהיו אנשי המדינה זולתם עבדים יעבדו האחד ההוא נכנעים נשפלים וכפופים לא יקנו לנפשם דבר, כן הנה קצתם יחרושו לו וקצתם יסחרו לו ותהיה כוונתם בזה אינו דבר יותר כי אם שיראו האנשים אנוסים וזאת מדינת הנצוח במלכה אחד לבד, ואולם שאר המדינה אינם מנוצחים ואשר לפניה מדינת הנצוח בחציה והראשונה בכלם, ומדינת הנצוח פעמים תהיה על זה הצד כשיהיה לבבם באחד מאלו הפנים הנצוח לבד והתענוג בהם ואם היתה אמנם תאהב הנצוח כדי שיגיע לה ההכרחיות או העושר או העדון בתענוגים או הנכבדות או אלו כלם יחד הנה זאת מדינת הנצוח על פנים אחרים, ואלו נכנסים במדינות ההם האחרות אשר עברו והבים מהאנשים יקראו זאת המדינה מדינת הנצוח, והיותר ראויה מהם בשם הזה מי שירצה כל אלו הדברים (באונס) בטובם, ויהיו אלו המדינות על שלשה מינים או מאחד מאנשיה או במחצית אנשיה או באנשיה כלם, ואלו יכוונו האונס והמאסה לא לעצמותו אבל רצונם וכוונתם דבר אחר, ובכאן מדינות אחרות כוונתם אלו עם הנצוח,

אמנם הראשונה אשר כוונתה איך שיהיה ובאיזה דבר שיהיה פעמים יקרה בה מה שיזיק זולתו בלא תועלת יגיע אליו מזה כמו שיהרוג זולתו לא לסבה זולת התענוג באונס לבד יהיה בהם הנצוח על דברים פחותים כמו מה שיסופר מהאנשים מן הערב, ואולם השנית הנה היא אמנם תהיה תאותה לנצוח בעבור דברים הם אצלם משובחים דומים לא פחותים, וכאשר השיגו אלו הדברים בלא אונס לא יעשו האונס, ואולם המדינה השלישית הנה היא לא תזיק ולא תהרוג כי אם כאשר תדע שיש לה תועלת בזה מאחר מהדברים הנכבדים, וכאשר הגיעו לה הדברים אשר הם מכוונים בלא נצוח ובלא אונס כי אם במציאות מטמון או שיספוק לקיחתו מזולתו ושיהן לו אדם מהדבר ההוא ברצון לא ייטיבהו ולא יבינו אליו ולא יקחהו ממנו, ואלו ג"כ יקראו גבוהי לבב בעלי הגוזמא · ואנשי המדינה הראשונה אמנם יספיקו על ההכרחי מן המנוצח כאשר הגיע אליו בנצוח · ופעמים יערוך מלחמה וישתדל השתדלות רב על ממון ימנע ממנו או נפש תמנע ממנו ויריב בזה עד שינצח בו ושב ממנו בעת שיעבור עליו דינו ורצונו יניחנו ולא יקחנו, ואלו כבר ישובחו ממנו ג"כ ויכובדו על זה ויפוארו ורבים מאלה הדברים יעשו אותם מאהבת הכבוד כדי שיכובדו עליהם, והמדינה בעלת הנצוח היא מדינת הגבורים יותר מן הכבוד (וכבר) יקרה לאנשי מדינת הממון ולאנשי מדינת הליצנות והשחוק יחשבו שהם השמחים והמצליחים והמשיגים ושהם יותר נכבדים משאר המדינות ויקרה להם בעבור מחשבתם בופשם שהם מבזים זולתם מאנשי המדינות וכי זולתם אין ערך להם, ולא אהבת הכבוד על מה שהצליחו בו ויקרה להם השררות וההגדלות והתפארות ואהבת השבח ואשר הוא זולתם לא ישיגו אל אשר ישיגו הם אליו והנה הם לזה עשירים על היותם מושלים שתי אלו ההצלחות ויקראו לנפשם שמות יספרו בהם דרכם כמו

שהם בעלי המוסר ושהם המוטבעים וזולתם הפסולת ויחשוב כהם לזה שהם בעלי הגוזמא וגדולה וההתנשאות ופעמים יקראו בעלי לבב ׃ ואולם כאשר יקרה שיהיו שאהבו הממון ושאהבו התענוגים והשחוק ויקרה אליהם שלא יהיה להם מן המלאכות אשר יקנו בהם הממון כי אם הכחות אשר יהיה בהם הנצוח ויהיו מגיעים אל הממון ואל השחוק באונס ובנצוח יארע להם בזה הגוזמא יותר ונכנסו בכלל הגבורים, ואולם הראשונים הם סכלים וכן אינו נמנע שיהיו בחסרי הכבוד מי שלא יאהב אותו לעצמותו אבל לממון כי רבים מהם אמנם ירצה כל אחד מהם שיכבדהו זולתו כדי שישיג בזה הממון אם ממנו אם מזולתו, והנה הוא אמנם ירצה הארונות והשמע אנשי המדינה אליו כדי שיגיע בזה אל הממון, ורבים מהם ירצו הממון לשחוק והתענוג ויקרה לרבים מהם שיבקשו השררה ושישמעו כדי שיגיע להם הממון אם ממנו אם מזולתו כדי לעשות הממון בשחוק ויראה כי ממשלתו והשמע זולתו כל מה שיהיה יותר רב ויותר שלם יהיה מתנשא שמו באלו הדברים ויבקש שיתיחד בממשלה על אנשי המדינה כדי שתגיע לו התפארת כדי שישיג בה אל הממון והתענוגים מן המאכל והמשתה והמשגל מה שלא ישיגהו זולתו בכמות ובאיכות יחד, ואולם המדינה הקבוצית הנה היא אשר כל אחד מאנשיה משולח על נפשו ויעשה מה שירצה ואנשיה שוים ויהיו חוקיהם שלא יהיה יתרון לאדם על אדם כלל בדבר ויהיו אנשיה בני חורין יעשו מה שירצו ולא יהיה לאחד על אחד מהם ולא מזולתם שררה כדי שלא יעשה מה שתסור הירותם ויתחדשו בהם מדות רעות ומחשבות רעות ותאוות רבות ותענוגים בדברים רבים לא יסופרו מרוב, ויהיו אנשיה כתות רבות דומות ונבדלות לא ימנו מרוב ויתחברו בזאת המדינה אלו אשר היו חלוקים במדינות ההם כלם הפחותים והנכבדים, ויהיו הארוניות באיזה דבר שיזדמן משאר הדברים

אשר זכרנו אותם ויהיו עם הארץ אשר אין להם מה שיש לראשים מושלים על אלו אשר יאמר בהם אשר הם ראשיהם ויהיה מי שימשול עליהם אמנם ימשול עליהם ברצון האנשים אשר תחת הממשלת ויהיה ראשיהם על חשק האנשים אשר תחת הממשלת ׃ וכאשר יחופש ענינם לא ימצא בהם לפי האמת אדון ולא מי שיהיה תחת אדון אלא כי המשובחים אצלם והמכובדים הם אשר יגיעו אנשי המדינה אל החירות ואל כל מה שהוא חשקם ותאותם המתחלפות הגוברות עליהם קצתם מקצת ומאויביהם היוצאים מהם ויתקצרו מן התאוות על ההכרחיות לבד וזהו היותר נכבד והיקר והנשמע, ומי שזולת זה מראשיהם אם שיהיה שוה להם או פחות מהם ויהיה שוה להם בעת שיהיה כאשר עשה עליהם טובות אשר הם רצונם ותאותם יתנו לו על זה כבודות וממונות ישוו יעשו מה שיעשו הם בהם ואז לא יראו לו על נפשם יתרון ויהיו יותר מעולים ממנו כאשר היו יתנו הכבודות ויעשו לו מסונם נדבה ולא יקבלו תועלת ממנו הנה אינו נמנע שיהיה במדינה הזאת ראשים זה ענינם יקרה להם גדולה אצל אנשי המדינה אם בחשק חשקו אנשי המדינה או שהיה לאביו בהם אדנות משובחת וישמור בה חוק והמשילוהו ׃ ואם יהיו עם הארץ מושלים על הראשים ויהיו כל הכבודות (נ"א הלבבות) והכוונות הסכליות מזאת המדינה ביותר שלם שיוכל להיות ויותר רב, ותהיה זאת המדינה מנהגותיה היא המדינה הנפלאה והמדינה שמזלה טוב ותהיה כנראה מן הענין כמו בגד מרוקם אשר בו מיני המראות והצורות ומראות הצבעים ותהיה אהובה ואהובים השוכנים בה אצל כל אחד כי כל אדם יש לו חשק ותאוה בדבר מה שיוכל להשיגו בזאת המדינה ויבואו כל האומות אליה וישכנו בה ותגדל גודל בלי שיעור ויתילדו בה האנשים מכל צד ומכל מין ממיני הזווג ויתחדשו בהם הילדים מתחלפים בבריאה ומתחלפים בגדול והצמיחה מאד, ותגיע

זאת המדינה מדינה גדולה לא יהיו נכרים קצתם מקצת אבל נכנסת קצתם בקצת נפרדת חלקי קצתה מבין חלקי קצת לא יוכר הנכרי בה מן התושב ויתחברו בה התשוקות והדרכים כלם ולזה אינו נמנע כאשר יאריך בהם הזמן שיתילדו בהם היקרים, ויקרה בה מציאות השופטים והחכמים והמשוררים ובכל מין מן הענינים ואפשר שיתלקטו ממנה חלקים למדינה החשובה, ואלו הטוב שיתילד בזאת המדינה, ולזה היתה זאת המדינה יותר מכל המדינות הסכליות טובות ורעות יחד וכל מה שתהיה יותר גדולה ויותר מיושבת ויותר עם ויותר שמנים ויותר שלמים היה זה בה יותר רב ויותר גדול, והמכוון בארוניות הסכליות הוא על מספר המדינות הסכליות (טובות), והנה כל ממשלה סכלית אם שתהיה הכוונה בה המלוא מן החסרון ההכרחי או הממון או הערון בתענוגים או הכבוד והזכרון והשבח או חכטח (נ"א הנצוח) או החירות, ולזה שבו אלו הממשלות יהיו נקנות בממון וכל שכן הממשלה אשר תהיה הקבוצית כי הנה אין אחד שם יותר ראוי בממשלת מאחר, וכאשר נמשלה הממשלה אל אחד הנה שיהיו אנשיה כזה מתגדלים עליו או שיהיו כבר לקחו ממנו ממון או כוונה אחרת; והמושל הנעלה אצלם הוא אשר יוכל על טוב המחשבה ויופי התחבולה במה שישיגם תאותם וחשקם על חלופיהם ומיניהם וישמרם על זה מאויביהם ולא יקח מהם (מתן) ממונם דבר אבל יקצר (על) ההכרחי מכחו לבד · ואמנם הנעלה אשר הוא באמת נעלה והוא אשר ימשול עליהם ישער פעולותם ודריכם אל ההצלחה הם לא ימליכוהו, ואם קרה שמשל עליהם הנה הוא אחר זה או נעקר או נהרג או בסעודת הממשלה חלוק בה · וכן שאר המדינות הסכליות אמנם תרצה כל אחת מהם שימשול עליה מי שימשיך אליהם הנכחר להם ויקל הדרך אליהם וישיגם עדיהם וישמור אותם עליהם והם שונאים ממשלת

המעולים ומואסים אותם אלא כי אנשי המדינות החשובות וממשלת המעולים תהיה מן המדינות ההכרחיות ומן המדינות הקבוציות מכין מדינותיהם יותר איפשר ויותר נקל וההכרחי המזון והעדון והשחוק והכבוד פעמים יושגו באונס ובנצוח ופעמים יושגו בפנים אחרים, והמדינות הארבע יחלקו כזאת החלוקה וכן הממשלת אשר המכוון מהם אלו הארבע או אחד מהן׃ מהן מה שיכוון להשיג המכוון מהם בנצוח באונס ומהם מה שיכוון בפנים זולתם ואשר יקנו אלו הדברים בנצוח ובאונס ויחזיקו מה שהגיע להם מזה ברחוי והאונם יצטרכו מגופם אל חוזק וכח וממדותיהם אל חוזק לבב ורוב לב ועובי ומסירת נפשו למות ולא יראה שיחיה זולת מה שיחשבהו ואל אומנות מלאכת כלי זין וטוב עיון במה שיאנוס בו זולתו וזה כולל כלם׃ ואולם בעלי העדון בתענוגים יקרה להם עם זה תאוה ואהבה למאכל ולמשתה והמשגל ומאלו מי שיגבר עליו הרכות וההשקט ותשחת כחו הנועמת (נ"א הכועסת) עד שלא ימצא בו ממנה דבר כלל, או יהיה שיעור קטן, ומהם מי שיגבר עליו הכעס, וכליו הגופנים והנפשיים והתאוה וכליה הנפשיים והגופניים ממה שיחזקה ויוסיף בו ויביאו שיעשה פעולתו ויהיה עיונו מוכן אל פעולת אלו השנים ונפשו מתפעלת לשנים אלו בשוה, ומאלו מי שיהיה כוונתו ופעולתו פעולות התאוה וישים כחותיו ופעולותיו הכעסניים כלים יגיע בהם אל פעולות התאוה וישים הגבוה מכחותיו והנעלה מהם עבד למה שהוא יותר פחות וזה שהוא ישים כחו המדבר עבד לכועס ואחר כחו הנועם (נ"א הכועס) עבד לכחו המתאוה והנה הוא ישים עיונו להוציא מלבו מה שישלם בו פעולות הכעס ופעולות התאוה וישים פעולות כחו הכועס וכליו במה שיגיע בו התענוג אשר יתעדן בו המאכל והמשתה והמשגל ושאר הדברים אשר ישחק בהם וישמרם על נפשו כמו שנראה זה בגדולי אנשי המדבר מן הטורח והערב (אולי והעמל) כי הנה אנשי

המדבר יכללם אהבת הנצוח וגודל הזוללות במאכל ובמשתה ובמשגל, ולזה יגדל אצלם ענין הנשים ויאות אצל רבים מהם הזנות ולא יראו שזה השפלה ופחיתות כי תהינה נפשותם מתפעלות לתאוות ונראה מהם רבים יתייפו אצל רבות מן הנשים בכל מה שיעשו ויעשו זה כדי שיגדל ענינם אצל הנשים ויראו מה שיגנו הנשים הוא המגונה ומה שישבחו הוא המשובח וימשכו בכל זה תאות נשותיהם, ורבים מהם יהיו נשותיהם הם המושלות עליהם והם השולטות על עניני בתיהם, ורבים מהם לזאת הסבה ישקיטו הנשים ולא יניחו אותם לעשות טורח ועמל אבל יתמידו להן ההשקט והמנוחה ויקבלו הם כל דבר יצטרך בו אל יגיעה וטורח וסבול העמל ואולם המדינות הרשעות הם אשר אצל אנשיה ההתחלות וציוריהם ודמו ההצלחה והאמינו בה והיו מלומדים אל הפעולות אשר תגיעם בחם ההצלחה וידעו אותם והאמינו בחם אבל שהם לא יחזיקו בדבר מן הפעולות ההם אבל נטו בחשקם ורצונם אל מין מה מכוונות אנשי הסכלות בדרך מה וכבוד ונצוח או זולת זה, ושמו פעולותם כלם וכחותם דרוכות אצלם ומיני אלו המדינות לפי מיני המדינות הסכליות בעבור שפעולותם כלם פעולות אנשי הסכלות ומדותיהם, ואולם יובדלו אנשי הסכלות בדיעות אשר ישכילו אותם לבד, ואנשי אלו המדינות אין להם מהם ישיג ההצלחה כלל, ואמנם המדינות הטועות הם אשר סופר להם ענינים אחרים זולת אלו אשר זכרנו והעמידו להם ההצלחה זולת אשר היא באמת הצלחה, וסופר להם הצלחה אחרת זולתה ורשמו להם פעולות ודיעות לא יגיעו בדבר מהם ההצלחה האמתית, ואולם הנולדים במדינות החשובות הם מינים רבים, מהם מין מחזיקים בפעולות אשר יגיע בהם ההצלחה זולת שהם לא יכוונו במה שיעשו אותו מזה ההצלחה אבל דברים אחרים ממה שאפשר שישיגהו האדם במעלה מכבוד

ושררה או ממון או זולת זה ואלו יקראו ציידים, ומהם מי שיהיה לו תאוה בדבר מתכליות אנשי הסכלות וימנעוהו נימוסי המדינות ודתיה מזה ויעמוד על מלות עושה הדת ומאמריו במצוותיו ויסברם על מה שיאות לחשקו ולתאותו וייפה הדבר ההוא בסברא ההיא ואלו יקראו מהפכים, ומהם מי שלא יכוון להפכם אבל לפחיתות הבנתו לעושי הדת וחוסר ציורו למאמריו יבין ענין התורות המדיניים על זולת כוונת (הראש) הראשון ויטעה ולא ירגיש ואילו יקראו טועים, ומין אחר יהיו כבר דמו הדברים אשר זכרנו אותם אלא שהם יהיו בלתי גוזרים במה שדמו מהם ויזייפו אותם אצל נפשותם ואצל זולתם במאמרים ויהיו במה שיעשוהו מזה בלתי חולקים למדינה החשובה אבל הולכים ומבקשים לאמת, ומי שהיה כן עלתה הכת שלו בדמיון אלו המאמרים לא יזוייפו במאמרים ההם אשר הביאם, ואם גזר במה שעלה אליו ינית הענין ואם לא יגזור בו ג"כ ועמד ממנו אל מקומות אפשר בהם המחלוקת יעלה אל כת אחרת ולא יסור כן עד שיגזור בקצת הכתות ההם ואם לא יזדמן לו שיגזור בקצת כתות הדמוי יעלה אל מדריגות האמת ויבין הדברים ההם לפי מה שהם עליו ואז תנוח דעתו עליו ומהם מין אשר יזייפו מה שידמו בו וכל מה שעלו במדריגה ויפו אותה ולא הגיעו במדריגות האמת כל זה בקשת הנצוח לבד או בקשה ליפות דבר אחד יטו אליו מכוונות הסכליות והם יזייפו אותם בכל מה שיהיה אפשר להם ולא ירצו שישמעו דברים יחזקו ההצלחה והאמת בנפשות ולא מאמרים ייפה אותם וירשום אותם בנפשות וילקטו אותם מן המאמרים המבהילים במה שיחשבו שהם יפילו ההצלחה ויכוונו רבים מהם שישימו נפשם שיהיה הדין עמהם בנראה מאשר נטו אל דבר מכוונות הסכלות ומהם מין ידמו ההצלחה וההתחלות ואין בכח שכלם שיציירו אותם

כלל ולא יהיה בכח הבנתם שיציירו אותם על השלימות והם יזייפו מה שידמו ויעמדו על מקומות המחלוקת מהם וכל מה שנפלו (נ"א שעלו) במדריגה אל דמוי יותר קרוב אל האמת יזויף אצלם ולא יהיה אפשר שיעלו אל מדריגת האמת מפני שאין בכח שכלם להבינם, ופעמים יקרה ברבים מאלו שיזדיף אצלם הרבה ממה שידמו אותו בעבור כי במה שידמו אותו מקומות למחלוקת באמת אבל יהיה דמיונם חסר ויזדייף זה אצלם לרוע הבנתם אותו לא בעבור שיהיה בו מקום למחלוקת ורבים מהם כאשר לא יהיה אפשר להם שידמו הדבר דמוי על השלימות או שיעמדו על מקומות המחלוקת באמת בענינים אשר בהם מקומות המחלוקת, ולא יהיה אפשר להם שיבינו האמת יחשבו במה שהשיג האמת ממי שיאמר שהוא השיגו שהוא יכזב במזיד לבקשת הכבוד או הנצוח או שיחשבו בו שהוא מוטעה וישתדלו ויחשבו שיזייפו האמרת ג"כ ויפחיתו ענין מי שהשיגו ויוציא זה רבים מהם אל אשר יחשבו האנשים שהם אתם הדין בכל דבר שיחשבו שהם השיגוהו ויוציא זה קצתם אל הכבודות (נ"א הנבוכות) בענינים כלם, וקצתם יוציא אותו זה אל אשר יראה שהוא דיין (נ"א אין) במה שיושג דבר אמתי כלל, ושהוא כל מה שחשב חושב שהוא השיג דבר שהוא בו כוזב על בלתי קיום ולא אמת ממחשבתו, ואלו כמו עובדי האדמה והסכלים אצל המשכילים, ובסמיכות המשכילים אצל הפילוסופים, ובעבור זה ראוי על ראש המרינה החשובה להשתכל בנולדים ובעסקיהם ורפואת כל מין מהם במה שיתקנהו בפרט אם בהוציאו מן המדינה או בעונש או במאסר או בהשים אותו באחת המלאכות ואם לא ישער לו, וקצתם יחשוב שהאמת הוא מה שנראה לכל אחד ומחשבתו בעת אחר עת ושהאמת בכל דבר מה שיחשבהו חושב וקצתם ישבח נפשו כשיחשוב שכל מה

שיחשוב שהוא יושג אל התכלית הזאת מן הענינים שכלו שקר ושהוא אם היה בכאן אמת וצדק שלא הושג מעולם, וקצתם יתדמה לו כמו חלום הישן או כמו מה שיראה הדבר מרחוק שבכאן אמת ויפול בנפשו כי אלו אשר יחשבו שהם השיגוהו אפשר שיהיה שלא השיגוהו או יהיה בהם מי שאפשר שיהיה כבר השיג והרגיש מנפשו שהדבר ההוא כבר החטיאו אם בעבור שהוא יצטרך בהשגתו אל זמן ארוך ואל טורח ועושר ואין לו זמן נשאר לו ולא כח לו על העמל והמרוצה או בעבור שהוא יטרידוהו הנאות או דברים אחרים כבר הרגילם יקשה עליו להניחם מנפשו או שהוא כבר הרגיש מנפשו שלא ישיגהו ולא באוהו סבותיו היוצאות כלם ויקרה לו יגון וכעס על מה שיחשוב שזולתו אפשר שיהיה כבר השיגוהו ויראה מן הרעת בעבור קנאה מי שכבר היה אפשר שהשיג האמת שישתדל ושיתן לחשוב במאמרים מתמיהים כי אשר יאמר שהוא כבר השיגו או מוטעה או שקר יחפוץ במה שיבקש מזה אם כבוד או ממון או זולת זה ממה שדרכו שיחפוץ, ורבים מאלו ירגיש במה שבו מן הסכלות והנבוכות יכאב ויצטער במה שירגיש ממנו ומנפשו ויתאונן ויחרה לו הדבר ההוא ולא ימצא דרך להסיר אותו מעל נפשו בחכמה יעמוד על האמת אשר תקנהו השגתו תענוג ויראה שינצל ממנו אל שאר התכליות הסכליות ואל הדברים אשר הם לצנות ושחוק וישימם תקותו עד אשר תבואהו יום פקודתו ויניח אותו במה שהוא בו, וקצת אלו ר"ל אשר יחפשו שינצלו מצער הסכלות והנבוכות ובמה שיחשבו כי התכליות הם אשר יבחרו אותם הם ויתנו להם יתרון ושההצלחה היא זאת ושהאנשים הם מוטעים במה שיחשבוהו וישתדלו ביפות הדברים הסכלים ובהפחית ההצלחה ויחשבו בו כי התעוררם למה שהתעוררו מזה הוא אורך החקירה מכל מה

שיטעון זולתם שהם השיגוהו ושהם אמנם מאסו אותם אחר העמידה על שהם אין תכלית להם ושהליכתם אל אשר הלכו אליו הוא מפני ראותם כי התכלית הם אלו לא אותם אשר יטענו אותם האחרים, הנה אלו הם מיני הנולדים בזו המדינה החשובה (נ"א בין אנשי המדינה) ולא יגיע אז מדיעותיה מדינה כלל ולא קבוץ גדול מעם הארץ אבל יהיו מיושבים בכלל אנשי המדינה· והמדינה הטועה אמנם תתחדש כאשר היתה האמונה בנויה מקצת הדיעות הקדומות הנפסדות מהם כי עם אחר אנחנו נראה הנמצאות אשר הם נראות מתהפכות, וכל אחד מהם יבקש לבטל האחר ונראה כל אחד מהם כאשר הגיע נמצא נתן עם מציאותו דבר ישמר בו מציאותו מן הבטול ודבר ידחה בו מעצמותו פועל הפכו ויגן בו עצמותו מהפכו ודבר יוכל בו שיעבוד משאר הדברים במה שהוא מועיל אל הטוב ממציאותו ובקיום מציאותו וברבים מהם הושם אליו מה שירחיק בו כל מה שימנע עליו והושם כל הפך מכל הפך ומכל מה שזולתו בזה הענין עד שיהיה כל אחד מהם הוא אשר כוון שיאחוז לו לבדו הטוב שבמציאות מבלתי זולתו ולזה הושם לו שלא יבטל· —

נשלמו התחלות הכל, תהלה ושבח לאל יכול,
יוצר הרים ובורא כל, אמן·

בריטיש מוזיאום יום 10 יוניא לשנת 1846

הצעיר באלפי צבי בן יחזקאל פיליפאווסקיא מתושבי פולין·

על דבר עשרת השבטים מהחכם ישראל ווארסלי·

תרגום מאמרים אחדים מספר אשר כתב החכם ישראל ווארסלי (איש אנגלי נוצרי) על דבר תהלוכות ההודיים (האינדיאַנער) היושבים באמעריקא הצפונית· החכם הנ"ל חשב למשפט לאמור כי ההודיים ההם המה מיוצאי חלצי עשרת השבטים· לא אכחד כי כבר קדמוהו חכמים שונים בדעה הזאת, אבל אין איש כמוהו מפליא לעשות בחקור דבר, ולא קדמו איש באסיפת דמיונים רבים אשר יוכלו להוציא על ידיהן משפט ישר·

לאומי הודו מתחלקים לשבטים, דגל לכל שבט ודמות חיה אחת לכל דגל ודגל; כן מצאנו דמות אריה על דגל מחנה יהודה, ודמות נחש על דגל מחנה דן· הזאב על דגל מחנה בנימין וכן דמות חיה לכל דגל ודגל· השופט אשר ישימו עליהם הוא האיש שיבה והעולה על אחיו בחכמה וביראה; הוא יפשר כל דבר בעצת מרעיו הזקנים והנכבדים בעם היושבים לימינו ולשמאלו בתבנית מחצית העיגול, הוא תבנית מושב הסנהדרין לבני ישראל, אשר נהגו על פי דרכי אבות אבותיהם השופטים והשוטרים· היהודים מאז כבדו עד מאוד את הזקן ושבע ימים וילמדו ממנו תושיה בכל דבר, וכן המה ההודיים למאיש ועד אשה כלם יטו אזן לאיש שיבה וישאלו אליו כאשר ישאל איש

כדבר אלהים, עד כי תתפלא נפש הרואה איך יתכבדו בזקניהם עד מאד · השופטים ישפטו בלא מחיר, ובלי כסף ישאו הזקנים במשא העם וכל מנהלי בחכמה כל שבט ושבט כאשר היה מלפנים בבני ישראל · זרע וקציר קיץ וחורף המה ארבע הקופותיהם כאשר המה לבני ישראל; לחורף יקראו ימי הקרח, השם אשר נתן לו המלך דוד (תהלים קמ"ז י"ז) · המאור הגדול הוא להם לאות המועדים ושנים עשר מועדים יעלו לשנה תמימה · השמש בחצי השמים הוא להם אות חצות היום, וקריאת הגבר חצות הלילה, מולד הירח בראשית ימי האביב (ר"ח ניסן) הוא להם ראשית השנה כמצוה לבני ישראל ע"פ משה · את הלבנה החדשה יכבדו עד מאד, ומערב עד ערב הוא להם יום שלם ·

טרם צאתם למלחמה על אויביהם יצום שר הצבא ימים אחדים ולא יתראה החוצה ולא ידבר איש, אבל ישב כלוא אל הבית בתפלה ובתחנונים ויחכה לשמוע את דבר האלהים בחלום הלילה, והיה כי יפעמהו רוח אלהים ויודיענו דבר אז יאסוף אליו שריו ונכבדיו ויגיד את כל הדברים אשר שם אלהים בפיו ·

בצאתם למלחמה על אויביהם יעבור הארון לפניהם בראשי המחנות, שר הצבא ישאהו על שכמו, והיה כאשר יבואו אל המערכה יתנהו אל הסגן העומד לימינו, אשר כבר טהר את גויתו למען יוכל לנגוע בקדש, אין אתנו יודע את אשר הושם בארון, אבל ידענו כי גם כלי שרת בקדש · שלשת ימים יפרשו מאשה לפני צאתם למלחמה, וכן יעשון כאשר ישובו, בעבור טהר נפשותם מכל חטא אשר חטאו לאלהים בשפכם דם האדם ·

הודיי אחד בא בשבי במלחמה ויאמר למרעיו לאמור כי פגע בו יד ה' על כי נגע בארון הקדש והוא טמא לנפש · הארון הקדש לא יעמוד על האדמה, אבל ישאוהו על שכמו

או ישימוהו על מזבח אבנים אשר יערכו לו, והיה כאשר לא ימצאו אבן לבנות לו מזבח יעשו לו כסא שלשת רגלים וישימוהו עליו· הנשים תשבנה בבירה לעשות מלאכתן, והאנשים יעשו בכל מלאכת שדה וכרם או יסעו בארץ וסחרוה· האנשים יכבדו את נשותיהם עד מאד כל עוד תדענה הצנע לכת, והיה כאשר תזנה האשה והיא נשואה לאיש סקל יסקלוה באבנים כאשר צוה ד" ביד משה· הדוה בנדתה לזרא להם, וישבה האשה עד כי טהרה מטומאתה, ואשר נקבה תלד תשב שמונים וארבעה ימים (שנים עשר שבועות שלמות) עד מלאת ימי טהרתה, ואם ילדה זכר ימעיטו ימי טהרתה· כאשר ימות האיש תשב האשה לבכות את ימי אלמנותה שלש או ארבע שנים, והיה כאשר לא ידע אותה אחי אישה הגדול תסיר את צעיף אלמנותה מעליה והיתה לאיש הישר בעיניה· (מעשה תמר, וענין יבום)·

האב יתן את בתו לאשר ישר בעיניו לאשה, ולא ישאל את פיה, אך מכר ימכרנה או יתננה למנחה לאת אשר יחפוץ לתתה; וכן יעבוד האיש באשה עבודת עבד לאבי הנערה אשר ישרה בעיניו עד מלאת ימי שכירו אשר נקב עליו אבי הנערה· ערי מקלט יעשו להם אשר בהמה ימלטו כל רוצחי נפש ושופכי דם האדם וחיו ולא ימותו; גם שבויי מלחמה ימלטו שמה ומצאו חיים· קאַאַט היא עיר אחת מערי המקלט אשר להם, ועומדת על יד מימי האיוזיפי· איש אחד מילידי בריטניא המית הודיי אחד על דברי ריבות אשר היו לו אתו, וימלט על נפשו אל העיר הזאת וישכון שמה שלו ושלאנן שנים אחדים עד כפר פני גואל הדם וישב לביתו· אמנם בימינו אלה התחכמו ההודיים לבלתי תת המלט שמה איש משבויי המלחמה פן יתגבר יד אויביהם עליהם·

רבים משוכני איירא‎פא חשבו למשפט זה כביר כי עובדי אלילים המה ההודיים וכי ישתחוו למעשה ידיהם, ואת אלהי השמים והארץ לא ידעו, והמושחים במים (מיסיאָנערע) למען השיב לב אבות על הבן בקשו פעמים ושלש לדבר על לב האנשים ההם ולהביאם תחת כנפי השכינה · ויהי כדברם יום יום ויקם איש שיבה מתוך מחניהם ויען באיש הדובר כם לאמור: מי הביאך הלום חסר דעה? מה תדע אשר לא ידענו אנחנו? האם תדמה בנפשך כי לא ידענו את האלהים בורא שמים וארץ ואפסו עוד? הלא אנחנו בני האלהים הנורא הזה, ואתה מה? לכה ודבר על לב אחיך ובני ארצך הבאים הנה למען רצח וכחש ונאף ועשות כל תועבה, לכה ודבר אליהם כשם אלהיך אשר ידעת ולקחו מוסר, ואנחנו מה?

החכם דע פּראַם אשר לקח תורה מפי כהניהם ויבוא בסודם מגיד לנו על דבר אמונתם לאמור: „כי כמונו כמוהם לא ידעו אלהים אחרים בלעדי אלהי השמים והארץ, אלוה אחד ואין שני לו; ואשר יקראוהו אלהי הרוחות (דער גראססע גייסט) · ואתם ידידַי דעו כי באור אלהי הרוחות הוא היותר גדול או תקיף שברוחות, וכוונתי אל הסבה הראשונה, וכל החושבים למשפט כי לא ידעו העברים הקדמונים מן ההויות של השכלים נבדלים לא העמיקו בקדמוניות הרבה · כמונו כמוהם מאמינים כי בדבר אלהי הרוחות שמים וארץ נעשו · וכי הוא הוא המקיים ברצונו אותם ואת כל אשר בם, ובלעדו אין אלהים · כמונו כמוהם מאמינים כי האלהים הוא עשה את האדם, וכי כלנו יצורי כפיו אנחנו · גם המה מלמדים דעת אשר מלאכיו רוחות עושי דברו ושומעי בקולו, כאשר ילמדנו מנעים זמירות ישראל.“

החכם הונטער, הוא האיש אשר אומן על ברכי ההודיים ויהי כאחד מילידי הארץ ההיא, כתב בספרו

הנדפס בשנת **1823** לאמור כי מסורת הוא בידם מאבותיהם מעולם, כי מלפנים דבר ד״ אל האדומים מאחיהם ויתן להם תורה ומצות וילמדם הדרך אשר ילכו בו, ויהי כאשר חטאו האנשים ההם ויעזבם ד״ ויתנם תחת עול הרוחות הרעות למען ענותם׃ בכל זאת קרוב הוא אליהם ובחמלתו ינטלם וינשאם וחפץ הוא בתשובתם ואז גם הוא ישוב אליהם׃ גם יחפוץ אלהי הרוחות בתפלת האדם, לתת לו תודה על החסד אשר יעשה עמדו, וע״כ המה מתפללים ומתחננים לפני אלהי הרוחות שיאריך ימיהם ויתן להם כל מחסורם וישמרם מכל פגע׃ המוסרה הזאת עוד תמצא בידי כל תושבי אמעריקא הצפונית עד היום הזה, עוד דבר ד״ יתן חוק ומשפט (טהעָאקראַטישע פֿערפֿאַססונג) בארץ ההיא, ואין איש מושל ברעהו ולא אח על אח ימלוך אבל כלם כאחד ישמעון אל הכהן המודיע אותם דבר אלהים חיים׃

האיש הבונה עיר זאַך (היא גראנאדא החדשה) ויכונן בה את ממלכתו ממלכה תורתיית היה איש פלאים, ההודיים מספרים נפלאות רבות מהאיש הזה ויקראוהו בשם בכירא או בחירא (אולי מן בחיר ה׳)׃ כל ההודיים פה אחד יגידון כי לא נודע לאיש מעולם מבטן מי יצא האיש פלאי הזה, ומאין בא אליהם? אולם זאת ידעו על פי המוסרה כי תר האיש הזה אלפים שנה בבית שמש (זאָננען־טעמפעל) במחוז זאַגאַמאָזאַ ותושבי המחוז הזה נקראים בשם מאָזוענש או מאָזאַים, אפס החכם הכותב יגזור אומר כי מלה זאגאמאזא היא משיכשת מן זאַגאַנאָזאַ ושרשה זאַגאַן והיא מלה העברית או כשדאית סגן׃ ויוסף דבר כי קרוב הדבר כי האיש הפלאי ההוא היה משה הנקרא בפי התלמודיים סגן של אהרן אחיו ועל כן נקראו מאָזאַים על שם משה מאזועס׃ (אולי מזה היה הספור על בני משה למורשה בפי היהודים, או דיא ראָטהען יִידכֿען)׃

והנה הוסיף המחבר לספר מהממלכה ההיא אשר כונן בחירא הפלאי במחוז זאך ויאמר: ממלכתם היא מלכות השמים או מלכות התורה כמלכות בני ישראל מלפנים בימי משה והזקנים (טהעָאָקראַטיא) · אלהי הרוחות בורא השמים והארץ הוא מלכם ואין בלעדו, ואין שבט מושל עליהם · במאַזַיִם בחר אלהי הרוחות להיות לו לעם סגלה והוא להם לאלהים ומלך · ויוסף עוד המחבר לדבר על מחשבות המאזים וההודיים בכלל (בעגריפֿע) · כי כמו העברים כן המה יאמרו על האדם כי ימות: "וישכב ויאסף אל אבותיו הנאהבים", "בא בימים„ "וימלאו ימיו לגוע„ וכאלה ·

ככר הודענו כי יקראו את האלהים בשם אלהי הרוחות, אמנם כיהודים כהודיים גם להם שם מיוחד אשר לא יבטאו בשפתותיהם כי עם לעתים ידועים, והוא השם המפרש בן ארבע, הוא יַהָ וכאשר יבטאו השם הזה יפלו על פניהם וישתחוו לארץ, וכן ילכו לעתים ידועים במחולת קדש (רעליגיאָזע טאָנצע), והיה בהתהלכם במחול יזמרו ביראת כבוד את השם הזה, אבל לא יבטאו אותו בפעם אחד · יתחילו באות יִ והיה אחרי שנו ושלשו אותו יִיִיִ אז יביעו האות הַ שלש פעמים, וכן הנשארים, ואחרי כלותם את השם יפלו על פניהם, (ואנכי המעתיק נפעמתי עד מאד לשמוע כדברים האלה מפי הפראים · כי הנה חכמי הקבלה ומפיחי רוח באותיות זה דרכם למו מאז להשתמש בשמות הקדושים על פי ההשכלה הזאת להפריד האותיות אשה מאת רעותה, וכוונתם לכלי עבור על מאמרם "דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה ·"

בבית מקדשם נמצאו שני כרובים סוככים בכנפיהם ארון אחד, והוא ארון הקדש אשר הזכרנו · אפס גם פסילים נמצאים שמה והמה דמות נשר בעל כנפים, דמות אדם בעל קרנים, כקרני השור, ודמות האריה · אולם כאשר

ידענו הפסילים האלה המה הארבע צורות אשר היו חקוקות על הדגלים במחנה ישראל · (והמה גם הארבע צורות החיות אשר ראה יחזקאל במראות אלהים: ודמות פניהם פני אדם, ופני אריה אל הימין לארבעתם, ופני שור מהשמאול לארבעתן, ופני נשר לארבעתן, יחזקאל א׳ יו״ד) ·

אש תמיד תוקד על מזבחם לא תכבה, ויקראוהו אש קדש, יום אחד בשנה הוא להם יום קבוע להעלות את האש ברוח ולהתפלל לפני אלהי הרוחות על כפרת פשע והיום הזה הוא להם שבת שבתון · הכהן ילבש בד מכף רגל ועד ראש · על החזה ישא כמו מעשה האורים ותומים משובצות באבנים יקרים ועל מצחו כמעשה הציץ, והמצנפת אשר על ראשו הוא מעשה ידי אומן מן נוצות שינות ·

החכם בערטראם יספר כי יש להם בבית מקדשם חדר אחד קדש קדשים כל איש לא יבוא בו בלעדי הכהן הגדול· שלש פעמים בשנה יעלו לְהֵרָאוֹת לפני ד׳ במקדש הזה: בראשית האביב, בראשית הקציר (קרוב לחג השבועות) ובחג האסיף או ביום הכפורים ·

החכם וויליאם פען (איש אנגלי), האף כי דעת עקלקלות היו לו בנימוסי מדיניות, אמנם לא ישכחו מקרב הארץ יסודות אמת וצדק במדות האנושיות אשר על פיהן נודע לשם ולתהלה בדבר קורות תהלוכות האדם (ציוויליזאַציאָן) לבני אמעריקא· הוא החכם וויליאם פען אשר יסד חברה נשענת על אמונות הבל וכזב ואף על אהבת האמת, כתב בשנת ה׳ אלפים תמ״ג (1683) לאוהביו בענגלאנד, כי עבודת ההדיים בזבחים ומנגינות יסודתה · ראשית הציד אשר יצודו בשדה בסתר יתנוה למאכלת אש, והכהן העומד לשרת בקדש יעמוד על זבחה כל עת בשרה באש תֵּאָכֵל, וישנה פניו — יצעק ויהרוק שן — וכינתים יזמר מנגינות אבל ומספד · ראשית פרי אדמתם יקריבו לאלהיהם; וחג אחד

להם בין חגיהם דומה לחג הסוכות, ויש אשר יאמרו כי מזבחותיהם אשר עליהם יקריבו זבחיהם בנויים על שנים עשר אבנים ·

איש אחר מאוחר בזמן אשר שם עינו גם הוא על מפעליהם, יעיד על דבר המזבחות אשר הזכרנו בעדות אמת וצדק אשר אין בו ספק · ועוד יוסיף לאמור דבר נפלא מאד כי השנים עשר האבנים האלה ישאו על כל אדמת ארץ לא זרועה, ואין רשות להם לעשות בהם או עליהם כל מלאכה ·

הן לא אבקש ללכת בכל עקבי המחבר, כי כל ראיותיו המלאורת במספר החגים השונים אשר להודי אמעריקא, לדעתו אך זכרון חגי בני האלהים המה; אבל אני למען הטיב לקוראי דברי ארבה לספר להם בדבר מחולותיהם הקדושות והמנגינות אשר יזמרו וכל השריקות אשר ישרקו בקולות שונות לאמר: הַל הַל· לְ לְ לוּ לוּ יַה יַה יַה; הן אודה ולא בוש כדעת החכם ווארפלי, כי המחולות האלה הן הן המחולות העברים הקדמונים, וכי כל מלות הללויה היו להם להפסק שיריהם במחולותיהם · גם לא אכחיש את אמרו בדבר המנהג זר אשר להודי אמעריקא, כי אחרי מחולותיהם ישתו מים והלכו אל הנהר הקרוב אליהם לטהר מחטאותיהם · גם לא אאריך בזה כי יש בקרב רוב שבטיהם אשר יכנו אל כל הסרים מחקיהם ומשפטיהם אלה בשם כנענים · ועברתי מזה ושמתי לבי אל מאמרו בדבר שפת ההודיים · המחבר יודיע ראשונה כי פה כבדה מלאכתו עליו מאד, יען לא נמצא שם אתו לא ספר דקדוק ולא ספר אחר למתחילים · ואך מפה אל פה התמידה שפתם עמם, ומובנת על פי שינויי הקולות והתנועות אשר יולידו בהוציא מחשבתם אל הפועל · אין להם זכרון מצבת סופר בשפתם לאמת לנו ספוריהם מראשית היותם בארץ ההיא, ולהראות לנו כי

יתאימו עם סגולות אחרות כהויתן הראשונה · בכל זאת מבלי ראיות מעידות גלה המחבר אחדות גדולה בין שפתם ובין שפת עברית, ויחשוב לבירור כי הודי אמעריקא לא נעלמו מיושבי כנען הקדמונים, אם נאמר כי לשון הקדש כאשר היא בימינו היתה שפת יהודה וישראל מעולם · הן לא נפלא ממנו כי יש מחכמי הקדמונים אשר חשבו למשפט כי שפת העברים הראשונים כבר נאבדה כלה מקרב הארץ, וכי זאת השפה אשר לה שם שפת קדש בימינו, מגלות בכל מקורה · אין בלשון ההודיים לא יחסי השם (Casus) ולא משקלי היחס (Declination), ומעט מזער ממלות היחס (Praeposition) והיא דומה בענין הזה ליתר לשונות הקדמוניות · הרבה אותיות השמוש להם לפני ואחרי התיבות (פָאר אונד נאַך זילבען) · אין להם ערך הדמיון (Comparativ) ולא ערך היתרון (Superlativ) ויכינו ההבדלים האלה כמו העברים בחברם איזה מלות זולתיות אשר יעוררו רעיון יקר ונשגב כמו ארזי לבנון נקראו בלשון העברים בשם ארזי אל, ורוח גדולה בשם רוח אלהים · ההודיים יבדילו את ערך היתרון על פי חבור אות אחד משם אלקים · תחת נוקבי השם (פִירוואֶרטער) יוסיפו אותיות או הברות ידועות בראשי או בסופי התיבות; סגלת שפתם לדעת רבים מתאימה עם שפת עברית הנבדלת בטבעה מיתר לשונות אייראפא ומלשונות הקדמוניות והחדשות, והבדל אחד להן: כי העברי יוסיף הברות ידועות בסופי התיבות להורות על לשון רבים, וההודיי מלבד אשר יוסיף הברה ידועה בראש התיבה להורות על לשון יחיד, עוד כמו העברי יוסיף הברה ידועה בסוף התיבה להורות ג"כ על לשון רבים ·

החכם כאַרלוואָיז (צרפתי) בדברו על שפת החורניכם יאמר: השפה הזאת היא עשירה מאד, ויש בה חוזק הרעיון וצחות גדולה אשר אולי לא ימצא בכל הלשונות היפות (דיא

קולטיווירטע שפראכען) אשר ידענו; ולאלה אשר שפת אבותם היא להם, האף כי אך מתי מספר המה, יש התנשאות הנפש אשר יאות יותר ליופי וזַכּות לשונם מאשר יאות לערכם הדל אשר בו עתה המה · רבים יאמינו כי נמצאה אחדות גדולה בין השפה הזאת ושפת עברית, ואחרים יחשבו כי מוצא אחד לה וללשון יון ·

החכם סיואַרד (אנגלי) בספרו על ענינים שונים, בדברו על אנשי הודו היושבים במקום גיאַנע (Guiane) מגיד לנו בשם יהודי אחד החכם יצחק נשיק (אולי יצחק נשיא) הגר במקום סורינאם (Surinam) כי לשונם נעים וערב לאזן שומעת, בה תנועות ושמות נרדפים רבים, וכי כל שמות העצם (Substantiva) אשר להם כבלשון עברי המה, והמלה הרומזת על הנשמה פירושה „נָפַח;" וכי כמו העברים יתנו שם לאלהים גם הם אשר באורו הוא אדון או מושל ·

אין להודיים כל זכרון בכתובים מקורותיהם כמו אשר אין להם כל ספר דקדוק או ספר אחד ללמד את לשונם; ואך אל המוסרה אשר להם מדור דור יש לשום לבנו· המה יספרו כי זה ימים כבירים מאד באו כל שבטיהם מארץ אחרת רחוקה מאד, דרך נהר נילוס, וכי צבע אחת היה אז לעור בשר כלם, וכי ברבות הימים נפרדו איש מעל אחיו, וישבו במקומות שונות ויגורו שם עד היום הזה · אלה מארץ מעקסיקא יאמרו כי אבותיהם טרם בואם שמה גרו בארץ אחרת; וכי על פי אלהי הרוחות נסעו דרך שמונים שנה לבקש ארץ מושב חדשה, ויען שמעו בקולו באו אחרי כן כלם אל ארץ מעקסיקא בשלום ·

אלה מיושבי קו השוה יגידו: כי אבותיהם באו שמה מנהר גדול, וכי תשעה שבטי עמם עברו את הנחל אבל יתר השבטים לא אבו עבור את הנחל וישארו אחריהם · ויהי להם מלך מארץ מגורתם, הרחוקה מאד לעבר קדם,

ויהי לו שני בנים ויפרד האחד מהם כראש מחנה גדולה מן העם, ואחרי ימים רבים ודרך רחוקה מאוד באו אל חוף דעלאַוואַר (Delaware) וישבו שם עד היום הזה· עוד יוסיפו לפי המוסרה אשר בידם, כי מלפנים ספר האנשים הלבנים היה בידם, וכי כל הימים אשר היה הספר אתם גדלו והצליחו, אבל האנשים הלבנים קנו מידם את הספר וממנו למדו חפצים יקרים לָרֹב; ויהי כאשר עצמו חטאותיהם נאצו את אלהי הרוחות הנוהג אותם לקראת הארץ; ויבואו במסעיהם אל שפת נחל גדול אשר לא יכלו עברהו, ויעבירם אלהים בתוך הים בחרבה; ותצלח רוח הנבואה על אבותיהם וידעו עתידות, ויהי להם כח למעלה מן הטבע, אבל בחטאותיהם אבדו את המתנה והיכולת הנשגבה הזאת·

חכם אחר אשר שם לבו אליהם וראוי לסמוך על דבריו יספר לנו לפי הקבלה אשר בפיהם, כי באו שמה מארץ אחרת אשר יושביה היו רעים וחטאים, ויעברו ים גדול מוקף מאיים רבים, ואחרי סבלו בצרת הגליל ההוא (Climat) אשר בו חורף תמידי, באו משם אל מקום אחר הנקרא בעת ההיא נהר מראת הנחשת· גם ידברו ממבול על כל הארץ ויאמרו כי אבותיהם נמלטו על ראשי ההרים· גם לא נעלמו מהם ספורי כתבי קדש בדבר בבל, ויאמרו כי שם בלל ד'' את שפת הארץ· הודי קו השוה יספרו כי אחרי עזבם את ארץ מולדתם הביאו אתם על פי ד'' מטה קדוש, ויטעו אותו בכל לילה בתוך האדמה, ויהי לעת צאת השמש והנה פרח המטה, ועל פיו יסעו ממקום אל מקום, וישמעו במצותו הקדושה, ויתם האות הזה בבואם אל חוף מיסיסיפי (Mississipi)·

ויהי בהלוך הארון קארטעז (ספרדי) בצבא לקראת מעקסיקא, המלך מאנטעזומע (Montezume) אמר לו: כי לפי הקבלה אשר בידם מימי קדם כאו אבותיהם ראשונה

אל ארץ רחוקה מאד, ויכבשו את הארץ ההיא, והיא היא תחת ממשלתו כיום הזה; וכי אחרי שבתם בה בשלוה שב שר צבא הגדול הכונה מחוז ההוא אל ארצו, ויבטיחם לאמור: כי עוד ימים באים וזרעו יבוא אליהם לראותם ולקחו ממשלת הארץ מידם, וחדשו נמוסיהם וחקיהם, ולולא סבת האמונה הזאת לא הצליחו בני ספרד לכבוש אותם בנקלה; אבל לא נשכח להעיר גם זאת, איך נואל השר הזה על פי הבטחות מדיחות ועינויים אכזריים לעזוב אמונת אלהי הרוחות ולקבל אמונת האכזריים המצליחים?

ציר אנגלי כתב אל המחבר בשנת **1826** כדברים האלה: הן מאז אמרתי כי ילידי ארץ הזאת מהאובדים מבני ישראל המה׳ זה שנים מעט נקהלו בתוך הסענעקאַיִם (Senecas) לעבודת קדושה, ויואילו לשנות את דתם הנושנת ולהבין את טעמה׳ החכמים, (אלה המְלֻמָדים יותר בנסתרות אשר להם) התאחדו יחדו, מכל חגיהם ומחולותיהם לא ידעון פתרון דבר, אף לא יבינו את המלים אשר יבטאו לעת עבודתם זאת ויואילו לקבל ספר האנשים הלבנים אם ימצאו בו איזה דברים הדומים בעניניהם אל מנהגיהם׳ כי יאמינו באר היטב כי בני אלקים המה וכי נפלו בחשך וילכו תועה׳

אמנם בכל אלה המוסרות ובכל אלה מנהגי קרושה אין דבר על אודות יום השבת׳ כי אלו התקיימו אצל הודי אמעריקא מצות בני ישראל עד היום הזה, ואלו התחזקו לשמור את ימי קדש הקדמונים לברית עולם, איך יתכן כי שכחו את יום השבת? יום אשר נצטוו עליו בני ישראל לשמרו לדורותם! ונהפוך הוא כי שמירתו התמידית מאז היתה לקשרם אל יום השבת יותר מאשר קשרהם אל יתר מקראי קדש, ואין כל סבה אשר יכולה להכריתו מזכרונם, ולו יהי כי השתנות או התחדשות גדולה העבירה את היום

ההוא מתוך עמם וקהלם הלא היינו מוצאים אותו בקרבם במועד אחר, כאשר בעינינו ראינו זה ימים לא כבירים בזמן קשר צרפת, עת שנו את יום שבתון שלהם להיות בכל עשרה ימים תחת אשר מלפנים קדשוהו בכל שבעה שבעה· הנה המחבר, אם גם בעיניו לא תתנכר הפליאה הזאת, אכן גם בהל לא תבהילנו· באמרו כי לדברי הנביא כבר חדלו משמור את יום השבת לקדשו זה ימים רבים· כי ראינו בירמיה י"ז, כי יושבי יהודה עברו על הדבור הרביעי מעשרת הדברים עד כי נאצו את אלהיהם ויחר אפו עליהם· כי כה אמר הנביא: כה אמר ד' השמרו בנפשתיכם ואל תשאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים· ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו וקדשתם את יום השבת כאשר צויתי את אבותיכם: ולא שמעו ולא הטו את אזנם ויקשו את ערפם לבלתי שמוע ולבלתי קחת מוסר· ועתה אם בכל הימים, אף תחת מושלים אכזריים, כבדו בני יהודה את תורת משה, יש לנו להאמין כי אחרי עבוד ישראל אלהים אחרים וישתחוו לאלילים, כבר חדלו משמור את יום השבת ימים רבים לפני גלותם מארץ מולדתם· ועוד יוסיף המחבר לאמור: הלא אין בידנו ראיה כי נעלם יום השבת להודי אמעריקא, וקרוב הדבר מאוד כי ביום בואם אל ארץ אמעריקא רבים משבטיהם קיימו המצוות, אך לא נודע הזמן מתי חדלו משמרם והטעם על עשותם כן· וכן הוא הדבר במצות מילה: כי נודע ומפורסם כי רבים משבטיהם נהגו המצוה הזאת עד זמן ידוע ולא ארכו הימים ויעזבוה יען חשבוה לבלי תועלת ולא מצאו בה כל ענין קדושה· ואפשר הדבר כי גם השבת נשכח מאתם מטעם הזה יען חשבוהו ליתר· אחרי הקל המחבר משא השאלה הגדולה בענין השבת מעליו, אשר לדעתו הצליח בתשובותיו עד

למעלה, גזר אומר על פי כל המסרות אשר בידו; כי עשרת השבטים מבני ישראל אחרי גָלו אל ארץ מדי בגלות המר והנמהר, הצליחו ע״י המון התלאות אשר מצאו בימים ההם את יושבי הארץ ההיא כל ימי מלחמת שרי צבאות אלכסנדרוס, וע״י טובת העם היושב בה אשר אבו לשלחם מפניהם, לבוא המדברה קאמטשאטקא ומשם אל אמעריקא הצפונית ׳

(היתר יבוא בשנה הבאה)׳

הערה כללית בחכמת העבור

א) כל מחזור קטן יתחיל בשנה פשוטה · ב) כל קביעת ר״ה תלויה במולד תשרי שלה, ולא תבוא כי אם באחד מארבעה ימי בגה״ז, תהי השנה פשוטה או מעוברת · ג) גבולי המולדות המכריעות את הקביעות בשנים הפשוטות להיות באחד מארבעה ימים הנ״ל הם אלה: אם יחול מולד תשרי בין ז׳ י״ח עד ב׳ ט״ו תקפ״ט יוקבע ר״ה בשני בשבת, ואם בין ב׳ ט״ו תקפ״ט עד ג׳ ט׳ ר״ד יוקבע ר״ה בשלישי בשבת; ואם בין ג׳ ט׳ ר״ד עד ה׳ י״ח יוקבע בחמישי; ואם בין ה׳ י״ח עד ז׳ י״ח יוקבע בשבת · ולפ״ז יהיו מרחקי ארבעה הגבולים האלה זה מזה: א׳ כ״א תקפט; י״ז תרצ״ה; ב׳ ח׳ תתע״ו; ב׳ ימים · ד) המולדות מכל י״ג י״ג מחזורים קטנים יחזרו חלילה חלילה אבל יקדימו עם תתק״ה תתק״ה חלקים מאשר היו בתחלה, ועפ״ז גם קביעותיהם ילכו אחורנית בימות השבוע, להיות גבולי מולדותיהם ילכו הלוך וחסור עד יעברו את הגבולים למפרע · ד״מ אם היה המולד באיזה ראש המחזור עם חלק אחד פחות מן ב׳ ט״ו תקפ״ט שאז קביעת שנתו לפי הנחה השלישית באה בשני בשבת, יתחייב שיעברו נ״ה פעמים י״ג מחזורים (כשיעור נ״ה פעמים תתק״ה חלקים שהוא המרחק בין גבול ז׳ י״ח וגבול בט״ו תק״פט) עד שישתנה מולדו להיות קודם ז׳ י״ח, כדי להעתיק קביעתו

ליום השבת למפרע · וכן אם היה מולד איזה ראש המחזור כגבול השני ג" ט" ר"ג שקביעתו לפי הנחה הנזכרת היתה בהכרח בשלישי בשבת, יתחייב שיעברו כ"ב פעמים י"ג מחזורים לגרום מולדו להיות קודם כ"טו תק"פט כדי לשנות ע"ז את קביעותו לשני כשבת למפרע · וכן צריך שיעברו ס"ח פעמים י"ג מחזורים להעתיק מולד גבול ה" י"ז התר"עט עד מולד ג" ט" ר"ג כדי לשנות ע"י ההעתק הזה את קביעת השנה מחמישי לשלישי בשבת · וכן יצטרכו לעבור נ"ח פעמים י"ג מחזורים להעתיק מולד האחרון ז" י"ז תתר"עט עד מולד גבול ה" י"ז תתר"עט שלפניו כדי לשנות קביעת השנה מיום השבת לחמישי שלפניו ·

ועתה אחרי הוסכם אצלנו שמולד בה"רד היה מולד ראש מחזור הראשון, שהיה מאוחר מן ז" י"ח רק עם שיעור א" יום י"א שעות ור"ד חלקים, בהכרח יש לעבור מ"ב פעמים י"ג מחזורים (כשיעור מ"ב פעמים תתק"ה) כדי לשנות קביעת שני בשבת ליום השבת · ויסתעף מזה כי מספר ימי כל י"ג י"ג מחזורים ממחזור הראשון עד מחזור תקמ"ז ליצירה (שנת עשרת אלפים שע"ה) יהיה שוה בכלם, להיות כלם קבועים בשני בשבת*) · וכן צריך שיעברו מ"ג פעמים י"ג מחזורים ממחזור השני (שמולדו היה ד" כ"א תשצ"ט) עד מחזור תקס"א ליצירה, כדי להעתיק קביעת השנה מחמישי בשבת לשלישי שלפניו, והמספר ההוא יעלה אל **90216** ימים; שהם **12888** שבועות שלמות · על פי החקירה הזאת יצא לנו סדר הלוח הזה:

---

*) ויתכן לאמר כי זאת כוון גם ר' נחשון גאון בעיגול י"ג מחזורים, פי' שלעולם ומספר זה בסכום הימים בלי מגרעת; ולא כאשר חשבו רבים שרק כוון לקביעות הראשי שנים, כי אי אפשר ליחס לו טעות גדול כזה, היתכן כי לא ידע שהתתקצ"ה חלקים גורמים שינוי בתוך הקביעות מגבול אל גבול?

מחזורים קטנים מיצירה	קביעות ר"ה ומספר ימי המחזורים	מחזורים קטנים מיצירה	קביעות ר"ה ומספר ימי המחזורים	מחזורים קטנים מיצירה	קביעות ר"ה ומספר ימי המחזורים	מחזורים המשתנים בקביעותם
1. 313	ב 6940	. . .	. . .	. . .	. . .	ז 547
2. 314	ה 6939	. . .	. . .	. . .	. . .	ג 561
3. 237	ז 6940	250. 315	ז 6939	. . .	. . .	ה 692
4. 82	ג 6941	95. 238	ג 6939	251. 316	ב 6940	
5. 83	ז 6939	96. 304	ה 6941	. . .	. . .	
6. 305	ב 6940	. . .	. . .	. . .	. . .	ז 357
7. 306	ה 6939	. . .	. . .	. . .	. . .	ג 371
8. 34	ז 6940	47. 307	ז 6939	. . .	. . .	ה 502
9. 35	ג 6939	48. 308	ב 6940			
10. 140	ה 6941	153. 309	ה 6939	. . .	. . .	ג 777
11. 141	ב 6940	154. 310	ז 6942			
12. 311	ה 6939	. . .	. . .	. . .	. . .	ג 454
13. 286	ז 6939	299. 312	ה 6941			

בעמוד הראשון שהוא השמאלי כתובים המחזורים קטנים מיצירה השוים בקביעותם בימי בגהז ובמספר ימי י"ט י"ט שנותיהם; ובעמוד השני יבואו אותן הקביעות ומספרי הימים בפרטי׳ וליתר באור נאמר כי הראשי שנים מכל המחזורים מן מחזור הראשון עד מחזור שי"ג (כנמצא בשטה הראשונה מעמוד הראשון) נקבעים בשני בשבת ומספר ימי כל אחד מהם הוא 6940 (כנמצא בשטה הראשונה מעמוד השני) · וכן כל המחזורים אשר מן מחזור 250 עד מחזור 315 (כנמצא בשטה השלישית מעמוד השלישי) נקבעים בשבת ומספר ימי כל אחד מהם הוא 6939 (כמפורש בשטה השלישית מעמוד הרביעי), וכן יתר העמודים · אך העמוד האחרון בצד ימין ירמוז על אותן המחזורים אשר יחליפו קביעותיהם אחורנית, אם יהיה העולם עומד יותר מששת אלפים שנה ואם סדר חשבון הלוח יתנהג כמנהגו, והוא רק להבין הדבר על בוריו · אמנם יש לדעת לכל מעיין כי המחזורים הכתובים בעמוד הראשון ושלישי וחמישי, לא יכללו כי אם אותן המחזורים המתחלקים ע"י 13, ואף

עליהם יסובו המספרים הנתונים בעמוד השני והרביעי והששי, ולא על כל המחזורים שבינתים · לדמיון בשטה השלישית מעמוד הראשון תהיה הכוונה על מחזור השלישי ועל מחזור הי"ו ($=13+3$), ועל מחזור הכ"ט ($=13\cdot2+3$), ועל מ"ב ($=13\cdot3+3$) ויותר עד מחזור **237** ($=13\cdot18+3$); ועליהם ירמזו **6940** ז (הנמצאים בשטה השלישית מעמוד השני לעמת **3·237** מעמוד הראשון), ולא על המחזורים שבינתים כמו מחזור הרביעי והחמישי וכדומה; וע"כ יצא לנו מזה אם רצוננו לדעת הקביעות ומספר הימים מאיזה מחזור, יש לנו לחלק את מספר המחזורים שעברו עד המחזור המבוקש והוא בכלל על ידי **13** ומספר הנשאר ירמוז על אותה השטה שבה תמצא קביעת בגהז גם מספר הימים מאותו מחזור המבוקש; ואם לא ישאר כלום תהיה הכוונה על שטה האחרונה; ד"מ אם רצינו לדעת הקביעות ומספר הימים ממחזור רצ"ו, יש לנו לחלק רצ"ו על ידי י"ג וישארו עשרה, ע"כ נבקש בשורה העשירית ונמצא כי מספר הימים **6939** (בעמוד הרביעי) משותף לכל המחזורים אשר מן **153** עד מחזור **310** (בעמוד השלישי) הגדלים עם י"ג י"ג, והוא בכלל, וגם מחזור רצ"ו בתוכם ·

לוח תמידי לקביעות שנות העברים

ארבעה עשר מיני קביעות לעברים, והולכים בסדרים שונים בכל מחזור ומחזור עד כי גדל מספר מיני המחזורים ההם עד ששים ואחד, והמה יצטרכו למספר ששה ושלשים אלפים ורפ"ח מחזורים קטנים שהם **689472** שנים כדי לנהוג מנהג כלם; אמנם מימות הלל ב"ר יהודא נשיאה מסדר העבור (כמו קי"ח לאלף החמישי) עד סוף ששת אלפים שנה נוהגים אך שלשים ושנים מיני מחזורים מהס"א הנזכרים· הארבעה עשר עמודים בלוח א' ארבע עשרה קביעות המה, והי"ט שיטות י"ט שנות המחזור הנה, והמספרים הכתובים לעומתם מורים על גבולי הקביעות אשר על ראשם, והמפתח ימצא בלוח ב' · ד"מ אצל מחזור ר"ך מצאנו במפתח מספר **20**, ע"כ אם רצינו לדעת קביעת שנה ראשונה מאותו המחזור יש לנו לבקש את מספר **20** ההוא בין הגבולים שבשטה הראשונה מלוח א' ונמצאהו נופל תחת קביעת גכה, כי אל **21** הכתוב תחת הכז עוד לא הגיע · ואם נבקש המספר **20** ההוא בשטה השנית נמצאהו נופל תחת קביעת זשג מטעם הנזכר, ובשטה השלישית יפול המספר ההוא תחת קביעת השג, כי אל **27** הכתוב תחת קביעת זחג עוד לא הגיע, וכן מטעם זה בשטה הרביעית יפול מספר **20** תחת הכז ובשטה החמישית תחת בחג; ע"כ תהי השנה הראשונה מאותו המחזור גכה, השנית זשג, השלישית השג, הרביעית הכז, והחמישית בחג; וכן ינהגו כל המספרים הנמצאים בלח הזה · לפי זה יש לנו לדעת תמיד את המספר הקצוב

6*

למחזור הנרצה ואז נוכל לדעת על פיו קביעת כל שנה ממנו כמבואר· משל אחר: אם נבקש קביעת התר״ט שהשנה הזאת היא רביעית למחזור רצ״ו, יש לנו לקחת מספר **31** הכתוב אצל מחזור **296** בלוח ב׳, ונמצאהו נופל בשטה הרביעית מלוח א׳ תחת קביעת הכז להיות המספר **31** הוא יתר על **15** ועד **32** הכתוב תחת קביעת השא עוד לא הגיע· זכר נא כי סדר המספרים המורים על הקביעות בלוח א׳ הולך משמאל לימין בכל שטה ושטה ולא ממעלה למטה; ואם יגדל מספר המפתח על מספר האחרון באיזה מן השיטות, יש לראות המספר הראשון בקצה הימנית מאותה השיטה אם איננו קטן ממספר המפתח·

א, הקביעות·

	שנים הפשוטות							שנים המעוברות						
	בחג	בשה	גכה	הכז	השא	זחא	זשג	בחה	בשז	גכז	החא	השג	זחג	זשה
1	58	4	14	21	38	40	44							
2	21	27	38	44	1	4	9							
3	..	..	..	..	..	..	..	44	51	1	9	15	27	34
4	51	59	9	15	32	34	39							
5	15	22	32	39	55	59	5							
6	..	..	..	..	..	..	..	39	46	55	5	10	22	29
7	46	52	5	10	28	29	35							
8	..	..	..	..	..	..	..	10	18	28	35	41	52	2
9	18	24	35	41	60	2	6							
10	41	47	60	6	23	24	30							
11	..	..	..	..	..	..	..	6	12	23	30	36	47	56
12	12	19	30	36	53	56	61							
13	36	42	53	61	16	19	25							
14	..	..	..	..	..	..	..	61	7	16	25	31	42	49
15	7	13	25	31	48	49	54							
16	31	37	48	54	11	13	20							
17	..	..	..	..	..	..	..	54	3	11	20	26	37	45
18	3	8	20	26	43	45	50							
19	..	..	..	..	..	..	..	26	33	43	50	57	8	17

ב, המפתח ·

	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	
0		39	28	20	10	1	48	40	31	13	11	5	54	0
1		1	50	42	32	14	13	6	55	44	35	27	16	1
2		15	14	6	55	45	37	28	17	8	61	48	39	2
3		47	39	28	17	9	61	48	40	31	11	11	3	3
4		10	1	50	42	32	14	11	5	54	44	35	27	4
5		32	15	14	6	55	45	37	28	17	8	61	48	5
6	6	55	45	37	28	17	9	61	48	40	31	11	11	6
7	28	20	10	1	50	42	32	14	11	5	54	44	35	7
8	50	43	32	15	14	6	55	45	37	28	16	6	59	8
9	15	6	55	45	37	28	17	9	61	48	39	31	11	9

תמונה הנדסית הדשה לחשבון קביעות שנות העברים ואיזה הערות על התמונה הכוללת של הה' סלאנימסקי ·

באסיף שנה העברה הוצאנו לאור תמונה כוללת לקביעות השנים, אמנם אחרי מצאנו דרך קצרה ממנה אמרנו לאספה גם היא אל תוך אסיף שנה הזאת ותקותנו כי תמצא חן בעיני אוהבי מלאכת העבור · והיא זאת :

א, אם נסמן שנת היצירה באות A ונחלק שיעור $7(A+2)$ ע"י 19 ונסמן את היתרון באות R, תהיה השנה

פשוטה אם R הוא 12 או פחות מן 12, ואם יתר על 12 תהיה מעוכרת · ב, קביעת השנה תתברר ע"פ תמונה הזאת

$$\frac{614035\,A + 2681927\,R + 1638907}{3447360}$$

בבקשנו את היתרון אשר לא יעלה בחלוקת 3447360, בתוך הגבולים בלוח א', וקביעתו כקביעת גבול השוה לו או פחות ממנו · ד"מ אם רצוננו לדעת קביעת שנת התר"ט, יש לחלק $(A + 2)$ 7 ע"י 19 ויהיה $4 = R$, וע"כ לפי כלל א' תהי השנה פשוטה להיותה פחות ממספר 12, וקביעותה לפי הכלל ב' תהיה הכז, להיות היתרון הנשאר מתמונה הזאת,

$$\frac{614035 \cdot 5609 + 2681927 \cdot 4 + 1638907}{3447360}$$

עולה למספר 2234210, והוא נופל בין גבול הכז שהוא 1296636 ובין גבול השא שהוא 2281596, וע"כ קביעת היתרון ההוא תהיה הכז כקביעת גבול הפחות, כי עד גבול השא עוד לא הגיע · (אמנם אם ביתרונות הפשוטות יהיה $R < 6$ יש להחליף גבול גכה 934591 כגבול אחר 984960 הכתוב לימינו, ואם יהיה $R > 7$ יש להחליף גם גבול זשג 2774076 בגבול אחר הכתוב לימינו 2470152) ·

ולמען הקל מלאכת חשבון השיעור הנ"ל חשבנו בלוח ב' כל י"ט אופני R ואל כל אחד מהם קבצנו את שיעור השלישי 1638907, ועפ"ז נשאר לנו כי אם לחבר שיעור R מלוח ב' אל המכפלה הבאה משיעור A 614035, ותקצר התמונה הזאת אל $\frac{614035\,A + R}{3447360}$, והיתרון הוא גבול הקביעות כנזכר לעיל ·

א

	פשוטות		מעוברות	
	0	בחג	0	בחה
(R<6)	311676	בשה	542849	בשז
984960	934591	גכה	984960	גכז
	1296636	הכז	1477440	החא
	2281596	השא	1839485	השג
(R>7)	2462400	זחא	2462400	זחג
2470152	2774076	זשג	3005249	זשה

ב

R+1638907		R+1638907	
0	1638907	10	879297
1	873474	11	113864
2	108041	12	2975791
3	2789968	13	2210358
4	2024535	14	1444925
5	1259102	15	679492
6	493669	16	3361419
7	3175596	17	2595986
8	2410163	18	1830553
9	1644730		

וכדי שלא להצטרך לחלוקת השיעור ע"י **3447360**, החלפנו המספרים השלמים לשברי מעשר באופן שהחולק **3447360** היה אחד שלם, ויען אל היתרון לבדו נצטרכנו, אין לנו לשום עין על השלמים המתקבצים ממכפלה **A**, כי אם על שברי המעשר, ובהוסיף עליהם האבר השני והשלישי תהיה הקבוצה תמיד לגבול הקביעות · ושאר הכללים המה כמו למעלה בלתי שינוי · והתמונה תשתנה לזאת:

$$0,178117458\ A + 0,777965457\ R + 0,475409298$$

או ע״פ עזר לוח הד׳ יש לחבר גבול R ממנו אל מכפלת A כמו שעשינו באופן הראשון · לוח ג׳ כולל גבולי הקביעות בשברי מעשר אשר נחלפו מלוח א׳ ·

ג

מעוברות		פשוטות		
בחה	0,	בחג	0,	
בשז	0,157468	בשה	0,090410	$(R < 6)$
גכז	0,285714	גכה	0,271103	0,285714
החא	0,428571	הכז	0,376124	
השג	0,533570	השא	0,661838	
זחג	0,714285	זחא	0,714285	$(R > 7)$
זשה	0,871753	זשג	0,804695	0,752284

ד

$R + 0,475409$		$R + 0,475409$	
0	0,475409	10	0,255063
1	0,253374	11	0,033029
2	0,031340	12	0,810994
3	0,809305	13	0,588960
4	0,587271	14	0,366925
5	0,365236	15	0,144891
6	0,143202	16	0,922856
7	0,921167	17	0,700822
8	0,699132	18	0,478787
9	0,477098		

כל מעיין בעינים פקוחות יראה מעלת התמונות האלה על תמונת הח׳ סלאנימסקי, אשר הוציא לאור בזורנאל של הח׳ קרעללע בברלין וכספר האסיף התר״ח פה בלונדון · הוא לִמֵד לחלק שיעור $7 + 12A$ ע״י 19, ולשטתנו יש לחלק רק שיעור $(A + 2) 7$ ע״י 19 אשר המלאכה הן בכפל הן

בחלוק יותר קלה מלפי שטתו · הוא התנה אם יהיה R=0 יש לקחת R=19 ואם יהיה R=1 יש לקחת R=20, מה שאין כן בשטתנו; כי כל תנאי אין בה · לשטתו תהיה השנה מעוברת אם R<9 ואם מן 9 ואילך פשוטה, ולשטתנו יהיו שנים עשר המספרים הראשונים סימני הפשוטות ושבעה האחרונים סימני המעוברות, אשר המחשב ישים בזכרונו בנקלה · ועל כל אלו הלא תצלח מאוד תמונת המספרים השלמים אשר קדמנו כי בכל ספק תברר האמת, יען ידענו על פיה מה המה השיעורים בחלקים שלמים מכל שיעורי השברי מעשר; כי לולא זאת לא נוכל לקרוא את התמונות המעשריות תמידיות, כי ברבות השנים לא יספיקו שברי המעשר אשר נִתנו, כידוע שאף חלק אחד מתת"רף יגרום שינוי גדול בקביעות השנים ·

בדברי הימים ליהודים לדוקטור פיליפזאהן נומר 21 משנת 1846 מצאנו באור מאת החכם יעקב אייכענבוים על תמונה הכוללת מהח' סלאנימסקי, ובראש באורו יגזור אומר כי התמונה לקחה כלה מתוך ספר העברונות, בהראותו כי גבולי הקביעות ושיעורי המולדות הנתונים בה כשברי מעשר הן המה גם גבולי הקביעות ושיעורי המולדות בספר העברונות; אמנם אחרי בדקנו בדבריו מצאנו כי לא ביתר שאת שם עינו על ההמונה הנזכרת, ובבאורו לא באר כלום, כאשר נוכיח פה לפנינו ·

הנה הח"א חשב למשפט כי שיעור אבר הראשון בתמונת הח"ס הוא א' ה' תתקצ"ח, אשר לדעתו הוא חלק י"ט מן ב" י"ו תקצ"ה (יתרון מחזור קטן אחד), והוכיח זאת כי אם נכפול י"ט פעמים א"ה תתקצ"ח ונעזוב שבועות השלמות יהיה היתרון בי"ו תקצ"ה; ולפ"ז אם הח"א היה מוצא שיעור אבר הראשון = 0,230633006 = א' י"ד תרכ"ז ח', היה לדעתו ג"כ חלק י"ט מן בי"ו תקצ"ה; כי אם נכפול י"ט

פעמים א׳ י״ד תרכ״ז ח׳ ונעזוב שבועות השלמות בהקבוצה יהיה היתרון כמו כן בי״ו תקצ״ה, ויקשה לפי המבאר, כי אלו רצה הח״ם לחלק שיעור בי״ו תקצ״ה על ידי י״ט הלא יכול לחלק את השיעור הזה בעצמו ע״י י״ט מבלי הצטרך להוסיף עוד שבועות שלמות עליו׃ ועוד היתכן שנאמר כי שיעור אבר הראשון יצא מן ההולדה, הלא ההולדה עצמה באה מן השיעור, הזה הוא מחוקי הקשי האלגברא? האם נאמר לפי שהשיעור בי״ו תקצ״ה הוא יתרון רל״ה חדשים יהיה גם יתרון החדש האחד חלק רל״ה מן בי״ו תקצ״ה, להיות רל״ה חלקי רל״ה מן ב״יו תק״צה עולים ג״כ לב״יו תקצ״ה? ובהכרח נתחייב לאמור כי הוספת השבועות שלמות אל ב״יו תקצ״ה היתה בתחלה, ואח״כ נתחלקה הקבוצה לי״ט חלקים, וא״כ יקשה מדוע נוספו שלש שבועות לא פחות ולא יותר? הלא דבר הוא! עוד הוכיח הח״א כי שיעור אבר השני בתמונה הנ׳ל הוא חלק י״ט מן אי״ב תשצ״ג וראיתו כמו למעלה, כי אם נכפול י״ט פעמים שיעור **0,2220345** ונעזוב הארבעה שבועות שלמות (פי׳ המספרים השלמים) יהיה היתרון אי״ב תשצ״ג, ולא באר מדוע נוספו ארבעה שבועות שלמות אל א״יב ת״שצג לא פחות ולא יותר? גם לא באר מדוע נגרע ממולד בה״רד שיעור אבר הראשון ועוד אי״ב תשצ״ג כדי להוציא אבר השלישי; ואף על גרעון השש שעות שם עינו ולא יותר׃ גם יתר הכללים לא התבארו ממנו אך בשפה רפה, מדוע שנה הח״ם לאמור $\frac{12A+7}{19}$ ולא אמר בסתם $\frac{12A}{19}$, וכדומה׃

אחרי דברינו אלה ראוי להח״א להתבונן במעשה התמונה הנ״ל עוד פעם, ובלתי ספק יצלח למצוא באור נכון לפשר דבר, ועל אשר נבהל לאמור כי לא התחדש בה דבר בתמונה הכוללת נבקשהו לכפר פני חכמים׃ מי לא ידע כי דרך

קצרה היא תשובה? למה ילאה כל מחשב אם יש דרך ישר לפניו? יזכר נא כי מחברי עברונות הישנים היה להם מלפנים דרך רחוקה מאוד לחשבון הקביעות, בתתם יתרונות למחזורים אחדים ולעשרות ולמאות ולאלפים וגם לרבבות; ומלבד היתרונות עוד נתנו תשלומי היתרונות ויכתרו ראשי לוחותיהם עם פנים ואחור, ואין אחד מבעלי עברונות הישנים אשר בחר לו דרך סלולה וקלה, עד קם החכם ר׳ יצחק הישראלי והחל להורות הדרך הישר לכל חשבונות העבור בספרו יסוד עולם · ועתה כאשר ימצאון אנשי חכמה בבני ישראל מדוע לא ישיתו לבם להיטיב גם המה? ידע ידוע כי התמונה של הח״ס, גם התמונות הנמצאות בספרנו זה יקרות הנה מאוד · ולולא קצרה היריעה לא חדלנו מלבאר את כל ענינם בטוב טעם, ומטעם זה נשמטה גם תמונה הכוללת ללוחות הנוצרים אשר אתנו, וכאשר יגזור ד׳ בחיים נמלא את חפצנו בשנה הבאה, אם לא יקדים הח״א להגיד את דעתו ברבים · ועל דבר תשובת איש בער גאלדבערג אשר דבר תוך אָריֶענט נגד כל תמונה וכל תבנית לא נדבר דבר, כי כל משכיל יראה כי לא הבין אף ראשי פרקים, כי לולא זאת לא פתח פיו לדבר השערה אחרי התפאר לאמור כי מעדני העבור אהבה נפשו ·

השגות על תקון הקראים הנדפס בספר האסיף משנת התר"ח ·

בתוך הערות האלה ימצאו איזה הערות משלנו ויתרן להחכם ר̄ מאיר קארניק הנז̄ה, אשר נדפסו בספר המאסף שנת התק"סט ·

"הקראים מקדשים בראיית הלבנה כי מבקשים בכ"ח לחדש בבקר את הירח הישן, ואם יֵרָאה יודעים כי זה החדש בלא פוגה שלשים ימים מלא ובשלשים ואחד מקדשים חדש אחר; ואם לא יראה הירח הישן בכ"ח לחדש בין שיהיה הזמן צח ובין שיהיה מעונן מבקשים הירח החדש בליל הל', ואם נראה יקדשו אותו ואם לא יראה עושים ר"ח מלא, ואם יהיו שנים או שלשה חדשים מעוננים זא"ז עושים שנים מלאים ואחד חסר: ומתוך אלה השנים והשלשה חדשים יראה ויזכר ויקדש החדש בחדשו ויבוא נכון וטוב ואמת · ולעולם הקראים במצרים ודמשק אינם עושים חדש חסר בלא ראיה ·"

אמר המאיר: דין קדוש הירח ע"פ הראיה וקביעת חדש חסר (וסדר העבור גו"ח אד"זט כמובא בתקון קראים) הלא בלתי מפורשים בתורה שבכתב וא"כ ממי קבלו דברים כאלה אם לא מתורה שבע"פ, ולמה קבלו מקצתם ולא קבלו כלם? ויעזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות נשברות ופוסחים על שתי הסעיפים, וזה לא עלתה בידם, אין זה כי אם מזדון לבם וחסרון ידיעתם יעשו זאת ·

„אם בעיר אחת ראו החדש בליל הל' וקדשו אותו ועשו ר"ח ביום השלשים, ובעיר אחרת לא ראו אותו כי היו מניעות ומקום נמוך ושפל ועשו מלא וקדשו החדש בל'א וזה טוב ואמת; כי עשו הקרבן בחדשו ככתוב בתורה עולת חדש בחדשו, ואם יעשו ר"ח בלא ראיה לא יתכן, כי אם יעשו בלא ראיה חסר, ואולי אותו החדש היה מלא ועשו בזה החדש שעבר שני קרבנות בראשיתו ובאחריתו והחדש הבא יצא בלא קרבן וזה חטא ועון, אבל אם יעשו מלא יהיה הקרבן בלא שגגה בחדשו."

אמר המאיר: על כי נבוכים הם יבוא לפעמים ר"ח ניסן ויום א" דפסח בראשון בשבת ובו ביום הנפת העומר כפירושם דממחרת השבת קאי על שבת בראשית, והרי בין פסח לעצרת ז' שבועות, ובעיר אחרת שעשו ר"ח ניסן ויום א' דפסח בשני בשבת, וביום אתמול כי יעבור אכלו חמץ, ויום הנף הוא ביום ראשון שבשבוע הבאה ויהיה בין פסח לעצרת ח' שבועות, וכן לכל המועדים והצומות זה עושה היום מקרא קדש וזה למחר או בשבוע שאחריו (כמקרה היונים והרומיים) והרי יש לכל אחד ואחד תורה בפני עצמו, וככר נאמר תורה אחת יהיה לכם ולא הרבה תורות· ומעולם לא נעשה כזאת בישראל, כי היו משיאין משואות והודיעו ע"י שלוחים יום שקדשוהו הב"ד שבארץ ישראל ובמקומות הרחוקים עשו ב' ימים מספק, הרי שמאז ועד עתה כל עדת ישראל יעשו אותו יחד ביום אחד בבירור גמור, ולא נתנה רשות לכל אחד לקדש החדש בראייתו כי אם לגדולים שבסנהדרין ולסמוכים שבא"י · והנה נראה לעין כל טעות הקראים וחטאים בנפשותם ומהפכים דברי אלהים חיים ·

„אבל אחינו הרבנים עשו ותקנו חשבון והולכים אחר החשבון ומקדשים החדשים על פי החשבון בלא ראיה,

ואינם מבקשים לא הירח הישן ולא החדש, וחלפו דבר ד׳ ודת ישראל האמת ועברו גם על דברי רבותיהם, כי אנשי בעלי המשנה היו מקדשים החדשים בראייה, וכן אמרו במשנה כי על שני חדשים מחללים השבת על תשרי וניסן, על תשרי על תיקון המועדים ועל ניסן על האביב ״.

אמר מסדר מאסף, הראייה בזמן בעלי המשנה היתה אך לגלות הדבר ולהראות איך הוא העיון מעיד על אמתת החשבון המתוקן המסור בידי ישראל מדור דור, ובני דורו וביח דינו של אנטיגנוס איש סוכו התקינו ראיית הלבנה בחדושה בר״ח כדי לבטל דברי צדוק וביתוס שהיו טוענין בהם על החכמים במדת זמן החדש, כן דעת ר׳ סעדיה גאון הנזכרת בס׳ יסוד עולם לר׳ יצחק הישראלי · ואף לפי האומרים כי בזמן הבית קדשו החדשים ע״פ הראיה, אין ספק כי כל חכמי ורבני ישראל בראותם כי פסקה הנבואה ונסתר חזון מישראל, וכי תמו הסמוכים, הסכימו יחדו לפרסם דרך החשבון המתוקן אשר היה בסודם מכבר לכל תפוצות ישראל למועדי ד׳ ולמקראי קדש; כי יראו פן תשכח תורה מישראל ובהמון התלאות בהתערבם בין הגוים לא ידעו זמני המועדים ויעשו אגודות אגודות · והיא הסבה האמתית אשר מראש שמו את לבם אליה, כדי שתתקיים תורה אחת לכל בני ישראל; והוא החשבון נודע עד הזמן ההוא אך לב״ד הגדול שבירושלים ואח״כ הודיעוהו לכל העם ·

״ויבוא להם שיפול החדש שלהם ביום ראשון בשבת וביום שבת בבקר נראה הישן ויהיה חצי יום בין ישן לחדש, וחכמי הרבנים אמרו כי אין בין לבנה ישנה לחדשה כי אם יום וחצי ושתי ידות שעה וע״ג חלקים, א״כ בבקר יום שבת נראה הירח הישן ובערב יום ראשון קדשו חדש אחר ועשו ר״ח, · · · · ועוד יפול להם אקראי כי ביום ראשון מקדשים חדש ועושין ר״ח במוצאי שבת בתחלת יום ראשון ובבקר יום

ראשון יראה הירח הישן במזרח, ואי עורים ואי זדים כי הישן שנראה לעיני כל האדם בעשרים ושמונה הם קדשו אותו כלילו ועשו אותו ר"ח חדש ועדיין הישן נראה ·"

אמר המאיר: יכרית ד׳ כל שפתי חלקות, יאמרו נא בית מרי מספר השנה לשנות עולם ובאיזה חדש אירע להם ראייה זו? הלא מעולם לא נראתה הירח הישנה בבקרו של ר"ח אף שהוא יום למ"ד לחדש העבר, כי ע"פ הרוב נקבע ר"ח ביום המולד או לאחר המולד מפני הדחיות ולא קודם המולד, זולת יום א׳ דר"ח הוא לפעמים קודם המולד והוא יום למ"ד לחדש העבר, מ"מ יום ב׳ דר"ח שהוא יום ל"א תחלת חדש הבא ככר היה המולד ממשמש ובא ובהרבה ראשי הדשים יארע כזאת · (ומאמר חכמינו "אין חדושה של לבנה פחותה מן כ"ט יום ומחצה וב׳ שלישי שעה וע"ג חלקים" אינו מוסב על מרחק הזמן שבין ראידה הישנה למולד החדשה, אך על הבדל המולדות בין זה לזה בימות השבוע · ואף אם יראה הישן בבקר יום למ"ד לא כלום, כי יום ל"א הוא העיקר)·

"גם הרבנים מוסיפים על המועדים יום יום ועושים כל המועדים שנים שנים ועוברים על דברי השם על מה שאמר בתורה "לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו ·" ואם יאמרו הרבנים כי אנחנו עושים שני ימים מקרא קדש מפני הפוגה והספק כי שמא יהיה היום אמת ואם לא יהיה של היום אמת יהיה של מחר אמת ואנחנו רואים כי גם שני הימים שקר, כי אינם על תקון ראיית הלבנה; וגם למה לא עושים שני ימים יום כפור ומזה הדבר יודע כי חשבונם שקר·"

אמר מסדר האסיף: זאת לראיה כי הוספת היו"ט שני איננה מפני הספק, כי אם היה כן היו מצטרכים להוסיף גם יו"כ שני, וידוע כי תוספת היו"ט שני אך לזכרון מנהג

אבותינו ואיננו נופל תחת הלאו דלא תוסיף, כי הלאו ההוא יזהיר אותנו שלא לשנות כל מצוה באיזה הוספה או גרעון כמו חמש ציציות תחת ארבע וכדומה, והיו"ט שני אך לזכרון הוא, וכל איש ישראל יודע כי חול הוא לגבי יו"ט ראשון, וראיה לזה כי יש מלאכות האסורות ביו"ט ראשון ומותרות ביו"ט שני·

"ואמרו כי שנת החמה יתרה על שנת הלבנה י"א ימים ושעה ורפ"ד הלקים; עתה תחשוב תשע עשר פעמים י"א יום הנה מאתים והשעה ימים, ותחשוב תשע עשר פעמים א' שעה בכל שנה הנה תשע עשרה שעות, ותחשוב י"ט פעמים רפ"ד חלקים עולים חמשת אלפים שלש מאות והשעים וששה, והנה חמשת אלפים וד' מאות חלקים עולים לחמש שעות כי השעה אלף ושמונים חלקים; תשים אלה החמש שעות על אותן התשע עשר שעות עולות לעשרים וארבע שעות והוא יום אחד שלם, תשים היום האחד הזה על אותן הימים שהם ר"ט ימים ויהיו מאתים ועשרה ימים; אלה הם השבעה עבורים שהם שבעה חדשים נוספים, בכל עבור חדש אחד, והחדש הנוסף ההוא תמיד הוא מלא מן שלשים יום בחשבון הזה, כי המאתים ועשרה ימים ששנות החמה עודפות על שנות הלבנה חלקו החכמים לשבעה חדשים בסדר המחזור, ואמרו כי יפול העבור בהנה ונהייתה מעוברת·"

אמר מסדר האסיף: מצאתי כי לשטתם זאת תקדים שנת הלבנה שלהם בכל תשעה מחזורים קטנים בקירוב (קס"ה שנים) כמו עם חדש אחד, וא"כ ממחזור רס"ז אשר הזכיר המחבר עד מחזור רצ"ו בימינו תקדים שנתם עם יותר משלשה ירחים, וכל איש אשר עיניו בראשו יראה כי מחבר הספר הזה לא ידע מאומה מחכמת העבור ואף משיעורי החדשים והשנים אשר ידועים לכל; ואך בזדון מלא את פיו

לדבר עזות נגד מיסדי העבור הרבנים· ואף בלמודיו לחשבון ימות השבוע אך הכל יהגה חכו, כי עצתו שם בדף 16 אל כל מבקש חשבון ימות השבוע להשליך ארבעה ימים מכל שנה, או ארבע מאות ימים מכל מאה שנה מבלי הבדיל בין שנה פשוטה למעוברת, וכאלו כל השנים מבריאת עולם היו פשוטות וכל אחת בלתי שינוי היתה נכללת מן שנ"ד ימים לא פחות ולא יותר· הבדל הדעות בין הקראים והרבנים לפי המחבר הזה בעודף שנת החמה על שנת הלבנה הוא ד" שעות ושמונים חלקים (והוא לשטת שמואל), ואם הקראים יקבלו מדת שנת החמה לשטת תוכניים החדשים שהיא שס"ה יום חמש שעות מ"ט דקים נו"ן שניים, יגדל היתרון לקראים עוד יותר, ותקטן שנתם עד שנ"ד יום ד' שעות תקפ"ג חלקים, ובמשך קס"ה שנים תשלם שנתם עם יותר משישה ירחים טרם תשלם לנו, והיה הפסח בהכרח לפני האביב, ובשלש מאות ושלשים שנה יהיה פסחם לפ"ז בתשרי!

הערות על איזה לימודים בסגולות המספרים להחכם ר' אברהם אבן עזרא ז"ל׃

הראב"ע בבאורו על התורה שמות ג' ט"ו משבח את אותיות אהו"י כדרכו, לתת להם יתרון מצד הסגולה מכל המספרים שבין א' וט', מפאת כי האותיות ההם הם אותיות שם הוי"ה, ושם אהיה אשר אהיה; ומאריך שם הרבה מאד׃ ואני אעתיק אך קצת הסגולות ולא כלן ואלה יקישו על השאר׃ וז"ל: ודע כי האחד סוד כל המספר ויסודו ושנים תחלת מספר הזוגות ושלשה תחלת מספר הנפרדים׃ (A) והנה כל המספרים הם תשעה מדרך אחת והם עשרה מדרך אחרת, ואם תכתוב התשעה בעיגול ותכפול הסוף עם כל המספר תמצא האחדים שמאלים והעשרות הדומות לאחדים לפאת ימין; ובהגיעך אל חמשה שהוא אמצעי אז יתהפכו המספרים להיות העשרות אחדים והאחדים עשרות׃ (B) והנה יהיו האמצעיים במספר עשרה הם שנים, והם חמשה וששה׃ ואלה ארבעתם אהו"י הם הנכבדים וכל מספר מרובע ששם אחד נוסף על המרובע ככה יש בשרשו וככה בדומה לו׃ וכן במרובע חמשה חמשה ובמרובע ששה ששה; אלה הד' מספרים לעולם שומרים עצמם במרובעת וזהו מעלתם על כל המספרים המרובעים עכ"ל׃ והדברים האלה חזר ושנאם בספרו השם (דפוס פיורדא) אך במעט

שינוי לשון, ובספריו האחרים כמו מאזנים, צחות, שפה ברורה ועוד, בדברו ג"כ על אותיות אהו"י על היותן נחות ·

וכדי לבאר כוונת הרב בפרט נשים המספרים מן א' עד ט' בעגול, ועין כל אדם יראה שמכפלת התשעה בעצמו הוא כמספר ח' עשרות הכתוב לשמאל התשעה עם עוד א' אחרי הכתוב מימין התשעה שהם יחד שמונים ואחד · וכן מכפלת התשעה בשמונה הוא כמספר ז' עשרות הכתוב משמאל השמונה עם עוד ב' אחדים הכתוב לנגדו כפאת ימין שהם יחד שבעים ושנים · וכן מכפלת התשעה בשבעה הוא כמספר ו" עשרות הכתוב אחרי השבעה עם עוד ג' אחדים הכתוב לנגדו בימין, שהם יחד ששים ושלשה: וא"כ מספרים השמאלים שהם ח, ז, ו, ה, יורו על עשרות, ומספרים הימנים ט, א, ב, ג, ד, יורו על אחדים; אמנם בבוא לכפול התשעה בחמשה ישובו מספרים השמאלים להיות אחדים והימינים עשרות · והיה א"כ מכפלת הט' בה' כמספר ד' עשרות הכתוב מימין החמשה ועוד ה' אחדים הכתוב לנגדו בצד שמאל, שהם יחד ארבעים וחמשה · והכונה בזה בכלל שהעשרות ילכו מצד שמאל (ממספר ח' עד א') לצד ימין, ונהפוך הוא במספרי האחדים, כי המה ילכו ממספר א' עד ח' מימין לשמאל; ובהכרח יתחייב מזה שיפגשו זה את זה במספר הד' והה', כי אז יתהפכו האחדים לעשרות והעשרות לאחדים כדברי הרב · ובדבר סגלת שני המספרים האמצעיים חמשה וששה אשר הזכיר הרב הוא פשוט, כי מרבע ה' הוא כ"ה, ומרבע ו' הוא ל"ו, ולפ"ז הה' והו' אינם נשמטים ממרובעם ונמצאים תמיד, לא כן יתר המספרים שבין הא' והט' · ועוד הוסיף המחבר בספרו השם לדבר וז"ל: (C) וככה אם נעשה עגול ונכתוב

9
8 1
7 2
6 3
5 4

בו ט׳ מספרים ונשים יסוד האחד שהוא סבת המספר גם ט׳ שהוא סוף המספר; והנה יהיה אחד במרבע ט׳ כמו שהוא במרבע אחד, והנה אם יהיה בשרש ב׳ ראוי להיות מרבעו ד׳ נוספים על המרבע שלפניו, ואם בשרש ב׳ יחסר ממרבע הקרוב אליו ד׳ שהוא מרבע ב׳ גם הוא רחוק מסוף ט׳ ב׳ · וככה ג׳ עם ז׳, גם ו׳ עם ד׳; ונשאר ה׳ אמצעי ע״כ במרבעו ה׳, עכ״ל · והנה כונתו בזה: שמספר האחדים במרבע א׳ שהוא ראשון במספר שוים תמיד לאחדים דמרבע ט׳ שהוא אחרון במספר, כי מרבע הא׳ הוא א׳ ומרבע הט׳ הוא פ״א, וא״כ האחדים בשני המרבעים האלה הוא א׳ · וכן שוים האחדים ממרבע מכפר הב׳ שהוא ד׳ אל האחדים ממרבע הח׳ שהוא ס״ד· שהוא ג״כ מרבע השני ממספר ט׳ אחורנית, ובשניהם האחדים ד׳ · וכן מרבע הג׳ הוא ט׳ ואחדי מרבע הז׳ (שלישי מן ט׳ אחורנית) שהוא מ״ט, המה ג״כ ט׳ · וכן מרבע הד׳ הוא י״ו ומרבע הו׳ הוא ל״ו ובשניהם האחדים ו׳ · אפס מספר הה׳ אין לו זוג וע״כ אחדי מרבעו הם כמספר שרשו ה׳ ·

הנה במשכל ראשון נראה לכל קורא כי מאלקים יצא לו הדבר ואמת שפתיו תבענה, אולם אחרי עיון מעט ירא כל משכיל כי אין בשלשת הלימודים האלה מאומה · (בלימוד A) נניח שמספר האחרון היה ז׳ וא״כ המספר שאחריו היה שמונה (והרבות נכנה בשם שמונות תחת עשרות במשל האחר), ונכתוב כמו כן הז׳ מספרים בסדר העגול כמו הט׳ הנז׳, ויהיו לפי כן כל מספרים השמאלים ו, ה, ד, לשמונות, וכל מספרים הימנים ז, א, ב, ג, לאחדים, ובין ד׳ וג׳ יתהפכו האחדים בשמונות, אלה לימין ואלה לשמאל כנז׳; והיה א״כ להנחתנו מכפלת

7
6 1
5 2
4 3

שבעה בשבעה כמספר ו׳ שמונות (≐ 48) הכתוב אחרי הז׳,

ועוד א׳ אחרי הכתוב למולו בפאת ימין שהם יחד מ״ט · רק שלפי השטה החדשה היה לנו לכתוב ס״א תחת מ״ט, מפני שהס׳ היה אז מורה על ששה שמונות ולא על ששה עשרות כבשטה הכללית · ובהכרח המספר אחד הוא לשניהם · וכן היה מכפלת השבעה בששה כמספר ה׳ השמונות הכתוב אחרי מספר הששה עם ב׳ האחדים הכתוב לנגדו בימין; רק שלשטה החדשה היינו כותבים נ״ב תחת מ״ב, והיה הנ׳ מורה על המשה שמונות ולא על חמשה עשרות כנ״ל; וכן היה מכפלת השבעה בארבעה כמספר ג׳ שמונות הכתוב אחרי מספר הד׳ מימין (אחרי נתחלפו מקומות האחדים והשמונות כנז׳) עם מספר ד׳ האחדים הכתוב לנגדו משמאלו, והיה לנו לכתוב ל״ד תחת כ״ח והל׳ היה מורה על ג׳ שמונות ולא על שלשה עשרות · ולא רק הט׳ והז׳ הם בני סגולה, זולת כל שטה שבעולם דרך אחד להן · ועל פי הקי האלגברא הוא פשוט מאוד: אם נכנה $\int$ מספר האחרון תהיה כזאת:

$$\int^2 = 1 + (\int - 1)(\int + 1)$$
$$\int(\int - 1) = 2 + (\int - 2)(\int + 1)$$
$$\int(\int - 2) = 3 + (\int - 3)(\int + 1)$$
$$\int(\int - n) = n + 1 + (\int - n - 1)(\int + 1)$$

(בלימוד B) נניח שמספר האחרון היה ה׳, ותחת עשרות היו ששות, והיו שני המספרים האמצעיים שבין א׳ וו׳ מספרי הג׳ והד׳; ומרובע הג׳ שהוא ט׳ היה לנו לכתוב 13, כי הט׳ הוא לשטה הכללית המפורסמת, ולא כן היה לשטה החדשה, כי לא היה לנו רק חמש תמונות תחת תשע · והיה לפ״ז 1 במדרגת הששה ולא העשרה · וכן מרובע הד׳ שהוא י״ו היה לנו לכתוב 24 והיה 2 מורה על שתי ששות ולא עשרות; ולפ״ז נראה בעליל שמספרי הג׳ והד׳ שהמה האמצעיים בין

א׳ ובין ו׳ היו שומרים עצמם במרבעת כבמשל הרב׳ וכן אם נניח להיות מספר האחרון י״ג, והיו ארבע עשרות החת עשרות: והמספרים האמצעיים היו ז׳ וח׳, אשר במרבעם יעלו כמו כן את שרשם ולא ישמטו לעולם׳ וכלל האלגברי כזה הוא. שכל המספרים מן 2, 6, 10, 14, 18, ... n, ההולכים הלוך וגדל עם ארבע ארבע, יהיו תמיד אחדי מרובעי שני המספרים האמצעיים כמספר שרשם׳ וכמו שמספרי חמשה וששה עושים במרבעם ג״כ חמשה וששה להיותם מספרים האמצעיים שבין 1 ובין 10, כן יעשו מספרי הג׳ והד׳ במרובעם ג״כ ג׳ וד׳, אם המספר ה׳ יהיה האחרון בשטה חדשה, ויהיו אז אמצעיים בין 1 ובין 6׳ והדבר קל להבין׳

(בלימוד C) באמרו שאחדי המרובעים ישתוו תמיד לפי מרחקם מראשיתם וסופם כנז׳, נניח כמו כן שמספר האחרון היה ז׳, והיו א״כ שמונות תחת עשרות, ולפ״ז היה לנו לכתוב מרבע ז׳ (שהוא מ״ט לשטה הכללית) ס״א כבמשלנו הראשון, והיה מספר אחדיו ג״כ א׳ כמו במרבע א׳׳ וכן היינו כותבים מרובע השני מן האחרון שהוא מרבע ו׳ (ל״ו לשטה הכללית) מ״ד, והיה המ׳ מורה בו על ד׳ שמונות ולא על ד׳ עשרות, ולפ״כ היו ד׳ אחדיו כמו אחדי המרובע ב׳ שהוא השני מן הראשון, שהם ג״כ ד׳׳ וע״פ חקי האלגברא יתבאר בכלל, אם נכנה $\int$ מספר האחרון, כזאת:

$$1^2 = \int^2 - (\int - 1)\,(\int + 1) = 1;$$
$$(1+1)^2 = (\int - 1)^2 - (\int - 3)\,(\int + 1) = 4;$$
$$(1+2)^2 = (\int - 2)^2 - (\int - 5)\,(\int + 1) = 9;$$
$$(1+n)^2 = (\int - n)^2 - (\int - 2n - 1)\,(\int + 1) = m;$$

ובסגולות רבות אין מספר כאלה מלא הראב״ע כל הארץ כבודו, כי שנאם ותזר ושנאם בכל ספריו, ואחריו מלאו

כמה מחכמי ארץ ואנשי שם; כמו המזרחי בספרו מלאכת המספר שהראה שם גדולות ונפלאות הלימודים האלה לעין כל, ועוד רבים אחרים כמוהו, ויוסיפו פירוש על פירוש וכלם העלו חוח בידם ׃ וכן כל סגולות המספרים הספורות לו בספרו השם ובמקומות אחרים תלויות על בלימה ואין בהן ממש ׃ ומה מאוד נפלאתי על חכמי זמנינו כי ישישו כי ימצאו מלוא חפנים סגולות כאלה ממנו, ויאבדו זמן לבאר ולפרש כוונת הרב בטוב טעם כמו שד"ל החכם ואייכענבוים ועוד, ויחמרו דברי הרב בחמר ובזפת מבחוץ מבלי הביט אליהם מבית ׃ כאשר נזכיר פה לפנינו את הלימוד הנמצא ביסוד מורא להראב"ע ובבאורו על התורה אשר עליו באו בבאורים עד למרבה ׃

החכם שמואל דוד לוצאטו ואחריו החכם יעקב אייכענבוים בארו מאמר אחד לראב"ע הכתוב בבאורו על התורה ושנוי בספרו יסוד מורא אשר נדפס זה זמן לא כביר (עיין כרם חמד שני ורביעי) ׃ שניהם כאחד הוציאו כוונת הרב לאמור: אם ארך האלכסון באיזה עיגול הוא עשרה, ויומשך יתר אחד בתוך העגול אשר ארך היתר הזה הוא שלישית האלכסון ההוא, באופן שהקצה האחד מן היתר יפגוש בקצה האחד מן האלכסון; ומן הקצה השני מהאלכסון יומשך יתר אחר אשר הקצה השני ממנו יפגוש בקצה השני מן היתר הראשון, אשר לפי זה יהוה משלש נצב הזויות, יהיה שטח שני משלשים כאלה (ר"ל מרבע שלם הנבנה משני אלה המשלשים נצבי הזויות) כשטח המרבע שארכו מדת קו ההקף ורחבו אחד, שהוא עשירית האלכסון, ולסבה זאת גדלה מעלת העשרה בעיני הראב"ע, להיות הסגולה הזאת לא תמצא אם מדת האלכסון תהיה יותר או פחות מעשרה ׃ ע"ז נשיב דברינו: — אם נקח מדת האלכסון שלש עשרה (גימטריא אחד) ונבנה משולש אחר בתוך העגול באופן הנ"ל

אשר צדו האחת תהיה רביעית האלכסון, יהיה ג"כ שטח שני המשולשים כאלה כמרובע שארכו מדת ההקף השלם ורחבו אחד שהוא חלק שלש עשרה מן האלכסון, ולפ"ז תהיה גם סגולה מיוחדת למספר שלש עשרה· ועוד באופן אחר אם תהיה מדת האלכסון שש עשרה (רמז לאותיות י"ו חצי שם הויה) ונבנה משולש בתוך העיגול בתנאי הרב אשר צדו האחד תהיה חמישית האלכסון, יהיה שטח השני משולשים ג"כ כמרובע שארכו קו ההקף ורחבו אחד שהוא חלק שש עשרה מהאלכסון· ועוד סגולה נפלאה מכל אלה תהיה אם נקח מדת האלכסון ששה ועשרים (כמנין אותיות הויה), ונבנה משולש בתוך העיגול שרחבו שמינית האלכסון, יהיה גם שטח שני המשלשים כאלה כשטח המרובע שארכו קו המקיף ורחבו אחד כשיעור חלק כ"ו מהאלכסון· ועוד סגולה יותר נפלאה מכל אלה, אם נקח האלכסון מ"ב (נגד שם של מ"ב) ונעשה משולש באופן הרב שרחבו יהיה חלק שלש עשרה (גימטריא אחד) מהאלכסון, יהיה שטח שני המשלשים כשטח המרובע שארכו ההקף ורחבו אחד מן אותן מ"ב· וכן נוכל למצוא סגולות כאלה עד אין מספר, והכל יהיה תלוי בהסכמת ארך האלכסון וארך צד האחד מן המשולש· וא"כ נשאל את פי החכמים המבארים מדוע בחר הרב במשולש שארך צד האחת ממנו היא שלישית האלכסון ולא אחר? לו הזכיר הרב גם מעלת השלשה לרמוז על שלישית האלכסון לאמור כי מדת השלשה והעשרה משולבות הנה בשם אלקים החרשנו, אבל אחרי בחר במשולש אחד אשר יאות אך למספר עשרה ולא למספר זולתו, נשאל מה האות על הסגלה הזאת? ועוד אלו היה התנאי אשר הזכיר הרב מכוון מאד עם ערך קו ההקף אל האלכסון בלי תוספת ומגרעת אמרנו גם אנו כי יד אלקים היא זאת; ולא היינו מצטרכים לבקש חשבונות רבים אשר

נערכו לנו מקדמונינו לידיעת ערך קו ההקף, כמו מאדרכמידוס ואחרים, כי שטח המשולשים השנים קל לדעת ע"פ מופתי פיתגרוס, והיה לנו רק לחלק את השטח ההוא ע"י עשרה כדי למצוא על פי זה את ארך ההקף בצמצום מאד; אפס גם בלימוד הרב לא יתאימו השני ערכים זה עם זה באמתת המאטמאטיקא, וא"כ איפה איך נוכל להודות כי יש בו סוד גדול? ע"כ חשבנו למשפט כי אין בסגולה הזאת יתרון על כל יתר הסגולות אשר לו; ואך להראות עוז החשבון והשיעורים הביא כל אלה ·

בקרת ספר כלי הנחשת להראב"ע אשר נדפס בקעניגסבערג ע"י החכם צ' ה' ח' ט'· *)

הספר כלי נחשת המיוחס להרא"בע הוא באור על מלאכת כלי האיצטרלוב לבתלמיוס למדוד על פיה גובה הככבים ומקומותיהם בשמים וכאלה מדות אחרות בעניני התכונה· הספר הזה היה בכתובים בין אוצרות הספרים באיזה ערי המלוכה, ובעיני ראיתי העתקה אחת באוצר הספרים בקרית פאריז, ובאמרת לא אערבנו אם הוא הוא אשר נדפס בקעניגסבערג שנת התר"ה ע"פ הצח"ט, יען לא שמתי לבי אל הכ"י כראוי אחרי שמעתי כי כבר יצא לאור שם· ואומר אולי יקרה הנדפס לפני אז אשים עיני עליו, ועתה כאשר בא לידי לא אחדל מדבר דבר על אודותיו·

בראש השקפתי חשבתי מחשבת המוציא לאור והדומים לו כי הספר הזה נולד מהראב"ע, אבל אחרי העיון תפוג לבי להאמין במחשבה זאת, ויתכן כי מחבר אחר קרא את שם הראב"ע עליו כאשר נעשה עם ספרים אחרים; כי קשה עלי מאד ליחס ספר מוקשה כזה להחכם הראב"ע, אם לא

---

*) הוא הנקרא בשמו המפורסם צבי הירש חן טוב, או עדלמאן, אשר הוציא לאור סדור הגיון לב, וספר כפתור ופרח ועוד, ואני אקראהו בנוסח הבקרת בשם הצח"ט·

שנאמר כי רוב המעתיקים היו בעוכריו, ואותות גדולות לנו על אמתת משפטנו זה, כי כל איש היודע דרך לשון למודים להראב"ע ז"ל יודה כי לא שפתותיו דוברות בספר הזה, זולת דברי מחבר אחר המה אשר רצה לכוון דרך לשונו ללשון הראב"ע לבחור איזה ממאמריו הקצרים הנמצאים הנה והנה אבל קלע אל השערה והחטיא מאד · כי רובו ככלו דברי ככד פה המה, ואף כי ידיעת מלאכת איצטרלוב לבתלמיוס לא נעלמה גם ממני*), בכל זאת לא אוכל להצדיק את דברי מחבר כלי נחשת בכל פנים; כי כלו אין בו מתום,

---

*) וזאת המלאכה: חבר שני גלגלים שוים בגדלם באופן שיחתכו זא"ז על זויות נצבות, ויצייר האחד חגורת המזלות, והשני יצייר את הגלגל העובר על נקודות סרטן וגדי (תקופת הקיץ ותקופת החרף) · הבא שני צירים קטנים בתוך שני צירי חגורת המזלות (והוא בגלגל העובר על סרטן וגדי) באופן שיתארכו מעט גם מחוץ להגלגלים, ושים על הצירים האלה גלגלים אחרים מחוץ ומבית אשר יסובו סביב הצירים או הגלגלים השנים הנ"ל בלי מכשול, ובהכרח ירמזו על מעלות הארך · הבא עוד אופן קטן בתוך שטח גלגל הפנימי ותן עליו שתי טבעות קטנות זו קבל זו ונקב לכל אחת מהן אשר על ידן תמצא רוחב המעלות מכל כוכב, אחרי תיקון הכלי על נכון, ר"ל אחרי הובא שטח גלגל המזלות של הכלי בתוך שטח גלגל המזלות האמתי; וכדי לעשות זאת צריך שיעשו שני צירים קטנים אחרים בתוך גלגל סרטן וגדי אשר יהיו צירי גלגל המשוה, וכל הכלי נתלה או בפנים גלגל תמוכי אחד הכולל בתוכו כל יתר הגלגלים, והוא בשטח אופן חצי היום למקום העיון · ולהיות סימני המעלות נרשמים בחגורת המזלות מחוץ ומבית, צריך ליישר הגלגלים החיצוניים אל המעלות מאורך השמש לפי סדר לוחות השמש, ואז צריך לסבב כל הגלגלים כלם סביב צירי המשוה עד כי שטח חגורת המזלות גם שטח גלגל הארך החיצוני יעבורו דרך השמש מכוון, אז הכלי ערוכה על נכון · ואז יש להטות הגלגל הפנימי עם טבעותיה המנוקבות נגד פני הירח, והזויות הנמצאת על הגלגל הזה הוא רוחב הירח; אולם הזויות הנמצאת על צד הפנימי ומחגורת המזלות הוא ארך הירח · וכאשר יהיה העיון על הכוכבים יספיק להביא שטח הגלגל החיצוני מן הארך לעבור תחת הירח או כוכב אחר, אחרי העריך את הגלגל ההוא נגד ארך הירח או הכוכב, והעיון ימצא כמו למעלה · עין המעיין לפי כלי בתלמי מקומה בציר העולם ·

ואין שורה או שורותים בלי שגיאות מה, תהיינה שגיאות הסופר או שגיאות מעתיקיו, וכלו באין סדר, עד כי חשכו דבריו חשכת ליל׃ באסיף שנה הבאה איה״ש אבאר את תכונת כלי איצטרלוב לבתלמי עם ציור הכלי כנכון, ואך מקוצר הזמן בשנה הזאת לא עשיתי כלבבי הפעם׃

בדברי על תכונת הספר הזה לא אוכל התאפק מהגיד מלה או שתים על הצח״ט אשר הוציאו לאור׃ הוא יודיע בראש הקדמתו כי העתקות אחדות באו לידו ובתוכן העתקה אחת הנמצאה ת״י הח׳ ר׳ שלמה בן יואל מרובנא, והעתקה אחרת הנמצאה ת״י החכם ר׳ חיים מיכאל מהאמבורג ועוד העתקות אחרות, והצח״ט מתפאר לאמור כי מצא כלן עולות בתכנית אחת עם העתקה אשר היה בידו הנכתבה ביד מעתיק אחד שמואל שמו בעיר פראג בשנת השצ״ג׃ עוד הוסיף הצח״ט לדבר כדברים האלה: ״ולא ערבה לבי להוסיף פשר באור דבר על גוף ההוברת הזאת, יען אשר נודע כי כעת דרך אחר לתוכני זמנינו כפי דעת קאפערניקוס, וע״כ לא מצאתי התועלת בזה׃״ מי לא ימלא שחוק פיהו בשמעו דברי אולת כאלה? האם במאמרו זה יטעה את הרבים לאמור כי גם חכמת התכונה לא התנכרה אליו? פתי יאמין לכל דבר היאמין כי גם שועל בנביאים? היחשוב כי רק קריאת שם קאפערניקוס לבדה תבראהו לתוכן על רגל אחד? יאמר נא הצח״ט התוכן החדש, או בשטות שתים, מה לשטה חדשה או ישנה עם כלי חוזי בכוכבים? האם שנה קאפערניקוס את מערכות השמים בשטתו? האם לא יסבו צבאיה בלכתם יום יומם כתמול שלשום? מי לא ילעג אחרי ראותו לוח הטעות אשר ערך הצח״ט בסוף הספר? מי לא יבין מתוך לוח הטעות הזה כי קצרה יד הצח״ט לבקר בענין הספר הזה, וכי אך לשוא הבטיח את קוראי הספר כִּי כִוֵּן כל ההעתקות אשר הזכִיר לְיַשֵׁר אֵלֶה לאֵלֶה? כי כל

הטעות אשר תקן בלוח שלו אף נער בן חמש יכתבם מבלי ראות לוח הצח"ט, והטעות הראויות באמת לתיקון לא הגידי הנה נזכיר פה מעט מהם הנמצאים בעמודים הראשונים לבדם; עמוד ז' שורה י"ב: "ונקראת לה האם" צ"ל ונקראת האם· שם בשורה ה' מלמטה: "והאלכסון" צ"ל ומהאלכסון· עמוד ח' שורה ז': "בצפון" צ"ל במערב· שם שורה ט' מלמטה: "והרבוע הרביעית מתחיל ממערב ומשלים בדרום" צ"ל והרביע הרביעית מתחיל מצפון ומשלים במזרח· עמוד ט' שורה י"ד: "פני האם ישתנו הסובב" אולי צ"ל פני האם יש בתוכה סובב, או ישתנה ויסובב, או פני האם הסובב ישתנו· עמוד י"ג ט': "שיכנס אל אור השמש" צ"ל שיכנס אור השמש· שם ט' מלמטה: "שתקבץ כל האויר" צ"ל כל האור· וכאלה נמצאות שגיאות אין מספר תוך כל הספר· ואלו רציתי לספור כלם יעלו לספר גדול כמו כלי הנחשת עצמו· ועוד אם לא חפץ הצ"חט לבאר דברי הרב לקוראי הספר, מסבת קאפערניקוס אשר בלבל את שכלו, הלא היה לו לכל הפחות לתת בסוף הספר הציור האמתי אשר בעבורו נכתב כל הספר, והוא בכסלתו נשען על הציור בענין האיצטרלוגיא אשר נתן בסוף הספר והאמין כי אחד הוא, והוא האיצטרלוב! צחוק עשה לנו הצח"ט בזה· פתי יאמין לכל דבר מדוע לא האמין גם לזה: כי ימים יבואו וראה איש את פעלו וחרץ האיש משפטו כי לא ידע הצ"חט בין ימינו לשמאלו, האם תספיק לנו הצורה על סגולת תאיצטרלוגיא המוסכמת כרצון איש ואיש וענינה נהוג ע"פ מקומות אותות השמים הנמצאים ע"פ עיוני כלי האיצטרלוב, להראות מלאכת הכלי ההיא? כבר אמרו המושלים "בגדול ממך בל תדרוש, במה שהורשית התבונן, ואין לך עסק בתכונה·"

צ.

רַעַת דּוֹרוֹת׳

מאת החכם דוקטור צבי זאמערהויזען, יושב בריססעל׳

להזכיר הקורות מימי קדם עד הנה, לכל דור שיר או בית מיוחד משני חרוזים׳ דלת וסוגר: האות הראשון מכל סוגר מורה מספר האלפים, ומספר האותיות מהמלות הגדולות באמצע או בסוף הסוגר מורה מספר המאות והעשרות והאחדים ממספר השנה לבריאת העולם, לדעת סדר עולם רבא וזוטא, יוחסין, צמח דוד וכ"ו׳

חלק ראשון, מבריאת העולם עד חרבן בית שני׳

א, המבול 1656 ליצירה׳

המבול היה על הארץ כי השחית כל בשר דרכהו
איש אחד נותר עם משפחתו נח צדיק תמים בדורהו׳

ב, דור הפלגה 1996

אנשי דור הפלגה אמרו הבה נעלה השמימה
אמנם הפיר אלהים עצתם ויפיצם עלי כל האדמה׳

ג, ירידת יעקב למצרים 2238

בן שלשים ומאת שנה ירד ישראל מצרימה עם זרעו,
בארץ גושן גר עם צאנו ורכושו ויברך יעקב את פרעה׳

ד, יציאת מצרים ומתן תורה 2448

משה אחרי הוציאו את ישראל ממצרים ביד רמה
במדבר סיני הביאם וקבל על ההר תורת ד" תמימה׳

ה, כבישת הארץ **2489**

אחרי העבירו בני ישראל את הירדן לצבאותיהם
בן נון כבש מלכי כנען נתן ארצם נחלה לשבטיהם·

ו, המלכת שאול **2882**

ויהי כי זקן שמואל ובניו לא הלכו בדרך נכונה
בן ימיני גבה קומה מלך על ישראל בראשונה·

ז, בנין בית ראשון **2928**

ארבע מאות ושמנים שנה לצאת בני ישראל ממצרים
בנה שלמה בן דוד בית מקדש לאלוה בירושלים:

ח, הפרדת המלוכה **2964**

לא ארכו הימים וקרן בית דוד נגדעה
בימי רחבעם בן שלמה בנו המלוכה נקרעה·

ט, גלות עשרת השבטים **3205**

אחרי מלוך על עשרת השבטים מלכים תשעה ועשרה
גלו מארצם עם המלך הושע בן אלה אשורה·

י, חרבן בית ראשון **3338**

בשנת תשע למלך צדקיהו נחרב הבית עד יסודותיו
גדע כל קרן ישראל וממרום שלח אש בעצמותיו·

יא, בנין בית שני **3412**

אחרי כלות תחת דריוש לגלות בבל שבעים שנה
גברה יד עזרא ונחמיה וחנכו בית אלהים ברננה:

יב, סתימת חחזון **3442**

בכל זאת לא רמה קרן ישראל ובמשמניו שלח רזון
גם בימות חגי זכריה ומלאכי נסתם היה מקור החזון·

יג, מלכי חשמונאים **3621**

מי כמוך בגבורים יהודה על ידיך נעשה נס חנכה
גם ציץ נזר הקדש שמו על ראשך גם כתר מלוכה·

יד, חרבן בית שני 3828

בתשיעי לחמישי יום מאז ליסרנו נועד ולענשנו
גבר שנית האויב ונשרף ציון זה מקום מקדשנו׃

חלק שני, מחרבן בית שני עד זמננו׃

טו, חבור המשנה 3980

רבי שחבר המשנה לכל ישכחו דת ודין וחוק
גדול ליהודים היה ושם כבוד גדלו יצא עד למרחוק׃

יו, תלמוד ירושלמי 3990

רבי יוחנן שכלה לבאר המשנה ולחבר התלמוד בירושלים
גבר מכל אחיו בתבונה ושכל ומדע וגם ביפיו לעינים׃

יז, חשבון העבור 4118

מי כהלל הנשיא אשר גם גדולה גם תורה נפלו לו למנה
דעה וחכמה רבה משכלו יצאה זה חשבון עבור השנה׃

יח, תלמוד בבלי 4260

בבבל חברו התלמוד רבינא ורב אשי ולהם שם כגבורים
דרשו וחקרו היטב טרם כלוהו למען היותו לחק לדור דורים׃

יט, כת הקראים 4515

הקראים סרו מאחרי חכמים ושמו רב ענן לנשיא עליהם
דברי המשנה והתלמוד הן המה נחשבים כאין בעיניהם׃

כ, סוף הגאונים 4797

רב האי גאון הרביץ תורה בישראל ורב טוב דרש לעמו
דור הגאונים השלים אמנם היה לפי ערכו ראש לכלמו׃

כא, תקנות רבנו גרשון 4830

רבנו גרשון על דבר תקנותיו נודע לשם ולתהלה
דרבי התלמוד הרחיב גם האיר עיני עדת הגולה׃

כב, יד החזקה להרמב"ם **4939**

ממשה עד משה לא קם כמשה בן מימון בחברים
דרך הורה לנבוכים אך הטיב ביד חזקה אשר הרים·

כג, ארבע טורים **5100**

לחבר ארבע טורים ולהורות אורח חיים ודרך יושר
היתה יד אלהים עם המאור הגדול יעקב בן אשרי·

כד, אברבנאל **5269**

אחרי מצאו חן וחסד בעיני מלך ספרד והשרים
הגלה עם הגולה ארון יצחק אברבנאל ראש המחברים·

כה, בית יוסף **5335**

מה שבעל הטורים החל, יוסף קארו כלהו בכל מאודו
הוא ערך מערכה על שלחן טהור ובכסף משנה הוריד בידו·

כו, מנשה בן ישראל **5418**

בעבור אמונתו ועמו מנשה בן ישראל ספרים חבר
התיצב לפני נגיד עם גם בשלומם הטוב כל אשר דבר·

כז, הרמבמ"ן **5546**

בספרי נתיבות השלום מועדי שחר ופידון וירושלים
הודיע משה בן מנחם כי מתוק האור וטוב לעינים·

כח, הסנהדרין בפארים **5566**

לבחון משפט ישראל בצרפת מושל הארץ גבור מלחמה
האסיף סביביו אצילי העם אנשי אמונה ואוהבי חכמה·

פרטי הקורות לבני ישראל מאת המסדר׃

הפרטים האלה נעשו על הקורות הסך השר נתנו גלות הנ״ל לדוקטור זומערסויזן: המלות הכתובות יבחרו את עניני הקורות, ומחירי אותיותיהן ירמזו על פרט קטן בכל אלף, ובשנה הבאה אי״ה נסדרם דרך שיר׃

חלק ראשון, עד חרבן בית שני׃

1656 א, ויבוא מבול ההוא על פני הארץ׃
1996 א, בימי פלג נפלגו אנשי ארץ׃
2238 ב, ויגד אל יוסף בוא אביו׃
2448 ב, אז הובאו ממצרים׃
2489 ב, אז באו אל ארץ הטובה לנחלה׃
2882 ב, שאול החל מלכותו׃
2928 ב, ויבן שלמה בית טוב ליהוה׃
2964 ב, והממלכה נקרעה מן דוד וזרעו׃
3205 ג, בן אלה ואחיו גלו ואבדו יחדו׃
3338 ג, בהרום היכל׃
3412 ג, בוא ימי היכל עזרא׃
3442 ג, אז עמד חזון האלהים מהנביאים׃
3621 ג, אז עת ימי חנכה׃
3828 ג, ויהרם בנין ההיכל השני׃

חלק שני, מחרבן שני עד זמננו·

3980 ג, סדרי המשנה מחוברים·
3990 ג, רבי יוחנן מביא הירושלמי·
4118 ד, ימי החמה (סוד העבור)·
4260 ד, חבורי בבלי·
4515 ד, עֲזֹב מלין דרבנן·
4797 ד, וברב האי תמו הגאונים·
4830 ד, אבינו רב גרשון·
4939 ד, רבנו משה מימוני אב ליד החזקה·
5100 ה, ספרי ארבע טורים לריב"א·
5269 ה, אדון יצחק (אברבנאל)·
5335 ה, הצליחו ידי יוסף (בית יוסף)·
5418 ה, חי המנשה·
5546 ה, משה בנו המנחם·
5566 ה, ועד חכמי היהודים לפאריז·

ח י ד ה

פרץ טעם אכל מלא פה ולאכלו לא אבה
זרח גם הוא טעמו באין פה אכל דשן ושבע·

והפתרון פה שאסר הוא הפה שהתיר·

בינו זאת אתם מחקרי תושיה
השליכו הפסלת ותמצאו סלת נקיה·

מאיר יאזעף·

התגלות כוכבים חדשים בשנתים האחרונות אשר לא נודעו עד היום הזה׃

ח, כוכבי דשביט (קאָמעטען)׃

א, נתגלה בעשרים לחדש פֿעברואר 1846 ע"י החוזה דע וויקא ברומי׃

ב, ע"י בראָרסען בששה ועשרים לחדש ההוא, ותקופתו מעט יותר מחמשת שנים׃

ג, ע"י הנ"ל בשלשים לחדש אפריל, ותקופתו לפי התוכן אודעמאנס כחמש מאות שנה׃

ד, ע"י דוקטור פטרוס במגדל החוזים בעיר קאַפּאָדימאָנט במדינת נעאפעל, בששה ועשרים לחדש יוניא, ותקופתו לפי התוכן דיארעסט כשש עשרה שנה׃

ה, ע"י דע וויקא ברומי וע"י הינד בענגלאנד בליל תשעה ועשרים לחדש יוליא, ותקופתו עוד לא נודעה׃

ו, ע"י דע וויקא בשלשה ועשרים לחדש זעפטמבר׃

ז, ע"י הינד בבקר תשע עשרה לחדש אקטאבר׃

ח, ע"י הנ"ל בששי לחדש פֿעברואר 1847׃

ט, ע"י פּראָפֿעסאָר קאללא בעיר פארמא בערב ליל שביעי לחדש מאיי׃

י, ע"י התוכן מאָוועז ברביעי לחדש יולי, והוא השלישי אשר התגלה על ידו, השבִיט הזה נראה לעת עיונו קרוב לכוכב הציר׃

יא, ע"י החוזה בראַרסען בעיר אלטונא בעשרים לחדש יולי, ותקופתו לפי התוכן דיאַרֶעסט כשמונה ועשרים שנה ולפי אחרים כמאת שנה׃

יב, ע"י התוכן שווייצער בעיר מאסקווא (קרוב אל כוכב Çassiopeiae) בשלשים ואחד לחדש אויגוסט, אבל לא יֵרָאה בלתי כלי השקפה׃

יג, ע"י האשה התוכנית מיטשעל באמעריקא בראשון לחדש אקטאבר, וע"י דע וויקא בעיר רומי בשלישי לחדש ההוא, וע"י דאוועס בעינו הערומה במקום קראנברוק בענגלאנד בשביעי בחדש, וע"י אשת רימקער בהאמבורג באחד עשרה בחדש ההוא׃

3, כוכבי לכת (פלאנעטען)׃

ידוע כי מלבד הששה כוכבי לכת אשר נודעו להקדמונים, כבר נתגלו במאה הזאת עוד ארבעה, ושמותם לפי זמני התגלותם לעין האדם אלה הם:

א, הוא כוכב אוראנוס (Uranus) המפורסם אשר המציאו התוכן הערשל האנגלי בעיונו׃

ב, צירים (Ceres) ע"י החוזה פיאַזזי בעיר פאלערמא בסיציליען, בראשון לחדש יאנואר 1801׃

ג, פאַלאַס (Palas) ע"י דוקטור אָלבערס בעיר ברעמען בשמנה ועשרים לחדש מארץ 1802׃

ד, יונא (Juno) ע"י דוקטור הרדינג בעיר ליליענטהאל במדינת ברעמען בראשון לחדש זעפטעמבר 1804׃

ה, וועסטא (Vesta) ע"י דוקטור אָלבערס הנ"ל בשמונה ועשרים לחדש מארץ 1807׃

ובשנתים האחרונים עד היום הזה נתגלו עוד ששה
כוכבי לכת חדשים ע"פ תוכני זמנינו · ואלה הם:

ו, אסטרעא (Astrea) ע"י התוכן הגדול פראפעסאר הענקע
בעיר דריססען באשכנז בשמיני לחדש דעצמבר 1845 ·

ז, נעפטון (Neptun) ע"י התוכן ליוועריר בברלין, מאחורי
אוראנוס, בשלשה ועשרים לחדש סעפטמבר 1846,
ואחריו נתגלה בו טבעת כמו אצל שבתאי ע"פ התוכ
לאססעל בליווערפול·

ח, היבי (Hebe) ע"י פראפעסאר הענקע הנ"ל בשנים עש
לחדש יולי 1847 · תקופתה ארוכה מתקופת וועסטא
וקצרה מתקופת יונא·

ט, אירים (Iris) ע"י התוכן הינד בלונדון בערב ליל שלש
עשרה לחדש אויגוסט 1847, אחרי עמל עיונו במערכות
השמים ירחים אחדים· תקופתו קרובה לתקופת וועסטא
ואולי יותר עם ימי מספר·

י, פלארא (Flora) ע"י התוכן הנ"ל בשמונה עשרה לחד
אקטאבר 1847 (קרוב לכוכב בעסעל 48) תקופתו קצר
מתקופות כל אחיו הכוכבי לכת·

יא, מעטים (Metis) ע"י התוכן גראהאם במגדל הצופי
להתוכן קאאפער (Cooper) בעיר מארקריא בענגלאנ
בשמונה ועשרים לחדש אפריל 1848·

באורי כתבי קדש מאת המדקדק הח' יעקב בהכר

והאזניחו נהרות (ישעיה י"ט ו), פירושי מלת והאזני
רבים הם, לפי הראב"ע בבאורו שם האלף נוספה בה, ול
דעת ר' יונה בשרש זנח האלף בה כמנהג לשון ארמי. כ

אִשְׁתִּיו חמרא (דניאל ה׳ ד׳); ולדעת הרד״ק הה״א נוספת והאלף תמורת הא · ולפי אחיו ר״ משה קמחי האלף במקום הא וההא היא לשאלה · ותשובה כוללת לכל הדעות האלה היא: כי לא מצאנו אלף נוספת או הא נוספת מתנועעת בראש התיבה או באמצע כי אם לשמוש, ובהרכבת לשון הארמי אין שום הוראה וע״כ אין דעתם נכונה · ולענ״ד נראה שהמלה מרכבת ככל המלות המורכבות ע״פ צחות לשון הקדש ויופי המליצה; ופה היא מורכבת משרש אזן ושרש זנח, משרש אזן היה צ״ל הֶאֱזִינוּ ומשרש זנח הִזְנִיחוּ, והבט נא וראה יופי המלה הזאת, כי כה אמר הנביא ברוח ד׳ אשר נוססה בו, כי כאשר יאזינו הנהרות כי חפץ ד׳ להפרע ממצרים, בלתי אחור כלל יזניחו; והיה כאשר ישרוק אליהם והאזינו את קולו, אז לא יתמהמהו ויזניחו · ולסבת מהירות ההזנחה אחרי ההאזנה התאחדו שני השרשים במלה אחת לאמור כי רגע ההאזנה תהיה גם רגע ההזנחה · ודבר זה ברור למבין ונכון למוצאי דעת ·

הרה לָלַת (שמואל א׳ ד״ י״ט), המלה הזאת מרכבת מגזרת נחי פ״י וכפולים, כי שרשה ילל, ונחסרה בה פ״א הפעל, כדין כל נחי פ״י, כמו ללדת לדעת ועוד רבות, גם נחסרה העין הפעל לסבת הכפולים כמו מן סבב לָסֹב ומן ברר לָבֹר, ונשאר אך למד הפעל, והתיו נוסף בה לסבה הראשונה אשר הזכרנו כי היא מנחי פ״י ולמד בכ״לם לפניה ·

ולא יַהֵל שם ערבי (ישעיה י״ג ך׳), אפשר לומר כי שרשה נהל, וענין לא יהל שם ערבי הוא כי כל איש ערבי לא ינהל שם את בהמתו יען תהיה הארץ שממה באין דשא וארץ ציה בלא מים, וכן סיים הכתוב ורועים לא ירביצו שם, וא״כ מלת ערבי מקבילה למלת רועים, להיות הערבים רועי מקנה כלם · וכן תמצא גדר המליצה הזאת, פי׳ נהל ורבץ במאמר אחד, גם במקום אחר; בנאות דשא ירביצני

ועל מי מנוחות ינהלני (תהלים כ״ג ב׳), ותהיה מלת יַהֵל מגזרת חפ״נ ובודד בבנינו׃

תִּרְגַּלְתִּי לאפרים (הושע י״א ג׳), לדעת קצרת קשה חלוף ההא בתיו בראש התיבה לפי האומר כי המלה הזאת היא תחת הרגלתי, ולפי האומר כי היא שם על משקל תִּפְאַרְתִּי קשה למה הוטלה הנגינה מלעיל? אמנם לענ״ד יתכן שהיא מרכבת מן פעל ושם׃ ויהיה שיעור הכתוב: ואנכי הרגלתי תרגלת לאפרים, ובא השם אחר הפעל להורות על חוזק הפעולה, כמו יִצְנָפְךָ צְנֵפָה (ישעיה כ״ב י״ח), למען בְּצוֹעַ בָּצַע (יחזקאל כ״ב כ״ז) ועוד רבות׃ וההרכבה היא מצחות הלשון, והנגינה שהיא מלעיל מורה על הפעל והתיו על השם׃

מלת המסדר׃

אל האשה אמר וגו׳ ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך (בראשית ג׳ ט״ז), קללה היא לה; וכעין זה הוא (שם ד ז׳) הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו, פי׳ החטאת רובץ לפתחך בכל פנים, אם תיטיב דרכך או לא תיטיב, ותמיד אליך תשוקתו להדיחך מדרך הטוב, אמנם עליך למשל בו, פי׳ עליך למשול ביצר הרע ולהשמידו מפניך כי בידך הוא׃

ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין וגו״ (שם שם ח׳) פי׳ ויאמר קין בלבו לבצע את מעשהו אשר יזם מכבר להרוג את אחיו מפני חמת הקנאה אשר בערה בו מאז שעה ד׳ אל מִנְחַת אחיו ואל מנחתו לא שעה; ודומה לזה מצאנו בשמואל ב׳ כ״א א׳: ויאמר ד׳

אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים, והנה שאול ככר היה מת אין זכר לו, ואיך יתכן שד׳ דבר אליו בעת ההיא? ועל כרחך נפרש כי אמר ד״ לקיים את אשר דבר על אודותיו מכבר על פי שמואל ·

קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה (שם שם יוד), פי׳ דמי אחיך צועקים אלי בקול, או דמי אחיך משמיעים קול אלי מן האדמה ·

ארור אתה מן האדמה (שם שם י״א), פי׳ יותר מן האדמה כי היא גם היא נקללה על אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיו מידו ·

ויסגור ד״ בעדו (שם ז׳ י״ח), סגר דלתות התיבה בעדו ·

יַפְתְּ אלהים ליפת (שם ט כ״ז), ירחיב גבולו ליפת, על משקל וַיַּשְׁק מנחי ל״ה ·

הרימותי ידי (שם י״ד כ״ב) לשון שבועה פי׳ נשבעתי לד׳ ·

אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך (שם שם כ״ג), מלות ואם אקח מוסבות לשני המאמרים, פי׳ אם אקח מחוט ועד שרוך נעל או מכל אשר לך ·

וגם נתתין ממנה לך בן (שם י״ז י״ו), פי׳ לבד הבן אשר לך מן הגר אתן לך בן אחר גם ממנה, מלת נתתי עתיד לסבת הויו במלת וגם הקודמת לה המהפכת את הפעל שאחריה מעבר אל עתיד ·

כי תבוא על שכרי לפניך (שם למד ל״ג) פי׳ לבקר על שכרי ·

רעה צאן עבדיך (שם מ״ז ג׳), רעה צאן הוא שם התואר לרבים, או ההא במלת רעה היא תמורת יו״ד, כי היה צ״ל רעי צאן ·

וַיַּגֵּד ליעקב (שם מ"ח ב), כמו וַיֻּגַּד ליעקב, או כמו ויגד המגיד ליעקב ׃

לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים (שם מ"ט יו"ד), פי' עד כי יבוא יהודה אל מקום שילה, ולו, פי' אל יהודה, עמים יקהלו ׃

קברו אותי אל אבותי (שם שם כ"ט), כמו אצל אבותי, או במקום אבותי ׃

ויבכו אתו (שם נון ג'), פי' ויבכו על נפשו או על אורותיו ׃

כי ידעתי את מכאוביו (שמות ב' ז"), כי הרגשתי את מכאוביו, ודומה לו ידוע חולי ׃

ושמעו לקולך וגו' (שם ג' י"ח), ואם ישמעו לקולך אז תבוא אתה וזקני ישראל וכו', ודומה לזה וצוך אלהים (שם י"ח כ"ג) פי' ואם יצוך אלהים לקיים עצתי אז ויכלת עמוד ׃

כי דבר ידבר הוא (שם ד' י"ד), כי הוא יוכל לדבר כי כבד פה איננו ׃

הרע לעם הזה (ה" כ"ג), עוד הרע יותר ׃

ושמי ד" (ו' ג'), כמו ובשמי ד', מקביל אל המאמר הקודם וארא וכו' פי' נודעתי להם בשמי אל שדי ולא בשמי ד'׃

ויבוא משה ואהרן (ז' י') מושך עצמו ואחר עמו ׃ ויבלע מטה אהרן את מַטֹּתָם (ז" י"ב), כמו מטותיהם, ולרוב יקרה כן אל השמות אשר סופם לשון רבות ׃

הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים (ז' י"ז), מעל המים, ורק על פי התנועה באויר, וראיה לזאת והך את עפר הארץ ׃ וירם במטה (ז' ד'), וירם את ידו במטה, כמו ויט את ידו במטהו ׃ ולא יכלו מצרים לשתות (כ"א), מקביל אל הכתוב במאמר הקודם ונלאו מצרים וכו' ׃

בלטיהם (כ"ב) כמו בלהטיהם · וימלא שבעת ימים (כ"ה), מלת וימלא מסכה אל מלת שבעת שאחריה וע"כ באה בלשון זכר מפני שמלת שבעה לשון יחיד זכר, כי נהפוך הוא אצל המספרים משאר השמות, ולשון הנקבה במספרים תורה על מספר ל"ז, כמו שלשה או שלשת אנשים תחת שלש אנשים · ובחדר משכבך וגו' (כ"ח), הוספת הביתין היא להורות על תוך המקומות, פי' שיבואו ממקום למקום בתוך הבית ובתוך החדר וכו', כי לולא זאת היה לו לאמור ובאו לביתך ולחדר משכבך וכו' ·

ותעל הצפרדע (ח' ב'), כן בלה"ק לדבר בלשון יחיד להורות על כל המין; כמו ויהי לו שור וחמור צאן ועבד ושפחה, וכן במאמר הקודם והדגה אשר ביאור תמות · למתי אעתיר לך ולעבדיך וכ"ו (ה'), פי' הלמ"ד כמו למען · להכרית הצפרדעים (שם), שלא יוסיפו עלות מן היאור ורק שמה תשארנה, ויהיה פי' להכרית על כריתת בואם או יגרשו ממקומותם · ויאמר כדברך (ו'), מלת יהי נשמטה ליופי הלשון· ויצעק משה (ח'), מלת צעקה לפעמים תורה על תפלה · ויעשו כן החרטמים וכו' ולא יָכלו (י"ד), בחנו לעשות כן ולא עלתה בידם · ותהי הכִּנָּם (שם), כִּנָּם לשון יחיד וכִנִּים לשון רבים, ולא כן ולא כנה כאשר חשבו רבים; ורחוק מאד באור מלת וכן היינו בעיניהם לדעת גזניוס · ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ (ך"), תשחת כמו נשחת, בהשחתה חוזרת ותמידית בלתי נפסקת, ותמיד יורה זמן העתיד על פעולה כזאת · זבחו לאלהיכם בארץ (כ"א), בארץ מצרים הזאת, כי נחסרה ה' הידיעה כדין · הנה אנכי יוצא מעמך (כ"ה), מהיות עמך ·

וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל (ט' ז'), שלח אנשיו לראות במקנה ישראל לראות אם נתאמתו דברי משה מיום אתמול · וזרקו משה (ח'), יזרק משה, דרך

צווי · והיה לאבק (ט') ומעצמו יהיה לאבק ע"פ צווי שלי · אני שֹׁלֵחַ את כל מגפתי אל לבך (י"ד), להתבונתך או לשכלך, בדי שתתן לב להבין כי אין כמוני בכל הארץ, או כפירוש ר"שי ז"ל שפרעה היה בכור בעצמו, וע"כ תבוא המגפה הזאת אל לבו כי בנפשו הוא · כי עתה שלחתי וכו' ותכחד מן הארץ (ט"ו), כל הפסוק הזה הוא דרך תנאי, לאמור: לו חפצתי שלוח את ידי להכות אותך ואת עמך בדבר, ותאבדו כלכם מן הארץ · בעבור זאת העמדתיך (י"ו), קיימתיך בחיים · עודך מסתולל (י"ז), עודך תגור בעמי ותעשה כנגד רצוני להכעיסני · הנים את עבדיו (כ'), הריץ, והוא ההפעיל מן נוס, פי' העיר אותם שינוסו · ואשר לא שם לבו אל דבר ד' ויעזוב וכו' (כ"א), כמו עזב, אך מלת ויעזוב תורה על פעולה חוזרת תמידית, ולו היה כתוב עזב היה פירושו כי עזב את מקנהו בשדה בזדון להכעים, ולא היה כן באמת · ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מלפני ד" והפשתה והשעורה נכתה וכו' (ל'), דעו נא, כי ידעתי כי הפשתה והשעורה נכתה טרם תיראון מפני ד" אלהים · ואולי לא היה כן אם הייתם ממהרים לירא מלפני ה' ·

ולא יוכל לראות את הארץ (י' ה'), פי' ולא יוכל איש לראות, או הרואה ·

כמוהו לא נהיתה וכמוהו לא תסיף (י"א ו"), כמוהו תחת כָּמוֹהָ ·

כי קרוב הוא (י"ג י"ז), האומנם כי קרוב הוא · פן ינחם העם (שם), מלת פן מורה תמיד על הספק ונגזרת מן פנה · כי השבע השביע (יט); כפל המקור יורה על חוזק הפעולה ואמתתה ·

כי ברח העם (י"ד ה"); הֻגַּד לְפַרְעֹה כי כוונת ישראל היתה לברוח, ע"מ שלא לשוב מִצְרַיְמָה עוד · ד" יִלָּחֵם לָכֶם

(י"ד), ד" ילחם במצרים בשבילכם, ואתם תחרישון פי' ואתם לא תעשו מאומה · ונחנו מה (י"ו ז') ואנחנו מה אשמנו · ואין מים לשתת העם (י"ז א'), לפני העם ·

כי אלהי אבי בעזרי (י"ח ד), כי אמר אלהי אבי בעזרי · לדרוש אלהים (טו), אחרי אלהים · אם את הדבר הזה תעשה (כ"ג), פי' להגיד את דעתי לאלהים, וצוך אלהים פי' ואם דברי ימצאו חן בעיניו וצוך לעשות כזאת, ואז ויכלת עמוד, ודומה לו ושמעו לקולך דלעיל · וישב משה את דברי העם אל ד" (י"ט ח"), בא עם התשובה בפיו, ובטרם דברו את דברי העם והנה אמר ד" אליו הנה אנכי בא בעב הענן, ואחרי כלות דבר ד" ויגד משה את דברי העם, והיא התשובה אשר היתה בפיו · מזבח אדמה תעשה לי (כ" כ"ד), אינני חפץ בכבוד כי לי הכסף והזהב נאום ד", ובמזבח אדמה אסתפק ·

ושלח את בעירה (כ"ב ד'), ויסבב שהשרפה תתפשט · אשר ירשיען אלהים (ח), את אשר ירשיען הדיינים · יביאהו עד (י"ב), יביא לו עד · מהר ימהרנה לו לאשה (ט"ו), יוכל לכוף אותה לתת לו מהר ולהיות לו לאשה · אמנם אם מאן ימאן אביה לתתה לו, לפחות כסף ישקול כמוהר הבתולות להשוכב ·

תְּפִלַּת כָּל־בָּשָׂר

(מחת לשון ענגליש מהמשורר פָּאפֶּע)

א, אַב הַכֹּל! שִׁמְךָ מַה נֶּאְדָּרִי
בְּכָל־דּוֹר וְכָל־קְצוֹת־אֶרֶץ מַה נַּעֲלֵיתָ
בְּפִי חָכָם וְקָדוֹשׁ וּפֶרֶא מִדְבָּרִי
אָדוֹן, יְהוָֹה, צְבָאוֹת, הֲלֹא נִקְרֵאתָ׃

ב, רֵאשִׁית הַכֹּל! מִכָּל־יְצוּר נֶעֱלַמְתָּ
תְּבוּנָתִי הֲלֹא מְעָטָּה גַּם קְצָרָה;
אֵדַע אַךְ זֹאת, כִּי אַתָּה רוֹמַמְתָּ
וַאֲנִי כְּעִוֵּר מְגַשֵּׁשׁ בְּאֵין אוֹרָה׃

ג, אָמְנָם פֹּה אֱנוֹשׁ בְּחָשְׁכוֹ בְּאֶרֶץ גְּזֵרָה
לָדַעַת טוֹב וָרָע לְמַרְתֵּהוּ;
וְאַף אִם יַחְדָו הַטֶּבַע וְהַבְּחִירָה
חִבָּרוּ, הֲלֹא בְּיַד גֶּבֶר דַּרְכֵּהוּ׃

(א) בפי חכם וקדוש וג׳, פי׳ מדור דור כודעת לכל מין האדם, החכם הוא הפילוסוף בשם אדון יקראך, והקדוש בשם יהוה, ואף פרא אדם לא לומד בשם לבאות יקראך׃

(נ) ואף אם יחדו וגו׳, האף כי נקשרה הבחירה עם הטבע והיו לאחד, בכל זאת ביד אדם הוא לבחור דרך הטוב׃

ד, כֹּל אֲשֶׁר רוּחַ נָכוֹן יְצַוֵּנִי לְקַיֵּים
מְפַלֵּט מִשְּׁאוֹל נַפְשִׁי, הוֹרֵנִי;
וּמֵרְדוֹף אַחֲרֵי טוּב־הַשָּׁמַיִם,
לַמְּדֵנִי אֲשֶׁר לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת יְצַוֵּנִי׃

ה, בִּרְכוֹתֶיךָ נְתוּנוֹת לִי בְּחַסְדֶּךָ
נָא בַּל תַּשְׁלִיכֵן נַפְשִׁי מִנֶּגֶד,
הֵן אַךְ בְּזֹאת יְשַׁלֵּם לְךָ עַבְדֶּךָ
אִם הַטּוֹב יְקַבֵּל וְלֹא יִבְגֹּד בָּגֶד׃

ו, אָמְנָם בַּל יֹאמַר לִבִּי לְפָנֶיךָ
כִּי לְתֵבֵל זֹאת לְבַד חַסְדְּךָ גָּבַלְתָּ,
אוֹ כִּי אַךְ אֲדוֹן הָאָדָם הִנֶּךָ
הֲלֹא עוֹלָמוֹת אֵין מִסְפָּר חוֹלָלְתָּ׃

ז, נָא בַּל תְּמַהֵר יָדִי מִבְּלִי דָעַת
לִירוֹת חִצֶּיךָ שַׁדַּי בָּאָדָם;
לַחֲרוֹשׁ עֲלֵיהֶם רָעָ, תֵּת בָּם מִגְרַעַת,
אִם לְצוֹרְרֶיךָ אֲחַשְּׁבֵם, וּלְהַשְׁמִידָם׃

(ד) כל אשר רוח וגו', פי' הורני ה' לעשות את כל אשר יצוני רוח נכון אשר בראת בקרבי, יותר מאשר תורני למלט משאול נפשי, וכן תלמדני להזהר מכל אשר יצוני הרוח נכון לבלתי עשות ויותר מאשר תלמדני לרדוף אחרי טוב השמים׃

(ה) הן אך בזאת וגו', פי' אך זאת חפצך שהאדם ישמח בכל אשר תתן לו מבלי התלונן על מתנתך אם מעט אם רב היא׃

ח, אִם יָשָׁר דַּרְכִּי נָא הַחֲזִיקֵנִי
לְבַל יִמּוֹטוּ יָמִין וּשְׂמֹאל פְּעָמַי
וְאִם תָּעִיתִי וּכְשֶׂה אֹבֵד הִנֵּנִי
הֵטִיבָה צְעָדַי תַּחְתַּי כָּל יָמַי

ט, הַצִּילֵנִי נָא מִנַּאֲוַת כְּסִילִים
עֵת תִּשְׁלַח לִי עֶזְרְךָ וְתִסְעָדֵנִי,
גַּם בַּל אֶתְלוֹנֵן כְּאַחַד הַנְּבָלִים
עֵת תִּמְנַע אֶת הַטּוֹב מִמֶּנִּי

י, הוֹרֵנִי דַעַת כְּאֵבֵי זוּלָתִי,
לְכַסּוֹת כָּל פֶּשַׁע כִּי תֵרֶא עֵינִי;
וְהַחֶסֶד אֲשֶׁר לַאֲחֵרִים עָשִׂיתִי
נָא אֵל אֱלֹהִים, גַּם אִתִּי הַרְאֵנִי

יא, אַף אִם חֲדַל אָנִי, כֵּן אֵינֶנִּי
אַחֲרֵי מֵרוּחֲךָ עָלַי אָצַלְתָּ;
אָנָּא בְּכָל נְתִיבוֹתַי הַדְרִיכֵנִי
הַיּוֹם, לְמָוֶת אִם לְחַיִּים הוֹאַלְתָּ

(י) הורני דעת כאבי זולתי וגו', הורני לדעת כאבי זולתי, ואם תראה עיני איזו פשע בזולתי כן הורני לכסותה פי' להעלים עיני ממנה.

(יא) אף אם חדל אני וגו', פי' אף אם אנכי כאחד הברואים העליונים ואני גרוע, בכל זאת רמה קרני אחרי מרוחך עלי אצלת, ותתן לי נפש משכלת.

יב, פַּת חֲרֵבָה וְשַׁלְוָה בָהּ יְהִי גוֹרָלִי
הַיּוֹם, וְהַיֶּתֶר תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ
הֲלֹא אַךְ לְבַדְּךָ תֵדַע אִם יַצְלַח לִי
וּדְבָרְךָ יָקוּם כַּיּוֹם כְּאֶמֶשׁ׃

יג, אֱלֹהִים! הָעוֹלָם שַׂמְתָּ הֵיכָלֶךָ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ לְךָ לְמִזְבֵּחַ;
כָּל הַיְּצוּרִים, יַחְדָּו בְּשִׁיר אֵלֶיךָ
הֵן יַעֲלוּ תוֹדָה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ׃

צ. כ. י.

דברי מוסר 3׃

א, אָדָם בְּלִי מוֹדָע כָּל הָאָרֶץ כַּמִּדְבָּר לְפָנָיו׃

ב, יֵשׁ אֲשֶׁר אֶלֶף רֵעִים לוֹ וְאוֹהֵב נֶאֱמָן בְּתוֹכָם אָיִן, אוֹהֵב אִם מָצָאתָ אַשְׁרֶיךָ׃

ג, אִם הָרְאִיתָ לְאוֹהֵב חֲזַק וְאַל תֶּחְדָּל, לֹא יוּכַל אִישׁ קְנוֹת אוֹהֲבִים אִם לְעִתִּים הָמֵר יְמִירֵמוֹ׃

ד, הַהַצְלָחָה תַּרְבֶּה רֵעִים וַאֲנָחָה תְּנַסְּמוֹ׃

ה, אֵין דָּבָר יְחָנְךָ בְּעֵינֵי רֵעֶךָ, כְּמוֹ מַעֲנֵה־דַרְכְּךָ וְדִבְרֵי חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב׃

ו, בָּעֲנָוָה נֶאֱהָב אִישׁ שׁוֹעַ, וְנֶחְמָד אִישׁ רָע, גַּם תָּחוֹן הָלִי׃

ז, גָּדְלָה כְּלִמַּת מְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּחַת טוֹבָה, כִּי לֹא יָדַעְנוּ מִי
הִתְוַדַּע עַל חַטֹּאת זֹאת׃

ח, הָאֱמֶת נוֹלַד אִתָּנוּ, וְאַךְ כְּחוֹזֶק־יָד נְבַקֵּשׁ לְהַדְּפָהּ מִקִּרְבֵּנוּ׃

ט, גָּדוֹל עֲוֹנְךָ מִנְּשׂוֹא, אִם הִצְלַחְתָּ מְצוֹא אִישׁ יָשָׁר בּוֹטֵחַ
בִּדְבָרֶיךָ, וְאַתָּה תַּעַקְּבֶנּוּ׃

י, עַל פִּי חַטֹּאת רֵעֵהוּ יְסַכֵּל אָדָם דְּרָכֵהוּ׃

יא, לֹא יִתְבּוֹנֵן אָדָם בְּמַתְּנַת עָשְׁרוֹ, אִם מַכְאוֹבֵי הָעוֹנִי מֵעוֹלָם
לֹא יָדְעָה נַפְשׁוֹ׃

יב, אִם חַטֹּאתֵינוּ אוֹתָנוּ תַּעֲזֹבְנָה, נִתְפָּאֵר לֵאמֹר כִּי אֲנַחְנוּ
אֹתָנָה עֲזַבְנוּ׃

יג, גָּדְלָה חָכְמַת אִישׁ לְכַסּוֹת כְּסִלּוּת, כְּמוֹ לִנְחוֹל תּוּשִׁיָּה
וּמְזִמָּה׃

יד, בְּחַר לְךָ דֶּרֶךְ הַחַיִּים הָעוֹלֶה הַשָּׁמַיִם, וְאַחֲרֵי תִּרְגַּלְתָּ בּוֹ
תִּמְצָאֵהוּ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרָיִם׃

צ. ב. י.

תשובת בעל ריחים׃

״מַדּוּעַ תִּשְׁתֶּה מַיִם?״
נִשְׁאַל בַּעַל רֵיחַיִם;
וַיַּעַן: אִם מַיִם לִי אֶשְׁתֶּה יָיִן,
אַךְ אֶשְׁתֶּה מַיִם אִם מַיִם לִי אָיִן׃

שאילת שלום לספר משה מהנטעפיאורי מאת אחיו
בבואו אל העיר ווילנא·

שַׁאֲלִי בַת־יַעֲקֹב יוֹשֶׁבֶת צְפוּנָה
לִשְׁלוֹם הַבָּא לִשְׁאוֹל לִשְׁלוֹמֵךְ הֵנָּה;
לִשְׁלוֹם מֹשֶׁה וִירוּשָׁלַיִם־סֶלָה

זִכְרִי נָא יְמֵי־עוֹלָם! מֹשֶׁה, עִמֵּנוּ
וּנְבִיאוֹ הַלֵּוִי עֵת בָּא אֵלֵינוּ —
זִכְרִי־וְיָמִין אֶל־שֵׁנִית לֹא תֵלֵךְ·

מכתם על ספר כלי נחשת אשר יצא לאור
בקאניגסבערג·

הֵן הַבַּעַל כְּלִי נְחֹשֶׁת
אָמַר: "כִּי תַחַת נְחֹשֶׁת
יָבִיא זָהָב אוֹ כֶסֶף
אִישׁ כַּאֲשֶׁר לִבּוֹ כוֹסֵף
אִם תַּשִּׂיג יָדוֹ וְתִצְלָח;"

אֲבָל הַמּוֹצִיא לָאוֹרָה
שִׁחֵת תַּבְנִיתָהּ וְתֹאֳרָהּ
אָמַר: "הֲלֹא עָמַד חֶרֶס —
וְהַכֶּלִי כִּכְלִי חֶרֶס,
לְכָל־מְלָאכָה עוֹד לֹא תִצְלָח·"

ש. ר.

שיר לחתימת העתקת ספר תהלים מלשון עברי ללשון ערבי סימן אני סעדיה בר לוי חזק יצו *)·

אַגְדִּיל אֱלֹהִים חַי בְּקוֹל תּוֹדָה, אַזְכִּיר חֲסָדָיו נָא בְּמַקְהֵלִים ·
נוֹרָא תְהִלּוֹת הוּא בְּסוֹד עֵדָה, נָאוֹר וְאַדִּיר רָם בְּמַעֲלָלִים ·
יָחִיד וְגַם נֶעְלָם בְּהִתְמַדָּה, יַצִּיב נְהַלֵּל לוֹ בְּמַהֲלָלִים ·
סוֹמֵךְ לְנֶחְשָׁלִים לְעוֹדְדָה, סַעַד לְעֶבֶד דַּל בְּאִמְלָלִים ·
עָצַם בְּהַעְתָּקָה וּבִתְעוּדָה, עִבְרִי לַעֲרָבִי וּבִתְהִלִּים ·
דָּגַר לְתֵיבוֹתָיו בְּהַצְמָדָה, דִּבֵּק לְמִזְמוֹרִים בְּכָל מִלִּים ·
יִשַּׁר מְסִלָּתָם בְּקַו מִדָּה, יַהְדָּו וְאוֹתִיּוֹת מְשֻׁכְלָלִים ·
הֵן בָּא בְתַחֲנוּנִים וּכְמוֹ קִידָה, הָלַךְ וְגַם בָּכֹה לְאֵל אֵלִים ·
בּוֹחֵר בְּעֶזְרַת צוּר וּבִשְׁקִידָה, בָּרֵךְ יְבָרְכֵהוּ בְּמִפְעָלִים ·
רַחוּם וְחַנּוּן חִישׁ לְהַעֲמִידָה, לֵוִי וְגַם כֹּהֵן בְּעִיר שָׁלֵם ·
חֲזַק וֶאֱמַץ נָר וּבְקוֹל תּוֹדָה, יְצַוֶּה יְבָרֵךְ אֵל בְּמַקְהֵלִים ·

קרבן־תודה **)·

אשר הקריב אחד הצעירים מחברת ת"ת וחנוך־ילדים, ביום הועד כ"ג אדר שני תר"ח לפ"ק בלאנדאן·

א, מַה נִּכְבָּד הַיּוֹם! הָעֵת מַה יְּקָרָה
בְּהִתְאַסֵּף יַחַד מַנְהִיגֵי תַלְמוּד תּוֹרָה
בְּרוּחַ נְדִיבָה, בִּצְדָקָה וְאַהֲבָה

---

*) את השיר הזה מצאתי כתוב בראש כתב יד של רבי סעדיה בר לוי ממרוקוס, וגם הכתב יד ההוא הוא תרגום ערבי על התורה לסעדיה בר לוי ממרוקוס יע"א · אמנם אחרי בקשתי בתוך הספר מצאתי כי התרגום הוא רק על ספר בראשית ועל ספר תהלים ודניאל· ומתוך השיר הנ"ל יתראה כי תרגם את ספר תהלים בעיר ירושלים תוב"ב: הנקראת שלם · הוא הר' סעדיה חי במאה הרביעית לאלף הששי:

**) השירה הזאת חברה מאת המליץ המפאר החכם מאיר יאזעף בהיותו בן חמש ושמונים שנה, הביטו כה ושמחו!

לְהַטּוֹת אֹזֶן וְלָשִׂים עֵינֵימוֹ
יַעַל אֵלֶּה אֲשֶׁר נוֹלְדוּ עַל בִּרְכֵּימוֹ

ב, מְכִּים בְּסַנְוֵרִים בְּסִכְלוּת וְאִוֶּלֶת
כְּעִוְרִים נָעוּ נִלְאוּ לִמְצֹא הַדֶּלֶת
הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה, בְּלִי מוּסָר וּתְבוּנָה
כִּמְעַט גָּוַעְנוּ־אָבַדְנוּ כֻּלָּנוּ
לוּלֵא רוּחַ נִדְבַתְכֶם עָמְדָה לָנוּ

ג, מִזֶּרַע תּוֹרַת אֱמֶת אֲשֶׁר בְּחֶסֶד זְרַעְתֶּם
מִמַּטְעֵי נֶאֱמָנִים אֲשֶׁר בְּצֶדֶק נְטַעְתֶּם
נָבִיא תְשׁוּרָה זַכָּה וּבָרָה
הוֹאִילוּ הַנְּדִיבִים קְחוּ נָא מִנְחָתֵנוּ
וּדְעוּ כִּי חַסְדְּכֶם חָרוּת עַל לוּחַ לִבֵּנוּ

ד, אַחַת בַּשָּׁנָה נְקַדְּמָה בְּתוֹרָה פְּנֵיכֶם
וּבְכָל יוֹם וָיוֹם נַזְכִּירָה צִדְקוֹתֵיכֶם
תָּמִיד נִשָּׂא כַפַּיִם, אֶל אֵל בַּשָּׁמַיִם
לְשַׁלֵּם הַגְּמוּלוֹת אֶל מְטִיבֵינוּ
אֵין אֹמֶר וּדְבָרִים רַק הָגוּת לִבֵּנוּ

ה, אֵל אֱלֹהִים מְקוֹר הַחֶסֶד וּצְדָקָה
עֲלֵי נְדִיבִים הָאֵלֶּה טוּבְךָ הָרִיקָה
וּמִמְּעוֹן קָדְשֶׁךָ הָפֵק לָהֶם בִּרְכוֹתֶיךָ
וּמַטַּע זֶה יִשְׂגֶּא כְּגֶפֶן פּוֹרִיָּה
אַשְׁרֵיכֶם שׁוֹחֲרֵי צֶדֶק וְתוּשִׁיָּה׃

מאיר יָאזעף׃

תפלת הרב הגאון מורינו ר' נתן אדלר הכהן נ"י אב"ד דמדינת בריטאניא, אשר התפלל לעת הסערוריות הנוראות בארצות אייראפא וגלילותיה בשנת ה' אלפים תר"ח לפ"ג·

אֵל עֶלְיוֹן, אַתָּה נוֹהֵג בְּעֻזְּךָ צְבָא הַשָּׁמַיִם וְכוֹכָבִים אֵין מִסְפָּר, כֻּלָּם יָרוּצוּ וְלֹא יִיעָפוּ לִשְׁמוֹר אֶת תַּפְקִידָם, הֲלִיכוֹתֶיךָ הֲלִיכוֹת אֵל בַּקֹּדֶשׁ! כָּל יְצוּר הוֹלֵךְ אֶל מְחוֹז חֶפְצְךָ אֲשֶׁר יָסַדְתָּ מִקֶּדֶם, אוּלָם לָאָדָם נָתַתָּ הָאֹשֶׁר בְּיָדוֹ כִּי תַנְחֵנוּ תְבוּנָתוֹ אִם מְצַוֶּה כַּאֲשֶׁר מְצֻוֶּה, אֶל תְּעוּדָתוֹ שָׂם מַגְמַת פָּנָיו, הַצְלָחַת הָאֲגֻדָּה בַּל תִּמּוֹט, אַךְ בִּפְרוֹעַ פְּרָעוֹת בָּעַמִּים וְכָל אִישׁ יְשַׁלַּח רֶסֶן וּבִשְׁרִירוּת לִבּוֹ הוֹלֵךְ אָז לָהֶם שְׂעָרִים, אֶבֶן פִּנַּת הַשָּׁלוֹם נֶהֶרְסָה וְתֵהֵת שַׁלְוָה רַק בְּעִתָּהּ, לָכֵן תֶּאֱבַל נַפְשֵׁנוּ בִּשְׁמֹעַ אָזְנֵנוּ כִּי הָמוּ גוֹיִם מָטוּ מַמְלָכוֹת נִתְּקוּ מוֹסְרוֹת הַבְּרִית רָעֲשׁוּ מוֹסְדֶיהָ עַד כִּי מָטָה· אֵלֶיךָ ה' נִתְפַּלֵּל אָנָּא נְטֵה אֲלֵיהֶם כְּנָהָר שָׁלוֹם, שְׁלַח פְּדוּת לָהֶם וּשְׁפוֹךְ אַהֲבַת אַחִים תּוֹךְ כָּל לֵב לְמַעַן יֵדְעוּ כִּי אָב אֶחָד לְכֻלָּמוֹ, אֵל אֶחָד בְּרָאָם, הַחֶרֶב תָּשׁוּב אֶל תַּעְרָהּ, אַל תֵּרַע עוֹד וְאַל תַּשְׁחִית גְּבוּלֵיהֶם·

ה' אֱלֹהִים אֲשֶׁר חוֹתָמְךָ שָׁלוֹם! כַּאֲשֶׁר שָׁלוֹם בְּאֶרֶץ בְּרִיטַנְיָא וְהִגְדַּלְתָּ כְּבוֹדָהּ בִּישׁוּעָתֶךָ, הִתְבָּרְכוּ בְחֻקֶּיהָ עַמִּים רַבִּים, הָיְתָה לְמוֹפֵת לְכָל אַרְצוֹת תֵּבֵל וּלְנֵס עַמִּים, כֵּן תַּשְׁפּוֹת שַׁלְוָה בְּקִרְבֵּנוּ תִּפְרַח יְשׁוּעָה בָּאָרֶץ וְיֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כָּל שׂוֹנְאֵי שָׁלוֹם, בֶּטַח נֵשֵׁב וְשַׁאֲנָן, וְזֶרַע הַשָּׁלוֹם, הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ·

הָנֵּנוּ ה' חָנֵּנוּ שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ וְהָאֵר פָּנֶיךָ אֵלֵינוּ וְנִוָּשֵׁעָה, אָמֵן·

בשורת ספר העבור לר׳ אברהם בר חייא הנשיא׃

מחבר הספר הזה הוא הנשיא ר׳ אברהם בר חייא הספרדי אשר חי כמו מאה שנה לפני הרמ"בם׃ ספריו בחכמת התכונה הם: א׳ ספר צורת הארץ הנדפס ע"י ר׳ יהונתן; ב׳ ספר חשבון המהלכות הנזכר כמה פעמים בספר מאור עינים לר׳ עזריה האדומי; ג׳ ספר לוחות הנשיא הכולל כל מיני לוחות התכונה והמשולשים על כל מהלכי הכוכבים (טמון בקרית פאריז), והרביעי הוא ספר העבור הנזכר ביסוד עולם לר׳ יצחק הישראלי׃ הוא הספר ראשון בזמן וראשון במעלה, כי מלבד יקרתו שנכתב ע"י קדמון מפורסם עוד יקר הוא מצד מעלתו, כי בו נמצאים דברים נחמדים להשכיל אשר לא נודעו לכל איש ישראל למן היום הזה ועד עתה, כי אם למתי מספר בני סגלה אשר זכו לקרוא את דבריו בתוך הכתובים: כמו ר" יצחק הישראלי ור" עזריה האדומי המזכירים אותו בספריהם ועוד מעט משארי חכמים. אין מן הספר הזה אך שתי העתקות בעולם, האחת היא באוצר ספרי אקספארד בענגלאנד, והשנית בפאריז וכה לא נשלם השער האחרון הוא שער השלשים׃ הספר הזה נחלק לשלשה מאמרים ובכל מאמר עשרה שערים: "המאמר הראשון, בפירוש כל הטעמים אשר אנו צריכין להקדימן לפני החבור לפתוח את עניניו ולהוסיף לקח למעיין בו ע"פ

מופתי התכונה · המאמר השני, מדבר על החדשים ומרתן ועל שנת הלבנה וחשבון המולדות וקבוע המועדות וכל התלוי בזה · המאמר השלישי, מדבר על שנת החמה ועל התקופות ועל חשבון השמיטים והיובלות ועל התלוי בענין הזה מחשבון שנות הגוים ועתות אידיהם וכל הדומה לזה ·

המאמר השני הוא יקר מאד לכל דורשי הקורות וקדמוניות העבור לישראל · כי בו יוכיח הרב את קדמות החכמה הזאת בידי העברים · ועוד יוסיף לאמור בראיות נאמנות ומעידות כי חכמי הגוים הקדמונים שאלו כל שיעורי התכונה מאת העברים אשר ידעום ראשונה · וכאלה ימצאו בו ענינים יקרים מכל חפץ, ועתה אחרי כבדני אלהים להראותו לעיני בשנה העברה בהיותי בקרית פאריז הרהיב עוז בנפשי להוציאו לאור ולהפיצו בישראל; כי מי הוא האיש אשר לא תערוג נפשו אליו? מי לא ישמח בשלל רב אשר ישולל מאת עש ורקב? ידוע תדעו אחי בני עמי כי אין כמוהו בכל ספרינו ויקר הוא מאד מאד; ואתם בתשוקת החכמה הבוערת בקרבכם לקראת כל ספר מועיל, לא אפונה כי תחישו לקחתו מכל מקום אשר תמצאוהו · ותקותי כי יצא לאור בשנה הבאה בעיר לייפציג · מחירו לא יעלה על א״ ר״ט ·

דברי המוציא לאור

צבי פיליפאווסקי ·

תם ספר האסיף ·

גוס לוכד דרוק פלן פרידליך כיס־לין לייפציג.